

„Gorjul e o regiune de surprize...” (Tudor Arghezi)

Gazeta Gorjului

revistă de cultură / apare lunar la Târgu Jiu

serie nouă / anul I / nr. 3 / Martie 2025 / 32 pagini / 3 lei

un proiect editorial susținut de S.C. GORJEANUL S.A.

Necesara pietate

BRÂNCUȘI „desenat” de Milița PETRAȘCU

semnează în paginile revistei noastre:

Mihai Amaradia • Octavian Barbosa • Ana Blandiana • Mircea Bârsilă • Barbu Brezianu • Valentin Bulat • Dorel Dumitru Chirițescu
George Drăghescu • Nicolae Dragoș • Alexandru Dumitriu • Ion Filipoiu • Adrian Frățilă • Adrian Gorun • Gheorghe Gorun • Alex Gregora
Dan Grigorescu • Gheorghe Grigurcu • Ion Hirghiduș • Florin Hutium • Preotul Nică Ilioniu • Alexandra Mănescu • Marilena Măntescu
Nicolae Mărgeanu • Micu Marcu • Andrei Novac • Amelia Pavel • Milița Petrașcu • Ion Popescu Brădiceni • Romulus Rusan • I. D. Sîrbu
Robert Șerban • Marius Marian Șolea • ÎPS Varsanufie • Vasile Vasiescu • Toma Velici • Gheorghe Vida

Editorial

Deslegare la primăvară

Traversăm sfârșitul iernii și intrarea într-o nouă primăvară cu gândul la Amintirea lui Brâncuși - obligație de inimă și de suflet asumată de fiecare după puteri, interese și... posibilități.

Instituțional vorbind, lumea pare a se fi „antrenat” anul acesta pentru ce va să urmeze - Anul Constantin Brâncuși, 150 de ani de la nașterea sculptorului, și apoi - 70 de ani de la definitivă-l plecare.

Încep deja să se facă planuri și să se pună țara la cale... Și în plan internațional, după marea expoziție de anul trecut de la Paris, dar și la noi, după expoziția de la Timișoara - atunci cu statut de Capitală Europeană a Culturii -, va fi puțin probabil să se mai poată întâmpla ceva care să atragă atenția atât de pregnant asupra lui Brâncuși, ridicată fiind deja mult prea mult ștacheta așteptărilor. Vom trăi și vom vedea. Speranța...

Poate dinspre... America să avem parte de vreun eveniment cu totul excepțional la o așa ocazie.

La noi... Într-o normalitate deja enervantă, fiecare la locul de muncă a acționat instituțional urmând aceleași vechi... șabloane aprobate de centru, legând parteneriate mult lărgite care să-i absolve pe cei implicați de orice răspundere... culturală pe „persoană fizică”, urmând a beneficia la sfârșitul „manifestărilor” de aprecierea șefilor, de zile libere plătite și de... bonuri de masă

De fapt, câteva expoziții curatoriate provincial și atribuite unor artiști de-ai casei prin mai vechea metodă a „negocierii directe”, câteva conferințe cu temă, prefațate obligatoriu de câte o... conferință de presă rămasă fără urmări notabile, câteva ieșiri peste hotare, ocazie cu care s-a procedat la strângerea în continuare a legăturilor atât de profitabile cu instituția ICR-ului, dar și la autoevaluarea necesară a cunoștințelor într-o limbă străină, câteva luări de cuvânt în deschiderea oficială doar unde s-a considerat că merită efortul, ținute pe fugă, cu promisiunea că nu vor plictisi lumea și, mai ales, vizita „în exclusivitate” a doamnei ministru de resort, care s-a dovedit darnică în a face promisiunile la cheie. Noroc cu permanetizarea instituțională a „manageriatului interimar” și cu numirilor oficializate politic „la pachet”, toate justificând legal lipsa de idei, de performanță și de eventuale pretenții.

Încolo... La București, expoziții, care mai de care, ale sculptorilor profesioniști arondați UAP-ului, toți geloși și enervați pe... posteritatea lui Brâncuși și... o discuție liberă, deja cu bună frecvență anuală, despre o nouă ofertă dezinteresată făcută publicului curios - întâiul *Bust de copil* în ipsos al lui Brâncuși, sculptat în 1906 și expus cu intrare gratuită la Galeria Artmark. Și de data aceasta dna. Doina Lemny a fost cea invitată să garanteze „proveniența și autenticitatea” lucrării aflată în proprietatea unui colecționar român, așa cum a făcut-o și data trecută, tot cu o lucrare de Brâncuși, „dispărută și ieșită la iveală” neașteptat - *Portretul unui patron de restaurant* -, achiziționată la Paris tot de un... colecționar din România.

Și nu în ultimul rând, dat fiind faptul că sculptorul Napoleon Tiron a împlinit 90 de ani în sănătate și putere creatoare, se vehiculează ideea că el va fi cel care va beneficia de Premiul Național Constantin Brâncuși, râvnit de confrăți și atât de disputat la masa juriilor, recunoaștere altfel binemeritată care pe unii va băga în boală, iar pe el îl va absolvi de multe... datorii.

Să fie de ajuns? Să vedem la... anu’.

Oricum, vorba profesorului Dan Grigorescu, de la care în 1996, era în primăvara Anului Brâncuși - 120, am obținut un text - *Necesara pietate* - care prin titlu și mesaj rămâne valabil și astăzi și ar trebui să ne dea mult de gândit. Îl punem la dispoziția celor interesați, ca fiind cel mai scurt îndreptar de morală și etică întru Brâncuși.

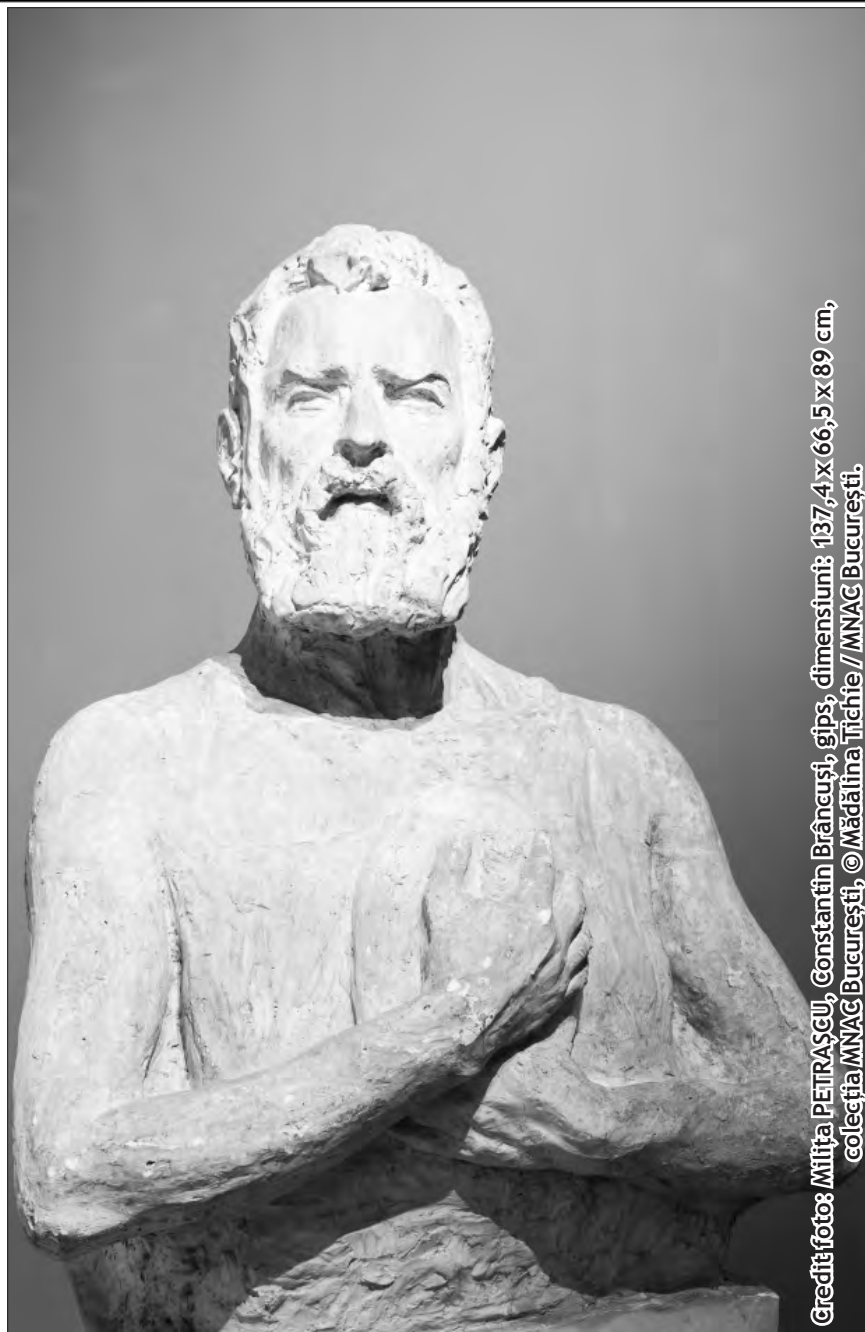
Suntem în luna martie... Sorana Georgescu-Gorjan, Barbu Brezianu, Ion Pogorilovschi, Nina Stănculescu, Radu Bogdan, Romulus Rusan, Dumitru Daba - iată un „tabel nominal” cu cei născuți în această lună în care, în 1957, la Paris, se stingea Constantin Brâncuși. Să-i pomenim și să le mulțumim pentru faptul că ne-au fost mereu alături, cercetând și punând în valoare Lucrarea lui Brâncuși. Erau deja de-ai locului, au fost prietenii noștri. Să-i păstrăm în Amintire...

Gazeta noastră îl omagiază în numărul de față pe Sculptor, prezentându-vi-l în două „ipostaze” puțin știute de marele public, considerate de specialiști ca fiind dispărute. O mică bijuterie de ipsos modelată de Milița Petrașcu, cu o dedicație pe verso către un prieten Serafim, aflată cândva în colecția lui Barbu Brezianu, și un bust, tot de ipsos, realizat de aceeași sculptoriță - *Brâncuși ținând la piept Începutul lumii (Oul)*, lucrare aflată la Muzeul Național de Artă Contemporană, acum „la vedere” pentru toată lumea, dar care se credea a fi fost distrusă, mai ales că nu s-a mai scris despre ea nimic din... secolul trecut. „Prin bunăvoință” am obținut o fotografie și ne gândim că lucrarea, restaurată și turnată în bronz, ar putea împodobi frumos grădina Muzeului Național „Constantin Brâncuși” de la Târgu Jiu, după ce clădirea și „împrejurimile” vor fi fost în sfârșit restaurate și redat comunității, cu tot cu un inventar pe măsura pretențiilor instituției obligată să facă cinste numelui de pe frontispiciu. Și din această cauză, rămâne cu titlu permanent pe pagina de gardă în agenda primarului de Târgu Jiu - acum cu vederi de stânga și cu deprinderi rămase liberale -, promisiunea făcută, nu se mai știe când și cu ce ocazie, că va strânge „bani albi pentru”... achiziționarea „pe plan local” a *Cuminteniei pământului*, asta numai dacă lucrarea va mai avea drum în România, după ce a fost împrumutată anul trecut și expusă în fereastra Centrului Pompidou de la Paris. Dacă nu, vedem noi ce facem cu banii... Întrebăm la... București.

Încolo, n-avem încotro, descindem curajoși în muncile de primăvară și primim oficial deslegare la... criză.

La a treia strigare, iată, *Lumea gorjenească* e o lume cât... o inimă.

Vasile VASIESCU

Credit foto: Milița PETRAȘCU, Constantin Brâncuși, gips, dimensiuni: 137,4 x 66,5 x 89 cm, colecția MNAC București, © Mădălina Tichite / MNAC București.

Necesara pietate

C am de multă vreme, despre Brâncuși se rostesc vorbe și nu, așa cum s-ar cuveni, idei.

Prea des efortul de a descoperi sensurile esențiale ale operei e înlocuit de grotesca vanitate de a născoci ornamente cât mai abundente (care devin, nu o dată, prolix și nebuloase): comentariul creației brâncușiene se transformă într-un scop în sine.

În fond, aceasta e o penibilă vanitate, pentru că nu aspiri, în primul rând, să aduci spre lumină ceea ce e încă necunoscut sau neînțeles, ci să-ți dezmierzi propriile fraze, eventual meșteșugit alcătuite, dar, de cele mai multe ori, obositoare prin năvala necontrolată a metaforelor ce pot să sune, pur și simplu, a gol.

De marile miracole ale lumii, mai ales ale lumii spiritului, trebuie să știi să te apropii cu sfielă, cu teama că nu vei pricepe tot ce se ascunde

în adâncuri. De ce se uită, oare, atât de des (cu toate că se evocă atât de mult) înțeleptul îndemn, plin de bună-cuviință, al lui Brâncuși - „uită-te pân’oi vedea”...?

De ce se clădesc atâtea texte pline de cuvinte exaltate - dar nu mai *cuvinte* - înainte de a se fi văzut măcar o dungă din larg-cuprinzătorul orizont al operei? E, desigur, o îngrozitoare impietate să sporovăiești, adunând vorbă lângă vorbă, țesând multicolore texte, când nu *simți* misterul operei lui Brâncuși și nu înțelegi că trebuie să afli câte ceva despre cum și de ce a creat el tot ce a creat.

Să nu păcătuim din nou față de el, rostind atâtea vorbe când nimic nu avem a spune. *Tăcerea* e răspunsul înțelept (sau, mai exact, cuviincios) față de ceea ce, pentru că nu înțelegem, nici nu putem să le *expli-căm* coerent altora.

Dan GRIGORESCU, martie 1996

„Amintirea: o memorie creatoare”

Poetul, un soi de detectiv al inefabilului.

*

O injustiție care ți se face poate avea, surprinzător, și un efect pozitiv. Îți insuflă energia justiției trădate.

*

Ai vrea să scrii pe un anume motiv, dar expresia ți se refuză. Ești în situația unui actor care are trac ori a unui sportiv care începe să șchioapete. Își revin, dar spectacolul sau competiția în care s-au văzut blocați a trecut.

*

„Ce e minunat cu Dumnezeu este că nu doar cei ce știu se simt familiari cu El. Poți să nu știi nimic și totuși să crezi. Se întâmplă foarte des. Și dimpotrivă, poți să știi tot, sau aproape tot, și să nu crezi. Se întâmplă la fel de des. Se poate să nu știi nimic și să crezi că Dumnezeu e o vorbă goală. După cum e posibil să știi câte-n lună și-n stele și să te duci până acolo cu naivitatea încât totuși să crezi. «Totul e nesfârșit, mai puțin cunoașterea», scrie Péguy cu un mic zâmbet provocator” (Jean d’Ormesson).

*

Altruismul unor momente care par a veni din incognoscibil. Te apără de tine însuși adâncindu-te în tine însuși.

*

Echitatea dintre două antipatii reciproce.

*

Vanitoșii, oportuniștii, adulatorii, arivistii au manifestat o reavoință aproape fără excepție față de biata-ți persoană, chiar dacă a fost inofensivă în raport cu atari confrăți. Oare de ce? Pentru că se simțea străină de mișcările tactice ale lumii lor? Pentru că le apărea stânjenitoare, inutilizabilă? Ori pentru că o credeau vulnerabilă, procedând aidoma unui prădător ce se repede reflex asupra victimei?

*

O tăcere comunicativă precum o voce.

*

„O lege a profesiei noastre, cea mai frumoasă și severă dintre toate, vrea să nu scrii despre un lucru decât dacă simți că, nescriindu-l, ai muri” (Rilke).

*

Vise care merg în cărje, realități care dobândesc aripi. Vârsta mai înaintată îți poate oferi surprize. Realul ia nu o dată un avânt fantastic de-o clipă.

*

„Politica, «Istoria» - cum se spune astăzi - nu mă interesează pentru că toate problemele care se ducute zi de zi îmi par deja rezolvate. Mai există însă, firește, oameni care nu știu sau care nu vor să știe că problemele libertății, ale justiției sociale, ale planificărilor economice etc. au fost rezolvate și că soluțiile lor sunt ireversibile. Dar ce sens ar putea avea să vă consacrați energia și inteligența pentru a-i convinge? Ar fi ca și cum, în secolul al XVIII-lea, ați fi luptat pentru triumful heliocentrismului pentru că în seminarii anumiți preoți continuau să susțină geocentrismul” (Mircea Eliade).

*

Moment negru. Nu te apropia de lucrurile pe care le-ai făcut, s-ar putea să fii deșeptat. Nu te apropia nici de lucrurile pe care nu le-ai făcut, s-ar putea să fii și mai deșeptat.

*

„Natura imaginativă a valorii” (Geoffrey Harpham).

*

Ne aflăm încă „într-un ethos al umanismului burghez”,

vorba lui Thomas Mann. Comunismul n-a reușit decât să-l relativizeze, să-l facă suspect față de sine însuși, așadar și mai necesar. Conștiința analitică se cuvine să-l confirme în cadrele istorice actuale.

*

„Ce contează ce câștigi, contează ce pierzi dacă câștigul este egal cu pierderea” (proverb arab).

*

Scriptor. Trăiești ori te exprimi. Nu o dată eviți trăirea pentru a te exprima.

*

Există o chimie psihică, o doză de factori care ți-ar putea da o dimineață „favorabilă”, dar nu se află la îndemâna ta. Nu te poți comporta ca un farmacist care prepară un medicament. Acesta vine deja gata preparat.

*

Oricât mi-aș propune, îmi mărturisește un coleg, nu pot fi suficient de prudent față de cei cu funcții. Tot îmi mai scapă câte o gafă.

*

Senectute. Incapabil de a ține minte, incapabil de a uita. Un joc de-a v-ați ascunselea.

*

„Scrișul nu este însă doar ordalie, ci și o posibilă terapie, o dezmiardare, o răscumpărare a deficitului existențial, o formă de mântuire. Ciudată, tainică, poate primejdioasă, poate mântuitoarea alinare a scrisului. Sari deodată afară din șirul asasinilor, poți să observi faptele” (Kafka).

*

Scriptor. Starea de epuizare pe care o încerci îți dă impresia a fi a lumii înseși (indiferență, plictis, dar și posibil sarcasm), la capătul sărmanelor pagini ce ți s-au dăruit. Dar te îndemni să-ți continui drumul spre a-ți confirma propriul impas.

*

„Fotografia, care are atâtea funcționalități narcisiste, este un instrument puternic în depersonalizarea relației noastre cu lumea. Iar cele două funcționalități sunt complementare. Ca un binoclu, ale cărui capete sunt la fel, fără ca unul să fie greșit, iar celălalt corect, aparatul foto transformă lucrurile exotice aducându-le mai aproape, conferindu-le un caracter intim, iar lucrurile familiare le face mici, abstracte, stranii, mult mai îndepărtate” (Susan Sontag).

*

Senectute. Lucruri încă puțin sentimentale, încă puțin birocratice, încă puțin agonice până se întrerup dintr-odată, ca și cum ar fi o pană de curent electric.

*

A.E.: „Actorul, aidoma unui autor care încearcă a se sustrage condiției de epigon, rescriind un text al unui alt autor, cu intenția de a-l ameliora. Noua variantă devine opera sa”.

*

A.E.: „Clovneria unor poeți lipsiți de har. Comicul involuntar poate avea subtilitățile sale”.

*

„Abține-te să-ți spui iubitei tale mizeriile pe care o iubiți anterioară ți le-a făcut. Nu merită efortul de a-i da idei suplimentare” (Sacha Guitry).

*

Ai notat primul semnal: inspirația. Prea adesea vin altele, analitice, obosite prin ele însele.

*

„Uite, bunăoară, lorga. Asasinat mișelește, apostolul neamului, savantul, scriitorul, marele ziarist, mun-

citorul fenomenal, geniul. A fost filmată expunerea leșurilor legionare pe caldarâmul Cotrocenilor după omorârea lui Armand Călinescu. Pelicula îi arată pe lorga și Argetoianu veniți la spectacol. Cu vârful ghetelor lorga împinge un cadavru. Așa cel puțin îmi povestesc legionarii. Mai sunt și vindictele împotriva lui, împotriva oricui îl criticase, darea afară din slujbă, scoaterea din pâine... Purtarea lui neiertătoare până la sfârșit față de E. Lovinescu și Mircea Eliade, care formulaseră observații moderate, respectuoase. (...) Lui lorga i se aplică întocmai vorbele lui Bossuet despre abatele de Rancé: *c’este un homme contre lequel on ne saurait avoir raison*. E atât de mare încât nu poți avea dreapta-te împotriva lui” (Nicolae Steinhardt).

*

Până la urmă cuplul lingușitor-lingușit. Partea nostimă a situației e că amândoi riscă a cădea în discreditul public.

*

Vremuri de tangaj. Ai slujit centrul și ai avut simțământul că ai slujit marginile. Ai slujit marginile și ai avut simțământul că ai slujit centrul.

*

Tăcerea decurge în liniște, însă nu și neapărat invers.

*

A încercat să descrie nenorocul, dar acesta i-a luat-o înainte, textele sale cu pricina devenind devansate de acesta.

*

„În anul 1990, cel mai frecvent mod prin care se formau cuplurile era prin intermediul prietenilor (27%), al colegilor de serviciu (16%), la bar/restaurant (15%) și cu ajutorul familiei (14%). În 2024, cuplurile se formează prin intermediul online (61%), al prietenilor (14%) și colegilor de serviciu (9%). S-a dus și cultura peșitului” (Dilema 2024).

*

Senectute. Cu greu ți-ai fi putut imagina inițial că poezia apare nu cu țelul de căpetenie pentru a te confirma, ci pentru a se confirma pe sine.

*

Amnezia își pierde efectul critic. Îți dă o limpiditate târzie, o inocență mentală care te îmbărbătează, ajutându-te să pășești în actualitate.

*

Ai simțământul infelice al unei crize ce va să vină. Nu-ți dai seama ce se va întâmpla, dar se iveau dilemă. Ori e o eroare dureroasă prin ea însăși chiar dacă răul va fi evitat, ori e o vaticinare reală, revenindu-ți sumbra satisfacție a împlinirii acesteia.

*

„Societatea este compusă din două clase sociale: aceia care au mai multă mâncare decât apetit și aceia care au mai mult apetit decât mâncare” (Chamfort).

*

Senectute. Oboseala care te cuprinde poate fi dezagreabilă în raport cu ceilalți, dar feroce față de tine.

*

„Iubirea care nu poate face nimic, iubirea care este condamnată la lipsa de putere, este transformată, așa cum a prezis Dostoevski, într-o ură grea, dureroasă, înversunată. Și acest lucru îi reușește în mod evident lui Kierkegaard, iată cum «interpretează» el cuvintele lui Hristos: «Veniți la Mine, toți cei osteniți și împovărați și eu vă voi odihni pe voi» (Matei, II, 26) în cartea sa «Inițiere în creștinism»: «Dacă tu, care ești cel mai nefericit dintre nefericiți, dorești să fii ajutat în așa fel încât să devii chiar mai nefericit, atunci du-te la El: El te va ajuta.»” (Lev Șestov).

Gheorghe GRIGURCU

Ana BLANDIANA

Din când în când

Din când în când se face liniște în mine
ca și când istoria s-ar fi oprit.
E ca o lumină imensă
pe o câmpie fără sfârșit,
un amestec de bucurie și spaimă
ca în fața lui Dumnezeu.
Știu că țin doar o secundă, dar simt
că așa ar putea fi mereu,
dacă aș avea destulă putere
să plec convinsă că vin înapoi,
cum pleacă păsările
în fiecare toamnă
spre viața lor de apoi.

Mi-ar fi plăcut

Mi-ar fi plăcut să ne fi cunoscut
înainte de naștere,
și poate așa s-a și întâmplat,
dar am uitat.
A țin minte dintr-o viață în alta
știm amândoi că e un păcat.

Dar poate atunci am fi știut
ce să facem
cu ceea ce nu reușește să-ncapă
în viețile noastre și se revarsă
asemenea lacrimii de sub pleoapă.

Dacă am fi reușit să pășim împreună,
acel prim hotar,
ar fi fost o dovadă că nu e absurd să sperăm,
că putem să o facem iar.

Ba chiar că între viață și moarte
nimic nu se oprește și nu se desparte
ca să se poată întoarce
pe cealaltă parte.

Poporul ierbii

Singurătate, creangă cu flori,
Frunze trecând de prea mult soare-n culori.

Poporul ierbii călcat de toți, dar crescând
Fără-ncetare înspre cer din pământ

Și legănându-se strâns în aceeași grădină,
Doar eu desprinsă de rădăcină.

Cerul ținut pe umăr de-un pom,
Doar eu mereu stânjenită că-s om,

Uitată singură ca într-un limb:
Nu sexul, regnul aș vrea să mi-l schimb.

Oglinzi

Mi-e greu să spun
cât de importantă era pentru mine oglinda cea clară
pe vremea când ieșeam
din apa ei ca din neant,
ea mi-a explicat cine sunt
și cum să mă învăț pe dinafară,
aplecându-mă peste adâncu-i riscant.

Mi-e greu să spun
dacă fără ea aș fi înțeles
rostul privirilor târâte cu greu după mine
sau de ce niciodată n-am avut de ales
între ce-i interzis și ce se cuvine.

Mi-e greu să-mi închipui
o lume fără oglinzi
în care să-i vezi doar pe ceilalți
și să-i crezi pe cuvânt
că există pe durata privirilor lor și depinzi
de pleoapele plecate ipocrit în pământ.

Barcă

Să nu faci nimic
să lași timpul să treacă
cum trece un râu
pe care ești barcă

purtată de el
mereu în aval
între malul acesta
și celălalt mal

ca între ziduri
de închisoare
din care se iese
numai în mare

ca într-o moarte
atât de frumoasă
încât devine
acasă.

Tot eu

Fața mea nu mai e fața mea,
Gura, mai ales, pare a altcuiva,
Cineva necunoscut și de vină
Pentru privirea străină

Pe care ochii mei mi-o aruncă
Aproape ca pe-o poruncă,
Ca și când s-ar înreba cine sunt
Ascunsă sub părul cărunt.

În timp ce eu, tot eu, alt eu,
Neiertător și mereu,
Mă mir ca de un basm răsturnat în eșec
și nu îndrăznesc să-nțeleg.

Într-o expoziție

Două fotografii ale aceleiași priveliști
- un câmp cu flori la marginea unui sat -
aproape identice,
luate din același unghi
la o distanță de mai bine
de o sută de ani.
În prim-plan un glob de pădăie
(ca în Larousse)
așteptând imperturbabil să se răspândească.
Între două fotografii
se desfășuraseră mai multe revoluții,
două războaie mondiale,
două pandemii, nenumărate cutremure,
dar globul de pădăie neschimbat
a continuat să aștepte imperturbabil
să se răspândească.

Cununa de aur

Cum ar fi fost dacă-n planul divin
În lacul Ohrid n-ar curge apă, ci vin,

Și în Struga, în loc de lozinci pe pereți,
Ar fi scrise versuri cu vin, de poeți,

Care ne-ar învăța să fim
Feriți și să ne iubim

În capitala poeziei, pe Drim?

Statuia poetului

Arțarii roșii,
Arțarii galbeni,
arțarii verzi
și, mai ales, arțarii
pe jumătate roșii, pe jumătate galbeni
se-nșiră de-a lungul drumului
arcuit corect
de pe o insulă pe alta
spre strada poetului necunoscut
tolănită în iarbă,
decupată din litere de metal
agățate-ntre ele prin goluri,
cum se leagă-n poeme
tăcerile dintre cuvinte.

Trezire

Trecând din somn în trezie
ca pe o lungă frânghie
la capătul căreia îmi pierd echilibrul
și cad,
realitatea mă sperie răsfântă-n adânc
ca într-o oglindă din iad
în care mă văd, fără să înțeleg
că sunt eu,
umilită de nehotărârea lui Dumnezeu

Invocație

Tu, care toate cărțile le scrii,
apleacă-ți ochiul unic să mă vezi
prea neînsemnată pentru tine și
pierdută printre ierburi și cirezi

de care nu vreau să mă-ndepărtez,
chiar dacă astfel mai aproape-ar fi
de mine taina ce întruchipezi,
Tu, care toate cărțile le scrii.

Privește-mă cu ochiul tău lăsat
catapeteasmei vârful anume
să poți citi întregul meu păcat,

cum l-am visat și-aievea cum e
caligrafiat cu grijă pe curat,
având nu sens și rost, ci nume.

Invitație la primăvară

Marilena MĂNTESCU, Transfigurarea magnoliei, ulei pe pânză, 2016

„WIN Gallery vă invită la *Retrospectiva regală* a Marilenei Măntescu - Isac, marcând 70 de ani de viață bine gândită, bine trăită și bine întruchipată, în spiritul și în slujba artelor”.

Am primit această scrisoare în toamna anului trecut, dar invitația rămâne valabilă și astăzi, iată, până când primăvara ne va cuprinde pe toți, îndemnându-ne să purcedem curajoși în lumea fantastică a culorilor ei, lume subîntinsă între ramele aurite ale tablourilor semnate Marilena Măntescu.

Într-o casă boierească, așezată strategic la capătul dinspre statuia Aviatorilor al străzii Pangratti, locuită până de curând de... niște americani, poate fi încă vizitată expoziția unei artiste care a confirmat de la debut - terminând studiile strălucit la clasa maestrului Corneliu Baba - și care astăzi dă tonul măestriei și al performanței în pictura noastră contemporană.

La simeza pereților albi ca varul, premeziți

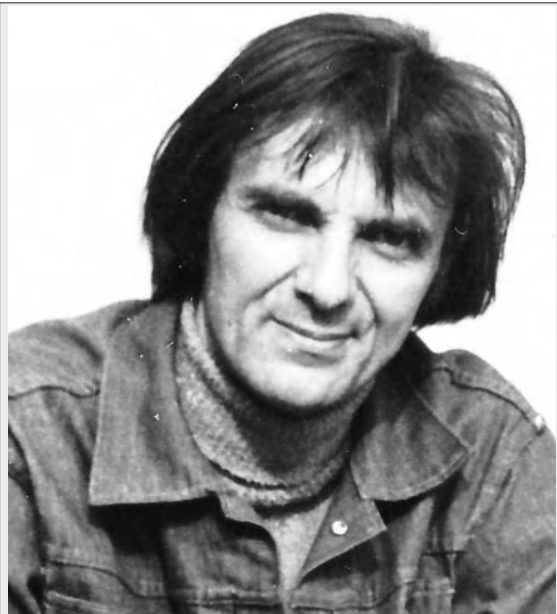
cu grinzi grele de lemn, în spații împodobite cu mobile vechi și scumpe, învelite deopotrivă în paze de lemn așternute elegant peste tot, dar și cu o lumină ireală prefirată prin ferestrele mari, atârinate generos cu fața la cer și la lumea de-afară, stau așezate parcă de o mână divină tablourile pictoriței, cerându-ne să meditam atent la timpurile pe care tocmai le petrecem.

Din ramele tablourilor și în curțile gospodărilor cartierului de protocol zero al metropolei bucureștene, irump din nou magnoliile orașului în culori proaspete și nemaivăzute, pornite să vestească iar belșugul de frumuseți care ne cotopește și ne sufocă fără nicio rezervă și primăvara asta. Până și la noi la bloc, pe perețele împodobit cu tablouri de duminică, fereastra plină de flori desenate cândva de pictoriță, rămâne de-acum larg deschisă spre întinderea de necuprins a zilelor și nopților pe care încercăm să le petrecem înconjurați doar de culorile dăruite de ea.

Gândul nostru nemărturisit este să acomodăm una din *Magnoliile* pictoriței și în grădina noastră de sub ferestrele de la *FilipArtGallery - Bălăneștii Gorjului*, cu speranța că, neapărat, la anul, când vom sărbători la Târgu Jiu *150 de ani de la nașterea lui Constantin Brâncuși*, săliile Muzeului Județean vor găzdui o amplă retrospectivă cu pictura artistei Marilena Măntescu. Și lucrul acesta va trebui să se întâmple în chiar zilele când magnoliile orașului vor începe să înflorească, prefăcând elegant primăvara care va să fie mai bună și mai cu noroc.

Până atunci, la București, la *WIN Gallery*, o doamnă din neamul Stamatoilor de Gorj vă este în continuare ghid, molipsindu-vă de bucuria nesperată a întâlnirii cu pictura adevărată.

Urându-i dimpreună cu dumneavoastră La mulți ani artistei Marilena Măntescu, pagina noastră de gazetă se vrea a fi pentru toți cititorii doar o... *invitație la primăvară. (v.v.)*

Coloana fără sfârșit

Înaripat ca gândul ce suie în văzduhuri
Și depășește lumea în rosturi împlinind-o,
se-nalță nesfârșită coloana care crește
ca piscul de lumină și fără începuturi.

Din lucruri se desprinde ca muzica din ape
ce se desfac în valuri concentrice, tăcute,
și-nvăluie noaptea cu liniștea-mpăcată
a creșterii din plante neîntrerupt născute.

Octavian BARBOSA

BRÂNCUȘI

Bătrân ca un patriarh, Brâncuși s-a stins...depar-te de țară, la Paris, unde se așezase la începutul
veacului și unde, prin surprinzătoare și originala
sa operă, a deschis orizonturi noi artei moderne. Frământarea, entuziasmul, visul copilăriei, au răbufnit întregi și
autentice, depășind formele rotunjite, armonioase ale unei
arte de-o distincție îmbătrânită. Ciopitorii în lemn și pia-tră, uitați undeva într-un colț de lume obscură, se voiau
continuați în monumentalul de-o simplitate copleșitoare.
Imagini folclorice stilizate, măreția spontană a vieții netul-burate de contradicțiile caracteristice Occidentului obosit,
se cristalizau strălucitoare în fantezia viguroasă a dezrădă-cinatlui... Coborând din Carpații Gorjului, tânărul sculp-tor,
aducea zestre morală și viziunea artistică a satului din
Oltenia, într-un moment când la Paris controversale în jurul
artei moderne îi răscoleau pe contemporani. Lepădându-se
de orientarea rodiniană a primelor sale creații, Brâncuși va
opune dramatismului carnal și pitoresc al sculpturii marelui
artist francez, căutarea expresivității materiei prin ciopli-rea și cizelarea ei. Frumuseți nebănuite, forme noi, „con-turul plastic al ideii” și „forma anonimă” vor apărea din
piatra, metalele și lemnul lucrat cu răbdare și fervoare de
Brâncuși, care uimea și contraria lumea. Viziunea tulbură-toare a folclorului românesc, cunoscut din copilărie în lu-me
a satului de munte, se va sublima în opere de rezonanță
universală cum sunt *Păsărea măiastră*, *Rugăciunea*, *Coloana
fără sfârșit*.

Gândirea artistică și opera lui Brâncuși au stârnit dis-cuții aprinse. Brâncuși își are printre artiști și gânditori par-tizani fervenți. A determinat un curent. Indiferent însă de
controversale și entuziasmele pe care opera marelui sculp-tor
le-a stârnit și le poate stârni, Brâncuși este un nume de
care se leagă la un moment de răscruce frământările artei
moderne.

Ghiere în piatră, inefabil și totodată uimitor de expresiv,
sculptura lui Brâncuși întrușipează sentimentele elemen-tare
și profunde ale omenirii de pretutindeni. Frumuseți tai-nice
înfloresc aspre și luminoase în joc de linii și volume.

Prin Brâncuși s-a făcut simțită prezența creatoare și îno-itoare
a *geniului românesc* în căutările cele mai semnificati-ve
și mai rodnice ale artei contemporane.

Tribuna, nr. 7, din 24 martie, 1957

Brâncuși în două întâmplări indirecte

Îmi amintesc cu emoție - față de timpul care
fuge, dar și față de statura, pe care timpul n-a
reușit s-o erodeze, a lui Brâncuși - câteva epi-soade
trăite de mine în adâncul redacțiilor în care
am lucrat.

În 1957, la moartea lui Brâncuși, eram proaspăt
angajat la „Tribuna” din Cluj, o revistă apărută ea
însăși cu câteva săptămâni în urmă și care reușea,
încă, să-și păstreze o oarece independență compa-rativ
cu încorsetarea revistelor din capitală. Secretar
de redacție era regretatul Nicolae Mărgescu, tânăr
pe atunci și el, om de o cultură plastică remarcabilă.
A publicat în acel număr și încă pe pagina întâia, în
afară de zgârcitul necrolog oficial o reproducere a
Măiaștrei și o poezie dedicată lui Brâncuși, „Coloa-na
fără sfârșit”, trimisă de la București de Octavian
Barbosa.

Seria actelor de curaj (Doamne, cât de relativă
este această noțiune!) nu s-a sfârșit, căci - fiind „cap
limpede” al acelui număr în tipografie - am cutezat
să schimb titlul revistei, care se rotea de la o săptă-mână
la alta prin cele mai vii culori, într-un cenușiu
funerar. Aceste comemorări *sui generis* n-au prea
plăcut stăpânirii, căci nu fuseseră precedate de ges-turi
similare cu prilejul celor 2-3 decese oficiale ce
se întâmplaseră anterior. Drept urmare „regionala de
partid”, care cenzura revista, dublând cenzura ofici-ală,
a dat un avertisment bietului Mărgescu, admo-nestându-l
pentru cosmopolitism.

Nu același lucru s-a întâmplat 19 ani mai târziu,
în 1976 cu prilejul centenarului Brâncuși. Așa cum e
obiceiul la noi cu persoanele incomode, Brâncuși de-venise,
din formalist și decadent, mare patriot, iar

chipul său - ori bagatelizat până la deriziune „Co-loana
fără sfârșit” - deveniseră autoprozente până și
pe cutiile de chibrituri.

Am simțit nevoia atunci să fac un lucru proaspăt,
spontan, fără vorbe găunoase. Mai trăiau atunci o
seamă de contemporani, care mi-ar fi putut dezvălui
laturile ascunse, simple, adânc omenești ale come-moratului.
Am risipit prin reviste aceste comunicări - fie că erau
făcute de V.G.Paleolog (pe care l-am vizitat la Craiova),
fie de Dimitrie Cuclin, Cella De-lavrancea, Milița Petrașcu,
Octav Doicescu, Mac Constantinescu, Grigore Popa,
Ștefan Georgescu-Gorjan (inginerul ce executase Coloana
fără sfârșit), fie de pietrarul Ion Alexandrescu, cel ce
cioplise Poarta Sărutului, Masa și scaunele Tăcerii, și
care locuia acum într-o casuță, azi demolată, din strada
Buzzești 172. Cele 12 evocări le-am grupat într-un capitol
de carte intitulat *O discuție la masa tăcerii*. Cartea
purta același titlu a apărut în 1977, simultan cu o alta,
care a devenit celebră (*America ogarului cenușiu*) și
care a eclipsat-o. Astfel se face că minunatele mărturi-siri
ale congenerilor lui Brâncuși au rămas oarecum
îngropate în bibliotecă. Le-am recitat de curând, gân-dindu-mă
la o eventuală reeditare, și, după ce le ui-tasem cu totul,
mi s-au părut extrem de sugestive în definirea geniului
năzdrăvan, care părea unul de-al nostru, din Peștișani,
din Târgu Jiu sau din Paris. Cred că este unul din omagiile
cele mai simțite pe care le-am făcut cândva, cuiva,
pentru că totul a pornit de la plăcerea de a-l fi lăudat
prin simpla descriere, fără ajutorul vreunui superlativ.

Romulus RUSAN, 10 martie 1996

Fecunditate

Poate că nu m-aș pricepe și, oricum, n-aș vrea să
definesc și nici măcar să mă refer la noțiuni abs-tracte,
nu rareori trivializate, cum ar fi „emoție artistică”,
„plăcere estetică” și altele.

Cer îngăduința însă să vorbesc de o altă clipă, pe care
de asemenea nu o pot numi decât unică. La Târgu-Jiu,
în vara anului care a trecut, am căutat de îndată să văd
faimoasa Coloană fără sfârșit. E de necrezut, dar cetățenii
orașelu-lui oltean nu prea știau de existența acelei opere
de artă cunoscută prea bine, din reproduceri, la mii de
kilometri depărtare... Pe deasupra, o biserică banală îi
închidea perspectiva către centrul orașului... așa încât
a trebui să dibui, în căutarea ei, și chiar să ajung la un
pas de renunțare...

Când, cu totul pe neașteptate, mi s-a ivit înaintea,
ului-toare, fantastică, superbă în monumentalitatea ei,
severă și întunecată, grațioasă și aeriană. Un răstimp,
m-am simțit nu copleșit, nu emoționat, ci cu totul pierdut,
anihilat, în acea contemplare teribilă de la care nu m-aș
fi putut sustrage chiar dacă aș fi voit, așa cum nu te poți
izola de dezlănțuirea unei furtuni.

Încet-încet, ochiul s-a calmat și s-a deprins și a început
să urmărească, fermecat, nemaipomenita înălțare a
pământului aspru către văzduhul inefabil, scânteietor
ca un cristal albastru, în acea amiază strălămpede de
iulie... Ca un îndrăgostit iremediabil, am revenit în
preajma Coloanei, la ceasuri diverse ale zilei, în zori,
la căderea serii, pe arșiță și pe vreme posomorâtă,
urmărind dialogul coloanei cu spațiul cosmic și
urcarea sevei pământului, prin ea, spre esențe. Am
încercat s-o judec rece, s-o integrez în curente de artă
și în stiluri și mi s-a părut extraordinar de diversă și în
același timp unică, cu neputință de reparat... Mi s-a
părut a descinde din arte străvechi și bizare, ale unor
popoare dispărute; și mi s-a părut - oricât de temerară
e o asemenea afirmație - a o fi înțeles în caracterul ei
esențial, de expresie revelatoare a sufletului românesc...

Mă aflam atunci, în acele zile de iulie ale anului
trecut, la capătul unor colindări de săptămâni prin
țara Gorjului. De pe încălțări nu mi se scuturase
colbul adunat pe drumurile

șerpuitoare și potecile dealurilor cu lutul galben și
sărac, iar în priviri îmi stăruia, vie, amețindu-mă,
sueta de privesc în inedit ale plaiurilor gorjene.

Vedeam încă aievea rotirea leneșă și meditativă a
Gi-lortului prin luncile pitice; plopii și ulmii triunghiulari,
cu siluete ciudat geometrice, descinși parcă din
formele stilizate ale artei populare; porțile cu streșină
și cerdacurile cu mușcate roșii și casele ridicate,
cu stâlpii de lemn sculptați migălos și cu ciudată
fantezie; castanii și teii înfloriți din pădurile
Tismanei; codrii adânci, crestele depărtate ale
munților, peștera sumbră a sfântului Nicodim,
ziditorul ur-suzei mănăstiri de la Tismana; ploaia de
stele în pădurile ctreierate de milioane de
licurici; scoarțele olteneste, vii ca focul și
sobre ca vântul munților de la orizont...
Auzeam încă - vuietul cascadelor, cântecul
melancolic din fluier, scârțâitul carelor pe
drumuri...

Țara Gorjului, deci, săracă și tulburător de
frumoasă țară a Gorjului trăia încă în mine
cu înfățișările ei aparte și risipite. Și atunci
mi s-a ivit înaintea ochilor Coloana fără
sfârșit... Totul s-a limpezit și s-a cristallizat
într-o singură imagine... Și în preajma mea
am auzit gunguritul de aur și fâlfăirea de
aripi a Păsării măiestre...

Mâna miraculoasă care a iscat în lume
frumuseți nebănuite se odihnește acum în
lutul pe care l-a modelat cu atâta ură. Aflând
vestea copleșitoare, meleagurile Gorjului
mi-au înviat în minte. Și am revăzut tabloul
întunecat al drumului spre Vladimir, cu
cerul acoperit de nori negri, o clipă înainte
de izbucnirea furtunii. Îmi vine să cred că
aceași nori mănioși s-au adunat, teribili, și
în ceasul stingerii lui Constantin Brâncuși...
Dar mai revăd și cerul de după furtună.
Cerul se spărsese și un petec de azur,
curat ca lacrima, scânteia spre zenit. Șuvoaiele
de apă se scurgeau clipecind. Înviorate,
mustoase, cu un nou elan, plantele creșteau
aproape vizibil...

Ce mare artist va mai zămislă pământul românesc?...

Nicolae MĂRGEANU

Tribuna, nr. 8, din 31 martie, 1957

Constantin Brâncuși, reper al artei universale (I)

La 29 de ani de la expoziția retrospectivă Constantin Brâncuși, la Centrul Georges-Pompidou (14 aprilie - 12 octombrie 1995), faimosul muzeu de artă din Paris a organizat, între 27 martie și 1 iulie 2024, o expoziție retrospectivă care a marcat un punct important în ceea ce privește opera și moștenirea marelui sculptor. Odată cu începerea pregătirilor pentru această expoziție, atelierul lui Constantin Brâncuși, reconstruit în fața Centrului, avea să fie închis, ca după renovarea generală a muzeului să devină parte componentă a acestuia.

Până ca muzeul să primească în fața lui reconstituirea atelierului lui Brâncuși, conform cu testamentul lui, acesta fusese recondiționat în fața altui muzeu celebru din Paris, Palais de Tokyo, chiar în apropierea Turnului Eiffel.

Citeam într-o carte de interviuri, publicată de Doina Lemny, carte care îi avea ca personaje principale pe cei care îl cunoscuseră pe Constantin Brâncuși, că prima reconstruire a atelierului lui Constantin Brâncuși fusese cel mai aproape de forma pe care o avea atelierul în perioada în care Brâncuși a lucrat în el. Am putut să-mi închipui atmosfera de lucru din cadrul atelierului sau oamenii care i-au călcat pragul fie ca prieteni ai lui Brâncuși, fie ca simpli vizitatori, atunci când aceștia puteau să pătrundă în interiorul spațiului de lucru al lui Brâncuși doar printr-un prealabil telefon.

Brâncuși nu putea fi deranjat pur și simplu. Un astfel de gest ar fi putut să tulbure efectiv liniștea interioară a lui Brâncuși. Orele pe care le-am petrecut adesea în jurul capsulei de sticlă, care îngloba nu doar încăperile, operele și spațiul de odihnă, ci un întreg univers compus din seturile de valori care creează identitatea fiecărui individ în parte, m-au făcut să înțeleg mai bine lupta majoră a poporului român, care e strâns legată de apartenența lui Brâncuși la ceea ce poate fi definit ca România.

Această luptă este structurată pe nemulțumirile fundamentale care oglindesc frustrările unei societăți lipsite de valori. Brâncuși nu este doar un artist român / un artist francez.

Brâncuși este cel care înglobează cu adevărat o lume a valorilor, o țară care nu poate să fie definită de granițe sau de spațiul dintre ele. Astfel că, a existat și o luptă inegală, în care s-a vrut demonstrarea faptului că osemintele sculptorului ar trebui aduse în România. La un moment dat, am ajuns în cimitirul unde se presu-

pune că ar fi înmormântată mama lui Constantin Brâncuși, un cimitir în curtea căruia exista o bisericuță frumoasă din lemn, ca multe altele din acea zonă a Olteniei, o biserică fără curent electric, dar care avea un candelabru din lemn pentru lumânări, care se credea că ar fi fost realizat de unul din bunicii lui Brâncuși, care era tâmplar de profesie.

Nu mare mi-a fost uimirea să constat că nimeni nu era sigur de faptul că mama lui Brâncuși ar fi fost înmormântată în acel cimitir. Ca atare, România ar fi fost dispusă să aducă osemintele lui Brâncuși într-un loc unde ar fi fost posibil ca mama lui să nu fi fost îngropată, cu toate că Brâncuși și-a cumpărat singur locul

de veci în cimitirul Montparnasse din Paris, chiar în locul în care a locuit și a creat în perioada pariziană.

M-am opus la vremea respectivă, vehement, împotriva unei eventuale repatrieri a rămășițelor pământești ale lui Brâncuși, fiind convins, ca și acum, că prezența lui în Paris reprezintă, realmente, o piatră de hotar în ce privește apartenența României și a valorilor ei la tot ce ar putea fi definit ca fiind cultură universală.

Până la momentul 2024, cu cinci ani înainte, România a organizat la Bozar, în capitala Belgiei, o expoziție retrospectivă a lui Brâncuși în cadrul Festivalului Europalia, cel mai mare festival multicultural la care România a luat parte în ultimii 35 de ani. Participarea României a fost asigurată prin intermediul Institutului Cultural Român, având o echipă mare care a gestionat această participare pe diverse domenii artistice, de la artă vizuală la muzică și literatură. Am avut atunci șansa de a lucra în cadrul acestui proiect. Am fost, probabil, printre ultimii care a vizitat acea expoziție de la Bruxelles. Mul-

tă lume și un loc în care operele lui Brâncuși mi s-au părut ușor sufocate de spațiul destul de mic, dar un eveniment care se bucurase de o reprezentare la nivel de șefi de state, cu lucrări aduse de pe toată suprafața globului, Brâncuși fiind, așa cum este firesc, punctul cel mai important al reprezentării României la acest nivel, o realizare majoră care a avut ca promotor România. În sfârșit, o luptă corectă, un sens firesc. Odată cu expoziția Brâncuși, Timișoara și-a încadrat evenimentele programului Capitală Europeană a Culturii între două mari expoziții, Victor Brauner și Constantin Brâncuși. De expoziția Constantin Brâncuși de la Timișoara s-a ocupat tot Doina Lemny, într-un

rămâne definită prin faptul că piața ei de hotar o să rămână această mare expoziție Brâncuși.

Apropo de piatră de hotar, celebra piesă din colecția Centrului Pompidou nu părăsise niciodată Franța, până în momentul în care Consiliul Județean Timiș a organizat expoziția Brâncuși la Timișoara, în perioada deținerii statutului de Capitală Europeană a Culturii de către Timișoara. Însă expoziția retrospectivă dedicată lui Brâncuși, în 2024, a fost un real spectacol, o înșiruire splendidă a unei opere fabuloase pe care Constantin Brâncuși a lăsat-o umanității, nu doar României.

În lungul șir de lupte penibile și fără sens, desfășurate de oameni fără coloană vertebrală, dar și fără viziune culturală, se vehiculase inclusiv ideea aducerii tuturor operelor lui Brâncuși la Târgu Jiu. Pe lângă dimensiunea ridicolă a unui eventual demers concret există, sigur, și o imposibilitate clară a înfăptuirii lui. Cu toate astea, la un moment dat, ridicolul a mai patronat o dată mizele mărunte ale unor oameni din România a căror dimensiune culturală este egală cu mulțimea vidă: marea campanie de achiziționare de către statul român a lucrării Cum înținea Pământului a lui Brâncuși, aflată în patrimoniul privat.

Statul s-a angajat să plătească o parte din lucrare, restul trebuind să fie acoperit din donații. Practic, Brâncuși a devenit, pentru o perioadă, subiect de colectă publică, în condițiile în care marile case de licitații tranzacționau lucrările lui la unele dintre cele mai ridicate prețuri. Am contestat și atunci demersul, părându-mi-se absolut ridicol și fără sens. Expoziția Brâncuși de la Paris, din 2024, a reprezentat pentru mine și închiderea unor răni pricinuite de lipsa de reacție sau de incapacitatea României de a percepe adevărata dimensiune a unui artist universal, un artist care s-a născut în România, care a structurat sistemul lui de valori, creând un spectacol absolut, o piesă de teatru, un concert simfonic, un film sau o operă literară. Toate au fost cuprinse în interiorul opere sale. Iar opera sa era la Paris, încheind, cumva, o epocă: faimosul muzeu parizian urma să-și închidă porțile pentru câțiva ani. Când acestea se vor deschide, atelierul lui Brâncuși va fi parte componentă a acestui muzeu. Brâncuși va rămâne omniprezent. Expoziția din 2024, sub o formă sau alta, va fi parte distinctă într-o antologie selectă a istoriei artei.

Andrei NOVAC

Mereu prezent

Acum mai bine de un veac marele pictor și colorist rus Aristarh Lentulov (1882 - 1943) a inventat termenul *orneism*, cu referire explicită la propriile lucrări, care excelau printr-o stilistică îndrăznească, suprapunând pe aceeași suprafață parcă mai multe realități, stilizate astfel încât acestea puteau fi percepute - dincolo de cromatica fantezistă, bizară, criantă și pură -, ca niște ornamente sofisticate, gândite precum niște colaje. Erau însă picturi.

M-am gândit la mecanica picturilor lui Lentulov când am descoperit compozițiile lui Florin Hutium, iar inserarea în interiorul acestora a mai multor cuvinte sau sintagme rusești, m-a dus cu gândul și mai adânc în cultura vizuală a avangardei ruse de la începutul secolului XX. Chiar nu știu dacă există vreo filiație între cei de demult, care au băgat groază în societatea burgheză a celor două capitale imperiale: Sank-Petersburg și Moscova, și ceea ce imaginează, bricolează sau sugerează azi Florin Hutium. Dar îi unește, cred, fascinația pentru tehnică, agregate, pentru vuietul urban, vitează, teatru și depășirea limitelor de orice fel. La o primă scrutare, pictura lui Hutium se prezintă ca o colecție de (în) semne, decalcuri după un univers imaginat, sigle, logouri, entrelacuri etc. și desigur, m-am întrebat, cum se împacă această alăturare, adesea oximoronică?

Scrutând cu atenție aceste pa-nouri picturale, observi că majoritatea lor este ghidată de prezența locomotivei cu aburi. Acel animal de oțel care a vestit zorii unei lumi noi. Asume, acea invenție tehnică majoră, care a schimbat definitiv fața lumii. Toate civilizațiile umane care și-au dorit un astfel de agregat, s-au transformat din temelii, radical, ireversibil. Trenul a unit orașele, le-a făcut să crească și să propășească, le-a inspirat să aibă gări, iar acestea au devenit la rândul lor niște orașe, mai mici, e drept. Cu timpul, trenul a început să urce și spre munți, să

străbată tuneluri, să circule cu viteze tot mai spectaculoase. Da, anume trenul stă la temelia vitezei tot mai crescânde. Chiar și astăzi, în era avioanelor supersonice. Tot trenul dă tonul pe pământ.

Un mare scriitor contemporan cu noi, Alessandro Baricco, într-un roman pe care acesta l-a publicat în urmă cu mai bine de două de-

nii, *Castele de furie*, face elogiul trenului într-un pasaj memorabil: „Prin sine trenul n-ar fi fost mare lucru, la urma urmei nu era decât o mașinărie... însă acest lucru e genial: mașinăria aceea nu producea forță, ci ceva încă vag conceptual, ceva ce nu exista: viteza. Nu era o mașină care face ceea ce ar putea face o mie de oameni. Ci o mașină care face ceea ce nu mai existase niciodată. Mașina imposibilului (...) un obiect în viteză rămânea tot o imagine cu care se mai întâlneau probabil măcar o dată, fie și un șoim solitar în picaj sau un trunchi la vale pe repezișul unui râu, sau cine știe, o bombă scuipată din cer”.

Gândesc acum că vorbele lui Baricco se potrivesc în chip splendid cu ceea ce face Florin Hutium, mai ales după ce am avut o conversație amicală cu artistul, care-mi spunea că pasiunea pentru trenuri și mecanisme de orice fel, i-a fost altoită de bunicul său încă de mic, care-l ducea după-amiezele la gara din Târgu Jiu spre a admira, la ora 17, manevrele locomotivei Pacific, cu abur, locomotivă produsă în România (după modelul celor americane și germane, de la început de secol XX), care pufăia și accelera înainte și înapoi, înainte să i se acroșeze vagoa-

nele, ce urmau să ruleze pe cursele pentru care erau puse în lucrare. În arealul gării se afla și un imens bazin cu păcură, înconjurat de o abrazură de pământ, menită să stăvilească revărsările aceluia lichid, rememorează artistul, acolo era locul de joacă al lui Hutium, împreună cu semenii săi, pasionați și ei de universul tehnicii; dar el mai observa stația de alimentare cu cărbune, dar și pe cea de aer comprimat, diversele conducte care făceau ca locomotivele să fie în stare de funcționare. Toate hrăneau imaginația tânărului pictor, pentru că toate arătau altfel, într-un chip unic, care nu se mai găseau nicăieri în alt loc, decât în jurul gării. Și tot prin preajmă exista și un cimitir de fiare vechi, unde mureau toate amintirile trecutului. A făcut și muzică, pian, vioară și acordeon, dar inima-i vibra la gândul că vin orele de desen și de pictură, iar acestea i-au determinat alegerea pentru întreaga viață. Cu vie emoție își amintește de acea mirifică copilărie.

Toate aceste agregate, ustensile și unelte au pierit. S-au topit în trecut, ireversibil. Au dus cu ele o lume care nu mai există decât în amintiri. Dar le regăsim mulțate parțial în bilanțul plastic al lui Florin Hutium, cel care ne surâde în colțul gurii, hâtru, priceput și decis. El știe că lumea noastră, tot mai ne bună, nu se poate schimba radical prin intermediul artei, dar la fel de bine e conștient că tocmai datorită acesteia noi nu vom recădea definitiv în barbarie. Arta rămâne un paliativ sigur; dacă desenul este o certitudine, pictura rămâne reversul amneziei, iar plăcerea jocului de idei și a dialogului ischiuzar în jurul acestora va scăpa, vrem să credem, omenirea din haos, zădărnice, pustiire și abjecție. Iar Florin Hutium ține mâna streșină deasupra ochilor și pune umărul său ludic la această operă deloc lesnicioasă. Atât de actuală, necesară și nobilă. Și acum parcă-mi răsună în urechi îndepărtatul ecou al cuvintelor usturătoare ale lui Antonio Munoz Molina, scriitorul de-o vârstă aproape cu artistul nostru: „Acum, când distanțele s-au scurtat, ne simțim mult mai departe unii de alții(...) fără să ne dăm seama, am lăsat să crească în noi o distanță pe care n-o mai pot remedia călătoriile noastre foarte rapide, nici n-o pot scurta telefoanele pe care abia dacă le mai dăm, nici scrisorile pe care nu le mai scriem de atâția ani. Totul este mul mai aproape, dar suntem noi cei care ne îndepărtăm din ce în ce mai mult” („Sefard”, 2001).

Receptiv la prestigiul și spectaculozitatea concertelor Corului național de cameră Madrigal - Marin Constantin, Florin Hutium și-a marcat expoziția de la galeria Madrigal din București prin două pânze care au înveșnicit momente importante ale acestor concerte, pătrunse subtil de duhul unic, pe care doar arta îl poate îmbălsăma în acest fel.

Vladimir BULAT

În zodia foarfecii

Despre cazul femeilor Pascu, presa a scris în două reprize. Prima, atunci când a relatat cum cele trei - bunica Ana, fiica Sorina și Paula, nepoată și fiică, implicit -, deși au avut pasiuni și meserii diferite, au stat, toate, sub „zodia foarfecii”. Chiar asta a fost titlul paginii de ziar ce le-a fost dedicată.

Ana, croitoreasă și încă una ce și-a dus vocația de a măsură, a tăia și a coase până la senectute.

Sorina, care deși a terminat Politehnica, a visat să se facă frizeriță. Mergea la cursurile de Tehnica Construcțiilor de Mașini și se gândea la tuns. Dădea examen la Rezistența materialelor și era preocupată de rezistența firelor de păr la forțele de forfecare. Așa că, imediat după Revoluția din '89, în 4 februarie 1990 - își amintea cu precizie data -, și-a deschis un salon de coafură și frizerie.

Tânăra Paula a terminat Arte Vizuale și s-a specializat în tehnica extrem de pretențioasă a colajului. Lucrările ei au circulat, la început, în expoziții de grup, apoi, când a fost descoperită și promovată de o galerie din Luxemburg, în expoziții personale de succes, în capitala țării cu același nume, în România și, imediat, mai în toată Europa. A câștigat o mulțime de premii în țară și prin străinătate, la fel de fel de concursuri, saloane și competiții de artă. Avea o dexteritate extraordinară în mănuierea foarfecii și reușea să decupeze, în hârtie, carton, plastic ori textile, cele mai complicate și ciudate forme pe care, apoi, le cola cu originalitate și viteză.

Jurnaliștii au strecurat în cele scrise și câteva picanterii, printre care cum că niciuna dintre ele nu avea soț și că locuiau toate trei în aceeași casă.

Un reporter de la o televiziune privată a făcut un reportaj despre femeile Pascu, puțin cam siropos și lălăit, dar cu priză la public, mai ales la cel din orașul în care locuiau cele trei.

După prima șarjă de mediatizare, Ana s-a văzut nevoie să refuze clienți, ca să poată onora la timp comenzile care s-au triplat brusc și care i-au activat resorturile creative cum nu se întâmplase până atunci.

La salonul Sorinei era musai să te programezi cu cel puțin șase-șapte săptămâni înainte, ca să prinzi loc, iar Paulei îi interzisese galeristul ei să mai vândă din atelier chiar și litografii, așa de tare se îndesiseră cererile, majoritatea din România, e adevărat, dându-i, în schimbul „tăcerii”, o dată pe lună, o sumă pe care artista a ținut-o - datorită clauzelor contractuale stricte cu luxemburhezii - secretă. Dar în lumea artelor se vorbea că erau mulți bani, foarte mulți.

A doua oară când presa a scris despre Ana, Sorina și Paula a fost după ce un individ încă necunoscut și căutat prin Interpol a intrat peste ele în casă și, cu foarfeca de grădinărit, lăsată apoi, plină de sânge, chiar pe masa din pridvor, le-a hăcuit fără milă.

Robert ȘERBAN

Credit foto: Cristian ȘUTU

Credit foto: Ema COJOCARU (detaliu)

Reflecții

-Iluzia omoară realitatea prin explozie.

-Timiditatea ca blestem - să nu poți juca teatru nici măcar pe-o scenă a vieții.

-Nu de viața de apoi mi-e frică, ci de lumea de apoi. Lumea de apoi e lumea de azi trecută prin cimitire.

-Iubești cu adevărat o femeie, atunci când îi iubești și urmele pe care calcă.

-Odată ajuns în rai, artistul caută o fereastră deschisă spre

iad, pentru aerisire.

-Unii vor să pară sinceri și își scot la suprafață ipocrizia. O ipocrizie curățată de scame.

-Mai periculoasă decât paranoia funcției este paranoia pierderii funcției.

-Marile prostii le-am învățat de la oamenii deștepți.

-O poruncă: cuvântul are alchimia lui; nu-1 tociți!

-Gratitudinea a devenit o piesă de muzeu. Ștergeți-o de praf!

George DRĂGHESCU

Tămăduiri

Într-o dimineață albă ca un nour de puf de gheață, de sâmbăta morților, frumos îmbrăcat cu hăinuțele purtate și la nunta lui Ionel al lui Gogu al lui Mascariciu, ținui ulița mare a satului către biserică. Se iviră la porți, printre ulucile din garduri și pe alături niște pușori de lupi înveseliți ori de câini de până la nouă hotare ce le aveau în pază și mă urlară. Un cârd de găște vesele, agresive, nerușinate mă obligară să le ocolesc. Păreau ca dintr-o legendă, acuș aflată la citirea sub lampă.

Toată noaptea o trecusem într-un somn cu fluturi mari, ca strigile. Nădușisem tot când lumea se trezea la viață, eu însă într-o stranie lumină. Ochii îmi erau lipiți cu clei de arțar, mintea ca o lână. „Luați-mă și pe mine, luați-mă!” „Vino singur, mai târziu, pe uliță, că ești mare.” „Bă, să arunci un braț de fân la capre...”

Urca soarele pe cer, torcea și totodată lumina înțepa ca o albină imensă. Îmi amintesc fericit cum pe alocuri se făcuse liniște, atât de liniște că se auzeau cum ruginesc și cuiele în uluci. Viața devenea și mai frumoasă! Bătu și clopotul, întâi în dungă, apoi tare, mai tare. Și iar bătu clopotul ca o chemare... Cântarea, slujba din biserică se sfârșise și eu eram pe drum. Și drumul nu se mai sfârșea, plouase, era răcoare, pământul devenise cleios și rău pentru opincile mele.

Se spunea că se vor deschide mormintele iar morților însetați li se va da să bea rouă, împodobiți cu flori, coronițe cu rămurele de brad, floricele de nu mă uita ori din zambiluș și tămâioară de pădure. Poveste nebună ca a chiților ce ies din râu pe maluri ca gușterii verzi...

Biserica era ascunsă de pruni bătrâni și mușcată de umbrele lor până aproape de ziduri și acolo scânteia ca dintr-un știubei de apă stătută. O clopotniță mare, într-o parte, clopotul prins în lanțuri pe niște stâlpi. Se mai spunea că uneori îl bătea atât de tare un flăcău că înviau morții de sfintele paști și până-n a patruzecea zi de la plecarea dintre vii a fiecăruia, însă nu-i văzuse cineva, poate doar un mincinos de pe-acolo ce dădea vestea...

În curtea cea largă erau mese acoperite cu pânzeturi albe și pe ele belșug de colăcei, prescuri, colivă, lumânări vesele ca greierașii, cănuțe de lut cu băutură și mai ales ouă roșii lucitoare ca lămpile de dimineață. Părintele cânta și miruia cu busuioc peste toată mulțimea de gospodari, femei frumoase, tinere, bătrâne pierdute de viață, „cu moartea pre moarte”, amin! Lumea toată se îmbuna, căuta către cer semne de milostenie și orice altceva.

- Închinați-vă de trei ori și mergeți! Dumnezeu să-i pomenească!

Fu și zumzet când pornirăm către cimitir, la ai noștri, adormiții pentru veșnicie, ducând coșurile pline, de dorul celor adormiți în oasele lor albe.

Atunci și acolo primii eu ouă roșii ca sângele! Mi le rostogolea *maica* peste mormintele cu iarbă de primăvară, cu mâinile ei ușoare, șovăitoare, ca să nu se spargă, ouă galbene vopsite cu foi de ceapă, albastre, verzi.

Din genunchi spuneam încet și un bogdaproste,

să fie primite de ei prin mine, și cu fum de tămâie și cu lumină, de Anica, Tudorache, Colincă, Gligorie, ia mă și pentru Gligorie, că i-o fi foame, și sete, și frig.

„Sunt lihnii de foame!” Vorbe ce veniră să mă înspăimânte. Cum, și unchiului Colincă să-i fie foame și mai ales sete? Colincă dulgherul mă ținuse pe mine pe genunchi, îmi cântase la clarinet în amurg, iar la moartea lui o auzisem jelindu-se pe nevastă-sa, mătușa Leana, sora mai mare a lui taicu: „Colincăăă, ți-am zis, nu mai bea, Colincăăă ai murit!” Colincă băuse încă o cană de vin, după alta tot de vin, și tot așa, că de toamna până primăvara el nu știa ce-i apa.

„Când oi muri eu, să-mi scoateți în curte butoiul de samatoc. Și să-l dați oamenilor să-l bea, și să nu plecați cu mine până nu-i uscat la doagă!” Iar lumea adunată îndrăzni atunci să bea vinul de samatoc și să guste o murătură acră și se înveseli și abia ținuu drumul la cimitir și la biserică, pășind când pe drum când prin șanțuri. Veselia se asemăna roiului de fluturi de peste poieni cu iarăși iarbă grasă și flori în miresme cât să aibă să se și impută...

Și după ce fiecare mormânt primi ce avu de primit de la ai lui, venirăm iarăși la mesele din poiană unde mâncărăm cu toții, copiii mai mult ouă

și iar ouă după întrecerea ciocănitului - *Cristos a înviat, adevărat a înviat!* - gospodinele gustară din colivă iar bărbații de sete băură vin. Dintr-o dată veni o ploaie ce parcă aduna în nouri toate lacrimile de la suprafață pentru morții pământului, de la facere până în prezentul poveștii mele!

N.B. Mai în sus de viață mă judecai și-mi cântării mersul ca pe al altuia. În niște ani mulți adunați ca podoabe de pe o câmpie, ajunsei strein și totodată ca acasă la Brădiceni și la Hobița, în Gorj, în căutarea mormântului măicuței lui Brâncuși. Totul se întâmplă pentru că tărâmul nașterii sculptorului devenise și pentru mine un basm. Se afirma că Maria Brâncuși se odihnește la Hobița...

- Și nici nu e acolo, nu e la Hobița, îmi spusese și scriitorul Nicolae Diaconu, să-i fie amintirea eternă!

Dintr-un nour de amintiri torn faptul că un coleg de serviciu îmi spusese același lucru, „iar ce văd că fac ei acum la Hobița, pun cruci noi, nu este chiar bine”. Și pe Viorel Gârbaciu îl auzii mărturisind cum... „femeia aia ne-a mințit”, referindu-se la cineva din satul Hobița care le arătase un mormânt ca fiind al Mariei Brâncuși.

În 2015 însă, am mers în zonă însoțit de ziaristul de televiziune Alin Ion și de o echipă de filmare. Documentarul lui Alin, filmat de cameramanul Florin Gurgui, montat de Eugen Bărgăan - *La limita imposibilului* - a fost prezentat la TVSud.

Fără neapărate despicături de fir în patru și fără prea multe căutări, la Brădiceni, sat al comunei Peștișani, foarte aproape de Hobița, am găsit repede parteneri de discuții. Am aflat că în satul Brădiceni, pe primul rând al cimitirului, lângă porțile mari, în stânga, se află un mormânt modest cu o cruce din cornier metalic, pe care nu se mai vede nicio inscripție, fiind al mamei lui Brâncuși! Sustinea asta Dumitru Diaconescu, în vârstă de 81 de ani, nepotul celei care l-a adus pe lume pe unul dintre cei mai mari sculptori ai lumii. Dumitru Diaconescu mai spunea că a participat de multe ori, în vremea copilăriei, la parastase în cimitirul din Brădiceni, la mormântul Mariei Diaconescu, mătușa sa, mama lui Constantin Brâncuși. Bunicul lui a fost frate cu Maria Diaconescu. Localnicii cunoșteau și ei al cui era mormântul: „*S-au făcut parastase în perioada în care eu eram copil. De atunci, după moartea mamei mele, nu s-au mai făcut parastase. Pentru că ea, mama, s-a îmbolnăvit, au fost și vremurile care de atunci au trecut, nu mai existau posibilități și din cauza asta s-a pierdut obiceiul de a să mai face parastase.*”

Radu Brâncuși, tatăl lui Constantin Brâncuși, s-a căsătorit a doua oară cu Maria Diaconescu, care avea 21 de ani și a născut patru copii, Constantin fiind al doilea. Maria a rămas văduvă și s-a dus la Eufrosina, care era căsătorită cu Brânzan, și de acolo la Brădiceni, locuind cu taică-su care era de acolo. În 1919, murind, n-au mai adus-o la Hobița, ci au înmormântat-o local. Încă un argument că trupul Mariei Diaconescu este în cimitir la Brădiceni: mormântul se află pe primul rând din cimitir, știindu-se că în acest fel se repartizau locurile de veci celor ce erau de-ai bisericii, proprietarii, cei care au donat pământul, cantorii, cantor fiind tatăl Mariei Diaconescu. La Hobița însă, numele Mariei Diaconescu apare pe două file de cărți de marmură, de pe două morminte alăturate. Acolo ar putea fi înmormântată Ilinca Brâncuși, prima soție a lui Radu Brâncuși, tatăl sculptorului.

Documentarul realizat de ziaristul Alin Ion împreună cu echipa TvSud a rulat de multe ori. L-am promovat și eu pe o rețea de socializare...

În bunavestire a faptului că am pus capăt jocului... de-a mormintele! am stat o vreme, zece ani, de-o parte. Am scris doar în revista de cultură Portal-Măiastra, cu speranța că se va găsi cineva - din... „universul” nostru gorjenesc - interesat.

Nu s-a găsit!

Alex GREGORA

Mihai AMARADIA

a fost Mihai aici

... la acest eveniment unde mă așezasem cuminte în spate, după atâția ani nu mă mai recunoșteau, credeau că poate sunt barmanul venit să asculte și el, unii poate că-și imaginau că sunt trimis de sus atât de cuminte și atipic stăteam neclintit, ascuns după anii ce-au trecut ca autobuzele prin autogară.

Pentru ea venisem nu pentru ce spuneau acolo, voiam să văd ce bluză mai poartă, ce pantofi, dacă avea rochia vie sau moartă sau între, cum îi stătea părul, să-i văd oasele pieptului, degetele, chiar să fi vorbit acolo un apostol nou născut, venisem să văd cum îi stău nasturii dacă mai poartă rochie cu nasturi în față, îi cunoșteam bine, să-i văd sprâncenele, ștrampii, claviculele, mă bucuram că lumina era bună, puteam să-i văd ochii din miere de brad.

Nu mă stia nimeni așa deghizat în cei 12 ani trăiți la plata cu ora, și-a venit ea și-a ascultat și toate câte am spus că vreau să le văd le-am văzut și le-am recunoscut, când s-a terminat s-au îmbrățișat s-au pupat, a urmat o degustare de rozeuri la care n-am mai stat.

Când am plecat a început a furtună, a fost Mihai aici am auzit de pe scări, apoi mă țineam cu greu să conduc printre linii, și ușor mă gândeam la oasele ei iliace și la palmele mele pe volan.

din beneficiile maturității

Fetiță, nu sunt omul pe care să-l păcălești, fumusea ta îți iese prin ochi, carisma ta se naște din bunătatea pe care o oferi, cum ai dăruia pâine cu miez de nucă, crești singură trei puiți și lucrezi de parcă patru mâini ai avea, fetiță.

Cel ce te-a pierdut va afla curând că a pierdut o monedă veche, rară, cum nu se mai fac și cum puține s-au bătut, când râzi o feerie se naște, fetiță, cresc tulpini înalte de castraveți, flori în luminiș de toate culorile, vrejuri se înalță pe raze în suus, carafi portocalii în verdele ochilor, flori de baltă și fluturi de pădure.

Mi-e bine și mie că sunt aici să văd deși deseori mă-ntreb unde s-ar duce norii așa repede? Încotro zboară praful plin cu semințe? și cât de mult se poate îngălbeni o frunză în toată puterea luminii?

Poate că în ordinea aceasta cosmică vei dura pentru mine la fel de puțin, însă de unde vin eu de pe dealuri, să mi se dea mie să văd, să aud, e mare darul să-mi aduci aminte care e rostul soarelui bun.

din cea de-a 36 vară a lui mihai

...socotise de la sine putere să trezească lunca la ora cinci dimineața când soarele era îngăduitor, călcase o cămașă albă să poată fi ușor confundat cu un velier, mai gândea că unul dintre îngerii din partea apropiată omului va duce o îmbrățișare lunguiată în calle San Miguel, a lui pentru ea, atâta lucru, cumpărase material să fabrice el rochie galbenă doldora de flori, nu purta invidie de fel numai că ce era al lui al lui era, dacă aveai apucături ale nefirescului nu puteai să te apropii pentru că era îndrăgit încă din copilărie de vrăbii, de furnici, de ape, socotise de la sine putere să o drăgostească pe ea pentru că asta nu v-am spus, el e ireal de norocos.

despre nesupunere, plajă și copii cu năvod

...copiii credeau despre cuvintele mele simple că spuse de mine sună frumos, ziua era luminoasă, caldă, plăcută, încât nimeni nu putea alege ziua aceea

să poată muri, eu stăteam pe un scaun tapițat cu picioarele îngropate în nisip, pus în carantină, grățiile erau fabricate din sfori de sus până jos, așa erau grățiile când mă pedepseai tu, ca să mă răzbune băieții au furat din grădina ta toți pepenii

i-au adus în năvoade și i-au pus în mare la rece, fetițele îmi spuneau să nu fiu supărat, pe tine erau îmbufnate, degeaba le spuneam ca sunt pus de o Cătălină o săptămână în carantină pentru că am greșit, la cherhana pescarii au adus un pește mare, mitic, plin cu icre scumpe, vorbeam în șoapte despre el, asta ne dădea impresia că noi vom dura

cât pământul dacă satul nostru a prins un asemenea pește, era numai o impresie dar era plăcut, în difuzoare Bob se întreba, is this love, is this love, is this love what

I'm feeling? ce bine era de mine, deși nu aveam dezlegare măcar nu mă întrebam ce se întreba Bob, știam că peste o săptămână voi avea voie din nou, îmi pusesem în minte chiar să intru în recuperare, acum aștept, privesc printre grățiile ei bătute de vânt.

LaraicaElbaSavașiDrina

...odată și-odată te ajunge din urmă oboseala și-ți spui o să opresc o să mă odihnesc, să dorm în următorul loc unde se va putea și totuși mai amâni, mai împingi viața înainte cu-n pic, în cele din urmă oprești când vezi că îți tremură picioarele, te ustură ochii și pe bancheta din spate ai pernă și patul e făcut.

e deja seară, intru într-o benzinărie luminată și întreb în ceha ce mi-o amintesc dacă pot dormi acolo peste noapte bez problem îmi zice doamna, iau apă cu gust de zmeură de pădure plouă, cânt ceva ce mi-a venit pe loc, bucuros, LaraicaElbaSavașiDrina râuri femeii ce curg cum vor și nu primesc orice bărbat în ochii lor.

mă descalt, am picioarele amorțite și ude îmi schimb șosetele cu șosonii de la mamaie Vetuța, aburi scunzi ies din capota mașinii ca să am somn plăcut mă gândesc la tâmile ei galbene cu vene albastre și la râsul ei în mașină ce mă luminează mereu pe dinăuntru, și totul se vede așa de clar bine că nu e nimic rușinos de ascuns.

și adorm, și mă trezesc dimineața merg înapoi în benzinărie unde a venit alt schimb dar femeile au fost informate beau cafeaua la Praha mater urbium LaraicaElbaSavașiDrina, va trebui să gălesc E65. Tot ce are nevoie un bărbat singur, o masă mică rotundă cu un singur scaun unde să i se aducă o cafea mică cu un păhăruț cu frișcă și o prăjitură puțin mai mare decât un zar, undeva într-un colț unde să nu-i știe nimeni numele.

Prin gândurile lui vor trece multe, când va privi în zare la insula mică unde-i farul din Groningen, nu va atrage atenția nimănui când își va mirosi cureaua de piele a ceasului vechi, nimeni nu va vedea cum e legat să se întrebe asupra succesiunilor de întâmplări ce-au lăsat în inima lui o cameră single unde nimeni nu va mai putea intra vreodată deși acolo el face curat săptămânal

Tot ce are nevoie un bărbat singur e un zâmbet adus de ospătărița venită din Venezuela să lucreze aici în această zi însorită din mijlocul lui octombrie unde frunzele au îmbătrânit și vântul e prea tare, bucuriile mici, în viziunile lui o femeie aleargă ușor legănându-și părul în stânga și-n dreapta și-n stânga...

Mircea Bârsilă și ventuzele metafizicii

1. O ireductibilă originalitate

Poeziile lui Mircea Bârsilă au substrat arhaic păgân și sunt transpuneri simultane ale di-onisiacului și apolinicului. Ele vădesc o impresionantă unitate stilistică și formează un tot de o concretețe cu accente dominant descriptive, parțial rustice. Consecvența dictională îi e condiționată de mișcarea flux-reflux a inspirației, însă una benefică unei expresivități non-citadine.

Neoexpresionist, ca Ioan Alexandru, Ion Gheorghe, Gheorghe Pituț, poetul Mircea Bârsilă scrie poeme de-o substanțialitate copleșitoare, cuplata cu practicile magice și ritualurile arhaice, cu o mitologie a senzualității dezlănțuite. Și scrie și rescrie, trage la rindea toată ziua metafore, sentimente și gânduri încă aspre la pipăit. „Cel mai greu îi este cu versurile dispunând de vechi rezervări pe numele altor poeți (unii dintre ei - încă nenăscuți) și mai ales cu cele trimise de prietenul său Amur: un pechiniez superb și care, în lumea de dincolo, a fost ridicat la rangul de înger.”

Încă de la „Obrazul celălalt al lunii” (1982) despre care am scris o foarte scurtă cronică în „Gazeta Gorjului”, perioadă în care am citit la Timișoara două poeme, am și publicat în „Forum studentesc”, în cenaclul „Pavel Dan” condus de Mircea Bârsilă doi ani, Mircea Bârsilă și-a anunțat și enunțat distinct identitatea lirică, rezultat al unei combinații de realism și spirit vizionar, de - cum afirmă Alex Ștefănescu - „pictură (terestră) și muzică (celestă)” ce-i conferă o ireductibilă originalitate (Ștefănescu, 2005).

2. Inima lumii

Că Mircea Bârsilă e un poet transmodernist n-am nici un dubiu. Argumentul descinde din candoarea-i mitică și din religiozitatea-i instintivă și subconștientă. Cuvintele sunt semne care „trădează” comunicarea tainică, panteistă, între ironie și rugăciune, interogație sceptică și tristețe metafizică (Diaconu, 2001), laturi ale unui poet consecvent în matrița-i idiomatică și confesivă, iconografică și ezotericosimbolică. Prin urmare într-o „Rugăciune”, poetul afirmă că-i e lui Iisus Hristos „un prieten ambiguu”. După ce are epifaniile caprei, câinelui, șopârlei, ar dori să fie „dacă se poate, un pătrat lingându-și rănila la

umbra unui cerc”. Ca într-o poemă „Pea” (un imn) să închine o laudă apolinică soarelui, zilelor săptămânii, lunoșilor bulbi ai narciselor de pe mormântul din inima lumii, viselor sale în care - citez - „iubirea era reprezentată, simbolic, de imaginea unui avion postal zburând, la amiază, printr-o ploaie cu soare”, „florilor înalte ale fânețelor, dar și celor mici lipsite doar în aparență de prestigiu și care se numără, în felul lor, printre lucrurile mai greu de împlinit ale acestei lumi”; se subînțelege că „Pea” e „un cântec arhaic, un cântec de altădată de jale, întors pe dos: peanul; și că poetul e de data aceasta apolinic și orfic, de o maximă vitalitate, de o renaturalizare protestatară a unei epoci în care sensibilitatea se simte ultragiată și își asumă riscul de a-i riposta cu firescul și imperativul sarcasm și cinism crepuscular.” (Bârsilă, 2022).

3. O existență inoxidabilă

Poetician „de clasă superioară”, restrânsă calitativ, Mircea Bârsilă zămislește texturi clocotitoare, implozive. Energiile ascunse circulă subteran în memoria-i afectivă, iar în fiecare poem unduirii elegiace susțin o mitografie a structurilor antropologice extrem de densă. Aș putea eu însumi a le reconsidera ca fiind mereu posesoare de un clasicism întârziat, fascinat de problematica-tezaur a mithosului indoeuropean autohtonizat cu o splendoare specifică unei auctorialități de o senzualitate nerezăcută și de o germinație resurecționistă.

Căci însuși poetul scrie că imaginația trebuie surprinsă în efervescența ei „în formă de rombură” sau „soră vitregă a corbului din inima lui Poe”, ori „de parcă totul ar fi fost aievea” dar și practicând „arta buclei” în care mișună „nevăzutele duhuri” ale unui univers străvechi arhetipal, „de altare urzite geometrice” „aplecate peste frumosa genune... vegheată noapte de noapte, până în zori, de imaginarele fiare din oglinzile ei”. Ca în „Elegie” să-l intertextualizeze pe Dimitrie Cantemir (cel din „Istoria hieroglică”) atunci când ni se înfățișează „sub chipul unui inorog; dar să citez pasajul: „lată-mă sub chipul unui inorog ținut de-o tânără prințesă, în sclavie. Sunt într-adevăr, cel ce sunt: o existență inoxidabilă, sîdefie. O copie-greșită - a zeului Proteus: numit și „Arlechinul” de zei cei târzii”.

4. Vertijul imaginar

Trăsăturile specifice poeziei bârsilienne sunt deja cunoscute; dar și neoexpresionismul; înnobilitatea realității cu imagini sacre, oculte, cerești (aspect ce-l apropie de transmodernism - n.m., I.P.B.), suprarealismul care survine, ca la Mircea Eliade, din cotidian. Operația de transfigurare a vieții secrete a lucrurilor, vietăților, fenomenelor, istorismul gellunaumesc, îmbinarea arhaicului rural cu sacrul creștin într-o zonă „de concentrări și depu-

neri, încrengături și refracții” (după cum crede Dan Cristea, într-un Luceafărul din 1995). Un alt cronicar, Nicolae Oprea, îi detectează neoparnasianismul obsedat de ideea perfecțiunii; în acest context, Mircea Bârsilă e un explorator, nostosiac, al spațiului original populat cu viziuni hipnografice tenebroase lucid controlate ori subtil intelectualizate prin simboluri precum oul, oglinda, șarpele, vulturul, marea, păianjenul, bradul, dovleacul, mistrețul ori prin aparițiile de zei precum Pan, Moira, Dumnezeu, Proteu, Cibe, Artemis, Hermes Trismegistul ș.a.m.d. Al. Cistelean (Vatra, 1989) sesizează materialitatea versurii, fluiditatea, transparența scriiturii antrenate într-un vertij imaginar (ca la Ezra Pound - n.m., I.P.B.). Mircea Bârsilă etalează - citez - „un simț aparte al apocalipticului, promovând escatipul, catastroficul, într-un limbaj frust imperativ care ține nervul poetic într-o continuă flămă și voluptuoasă dicțiune”.

5. Seducătoarea înlănțuire

Fie că are o „matinală nălucire”, fie că dislocă în peisaj „o stranie spieritoare de ciori”, fie că „schimbă perdelele” metaforice, fie că aranjează repede sala, de scris, pentru ziua de mâine, care ar putea fi aidoma „salonului eminescian”, Mircea Bârsilă rămâne același optimist temperat, retracțil, „în după-amiezile de acalmie” ori în serile în care văzând o stea căzătoare reflectează, îndurerat de moarte, „la nunta unei stele voi cădea și eu”. Poezia-i e o „joacă tristă” (ca a lui Arghezi), iar spiritul-i e în „flux și reflux”. Scrisă cu „litere mari”, poemele sunt „corole de candoare” (ca la Baga - n.m.) în care suflă ritmic forța vizionară a poetului și care sunt ba întinderi convexe într-o „seducătoare înlănțuire” ba „spasme originare, ape germinale, vii, iconoclaste, ape dionisiace, fără mască și farduri, ape verticale, ape biblice, ape obscure, pline de geniu și de neștiință, într-o legănare (mioritică - n.m., I.P.B.) aproape ritualică și ademenitoare.”

Ca atare Mircea Bârsilă e un remarcabil poet al începuturilor, al invocației imnice, al odei anotimpului solar. Ca și Andrei Pleșu, descifrează limba păsărilor, transpunând-o într-un discurs liric de un rafinament imagistic inimitabil, întors - cum consideră Ion Pop în 2011 - „către miracolul mereu redescoperit al lumii simple elementare” de sorginte franciscană, tandră, binefăcătoare.

6. Structurarea pe verticală

Adrian Alui Gheorghe depistează în „Vise, Reverii, Vedenii” mecanismul golirii de sine, de divinitatea sa imaginativă, care provoacă deflația poemului (în România literară, anul LV, nr. 7, 17 februarie 2023, p.16).

Răzvan Vonceu îl situează pe Mircea Bârsilă la antipodul „gândirii slabe” postmoderne prin câteva laturi care-l

individualizează categoric: ponderea crescută a psalticii laice, accentuarea dimensiunii transcendente; structurarea pe verticala volumului / poemului (vezi Thalassa, Ora Verde) nu pe orizontală ci pe cele trei paliere: visul, reveria, vedenia, un fel de sertare suprapuse, scoțând în evidență afinitatea cu surrealismul, cu Ilarie Voronca, cu Ion Pop ori cu Lucian Baga; reimplementarea metafizicului ca necesară contrapondere la <<poetica realului>> „Mircea Bârsilă este unul dintre puținii care - citez tot din cronica prea sumară / scurtă a aceluiași R.V. - reușesc să țeasă în același „covor antifrastic, un discurs postmodern și un sentiment cvasireligios, ambele genuine” (în România literară, anul LV, 10 martie, 2023, p.9).

Mircea Stâncel îl receptează pe Mircea Bârsilă ca pe un postmodernist în plină natură și își deschide rubrica „Piața cărților” din „Discobolul” primului trimestru pe 2023 cu un comentariu la cartea „Vise, Reverii, Vedenii”. El îl poziționează pe autorul gorjean (și columnist - n.m., I.P.B.) - citez - „sub semnul unei respirații profunde, intelectuale, extrem de rafinate, exersate în natură, în reverberațiile vieții și ale ritualului, dublate de emoție și sentiment totodată”. Și mai observă Mircea Stâncel că rescrierea la Mircea Bârsilă se revoltă împotriva tradiției care, consumându-și resursele, îl determină pe poet să cutremure și să modifice întreaga structură a textului, ba, de pe deasupra, să-i amplifice semnificația cultural-simbolică. Imaginea poetică bârsiliană se menține în aceeași poezie misterioasă, tăcută, sucită manierist prin reconectarea cu umanul și făcută ca să provoace din nou cititorul sub semnul unui mesaj copleșitor, făcut din cuvinte-semne trăite pe viu, acut, paradoxal și sempitern în contrapunct cu luciditatea deconstrucției desigur interactive și cu limbajul vădit neconvențional persuasiv. În esență, poetul scrie și rescrie o natură dacă nu închipuită cel puțin resubstanțializată metaforic și recuplată la stărnirea mitului prin desacralizare / profanare insurgentă și reglarea relației dintre sens și imagine” (Stâncel, Discobolul, nr. 301-302-303 / ianuarie-februarie-martie 2023, pp. 141-145).

Mircea Bârsilă rămâne poetul care și pune de unul singur „ventuzele metafizicii”, care-și dezvăluie secretul „în chilia unui ascet”. Care ne oferă spectacole himerice în fericita clipă când își simte inima atinsă de poezie.

În ceea ce mă privește, sunt într-o conjunctură defavorabilă: aceea în care îi detest pe cei care ocolesc evidențele: Mircea Bârsilă e - cum decide și Radu G. Țeposu - posesorul unui limbaj poetic emancipat și al unei poezii de notație, exemplare (vezi Țeposu, 2002, pp. 177-178). Mircea Bârsilă, într-o stare de extaz, menține contactul cu adaptarea la realitate, ca să-și joace, cum i-a fost scris, rolul ingrat de mare poet.

Ion POPESCU-BRĂDICENI

„Balada vechii spelunci”

Al. Philippide folosește secvențial, în mai multe poezii, anumite elemente fantastice ce gravitează în jurul temei literare: *Pactul cu diavolul*.

Balada vechii spelunci, poezie care anticipează proiectul numit „resurrecția baladei” al poezilor din „Cercul de la Sibiu”, este centrată pe valorificarea respectivului motiv poetic. Acțiunea acestei balade fantastice se desfășoară, noaptea, într-o speluncă, pe o vreme viforoasă, concomitent cu un ritual satanic (sabatul), spre care participanții, cuprinși de delir, se avântă nu pe măhuri sau călare pe animale demonice, ci pe coama vântului turbat: „*Urlau în viforul de afară/ Toți musafirii la sabat/ Și ne chemau neîncetat/ Să ne avântăm cu ei afară/ Pe coama vântului turbat*”.

Vântul dezlănțuit și urletele celor „înfierbântați” de satanica liturghie conferă întinericului „*de afară*” valențe sumbre, sinistre, tenebroase (în stilul viziunilor lui Edgar Allan Poe), valențe ce fac din orgiastica noapte „o împărăție a dezordinii”, a demoniei și a răului universal. Sumbrele imagini ale *întunecării* exterioare sunt concurate, între pereții speluncii, de imaginea fetei „cu ochi de diamante negre” o „*Veneră barbară*”, o făptură „*de smoală*” a cărei prezență întetește starea de *melancolie* a clienților săi.

Melancolia (gr. *melas* - negru; *kole* - bilă, umoare), ca boală a sufletului, cum era considerată în Evul Mediu și în Renaștere, o boală provocată de umorile maligne ale unor organe ale trupului (fierea, ficatul, pancreasul, uterul etc.) este, așadar, o stare neagră, o stare ce exprimă conștiința răului sau, altfel spus, statutul melancolicilor de „fii ai lui Saturn” și, respectiv, de prizonieri ai diavolului.

Desigur, *crâșma*, ca *avanpost* al Infernului, al diavolului, este unul din spațiile cele mai propice manifestării *suferinței mixte* a melancolicilor.

De asemenea, prin asocierea cu „pântecul unei galere”, spelunca dobândește calitatea de „figură” a „*strâmtei realității din jur*” (concept goethean, în *Faust*) din care personajele baladei simt imperios nevoia de a evada.

Caracterul mixt al suferinței de acest tip constă în amestecul de tristețe, angoasă și disperare cu desfătarea oferită de „opiumul” visului compensativ, de reverile utopice care elasticizează amarele și ostile raporturi cu lumea ale „fiilor” lui Saturn.

Visând, melancolicul vede într-o altă lumină realitatea: în iluzoria și fragmentata lumină a unui proiect realizabil!

Dacă spelunca este, pe de altă

parte, o „figură” a *recluziunii interioare* a melancolicilor, a prizonieratului lor, a *ocultismului* propriu acelor a căror „*ființă interioară se închide în mutismul ei*”¹, o figură a „complexului lui Iona” de care este marcată conștiința melancolicilor, *băutura tare* („apa diavolului”) și *muzica* au dublul înțeles: de agenți ai utopiei și de agenți ai regretelor, ai disperării, ai angoasei, toate la fel de „toxic”, în ansamblul lor.

La fel ca în poezia *Seară tristă* a lui George Bacovia, femeia care cântă în speluncă și care este „iubită” tuturor („*Fata cu șolduri dolofane/ Pe care o iubisem rând pe rând/ Cânta romanțe suburbane/ Cu glasul răgușit și blând/ Al unei vechi toxicomane*”) întruchiează echivoc (pseudo alegoric) însăși *Melancolia*, iar cântecul ei întreține în conștiințele așa-numiților „fii ai lui Saturn” promisiunea - utopică - a eliberării din cercul strâmt al realității ostile.

„Romanțele suburbane” cântate „*cu glasul răgușit și blând/ Al unei vechi toxicomane*” de fata ce, probabil, fusese lăsată drept plată cârciumarului de un sculptor „scăpat și unsuros”, au menirea de a le oferi celor aflați în spațiul deocheat al speluncii făgăduința unei *deschideri* de care are atâta nevoie „conștiința prizonieră” a lor...

Îngemănarea celor două planuri - *amara realitate* și *visul* asumat ca *alternativă* a călătoriei propriu zise și a evadării din realitate - justifică atât asimilarea *speluncii* (element fix, imobil și terestru) cu un vas ce rătăcește pe ape, cât și paralelismul dintre cei aflați în speluncă și *emigranții* înghesuți în pântecul unei vechi galere, pe durata anevoioasei lor *pribeșii* spre „o Americă de vis”: „*Stăteam la mese-ngrămădiți/ Lipite trupuri, suflete stinghere/ Ca niște emigranți trudiți/ În pânțele unei vechi galere/ Spre vreo Americă de vis*”.

Versurile referitoare la cântecul „barbarei statui” se repetă în mai multe strofe, cu nuanțe semantice noi, fapt ce le conferă, în sintaxa discursului, regimul de *refren* a cărui menire este aceea de a evidenția valențele de *compensatie simbolică* ale cântecului.

Eșecul utopiei lipsite de calitate terapeutice („*Dar noi priveam cu gândul ostenit/ Printre banalele refrene*”) motivează naiva încredere a celor din speluncă în puterile magice ale „noului musafir” (apărut, miraculos, în speluncă) și în enigmaticele și mincinoasele făgăduințe salvatoare ale acestei prezențe malefice: „*Să te mai miri de noul musafir/ De mbrăcămintea-i demodată/ Purta un frac verzui cusut cu fir/ Pantofi cu copci de argint, cravată lată/ Cât un ștergar, manșeta fin brodată/ Cu ochi sticloși în fundul feței sla-*

be/ Ne măsură tot învârtind încet/ În degetele lungi ca niște scoabe/ Un ascuțit și fin stilet/ Cu teaca plină de-ncrustări arabe/ L-am ascultat vorbind apoi/ În glas cu mlădieri feline/ La vorba lui dorințe noi/ Și crâncene aprindeau rubine/ În întunericul din noi/ Vorbea despre-o oștire mare/ De-ntunecatul împărat/ Și despre o stranie-njghebare/ Cu suflete de cumpărat/ Răsplata nu e viitoare” (s.n.).

Între procedeele utilizate cu dexteritate de Al. Philippide, trebuie amintit acela al anticipării.

„Ascuțitul și finul stilet” anticipează secvența creșterii brațelor și a iscăliirii cu sânge a „*pactului*” („*La brațe ne-am creat pe rând/ Și am iscălit apoi cu sânge*”), după cum „mlădierile feline” ale glasului (felina fiind, prin excelență, în bestialul medieval, un animal diavolesc) anticipează secvența în care cei din speluncă se lămuresc, în sfârșit, cine era ciudatul musafir: „*Ha! Ce duhoare de pucioasă! Unde-i tovarășul ciudat? Nu l-ai văzut jucând pe masă/ Cu fracul-n coadă verde ridicat? Copita din pantof ieșea lucioasă...*”.

În realizarea *portretului* misterios al hibriderii făpturi demonice, Al. Philippide l-a avut ca model pe Meffisto din *Faust*-ul lui Goethe: „*Aici ca tânăr nobil am venit/ Cu haina-n tiv de aur, purpurie/ Cu pană de cocoș la pălărie/ Cu o mantă scurtă de atlas/ Și o lungă spadă ascuțită*” (*Faust*, versurile 1536 - 1540, Ed. Univers, București, 1982; trad. de Ștefan Aug. Doinaș); „*Salut, nespus de fericită/ Pe cavalerul cu copită*” (*idem*, versurile 1140 - 1141); „*Picioarul, nu mă pot lipsi de el/ Deși-ntr-oameni doar necaz mi atrase*” (versurile 2499 - 2500).

După iscălierea pactului cu sânge, în conformitate cu canonul unui asemenea târg, cei înșelați încep să aibă chinuitoare *muștrări de cuget*, stare sugerată de senzația că *rachiul* turnat de statuia „*cu glasul răgușit și blând*” are *gust de sânge*.

Vânzarea sufletului li se pare celor ce s-au lăsat ispitiți de dorința de a emigra din propria condiție de păcat de neiertat: „*Blestemu-acelei vechi spelunci/ Ne urmărește pas cu pas*”.

Spre deosebire de *Faust*, unde personajul este salvat în cele din urmă de cetele de îngeri și unde pactul cu diavolul are o altă semnificație (bazată pe valențele pozitive ale *demoniului*, complementare celor negative), balada lui Al. Philippide incumbă semnificații ce converg spre morala creștină care interzice și condamnă orice legătură cu făpturile din „întunecata oaste a lui Lucifer”.

Duhoarea² de pucioasă (specifică oricărei prezențe diavolești), coada ce ridică fracul, în timpul dansului

pe masă, și *copita ascunsă în pantof* îi trezesc la realitate pe cei înșelați de cel ce le pâruse un *magician*, după felul în care vorbea și după obiectele însoțitoare (stiletul și misterioasa teacă „*plină de-ncrustări arabe*”).

Interjecția „Ha!”, formulările exclamative și cele interogative din ultimele două strofe susțin textual starea de *trezire* a celor înșelați, o stare ce se împletește cu deruta și revolta, căci, potrivit moralei creștine, *pactul cu diavolul* are înțelesul unui abuz față de toleranța divină și chiar valențele unei inadmisibile contestări a lui Dumnezeu.

La acest procedeu (*Pactul cu diavolul*) apelau, în Evul Mediu și în Renaștere, cei ce profesau magia neagră și, respectiv, cei disperați și lacomi și care, deși credeau în Dumnezeu, „se foloseau” de puterile diavolului pentru rezolvarea unor probleme stringente sau pentru împlinirea rapidă (miraculoasă) a dorințelor de bogăție și putere etc.³.

Așadar, vechea *speluncă* este pentru „iubiții” fetei „*cu șolduri dolofane*” o *capcană* a diavolului.

Răsplata diavolească, spre deosebire de cea a lui Dumnezeu (o răsplată *viitoare*, adică în lumea de apoi) este, așa cum susține „ciudatul musafir”, una *imediată*.

Naivitatea triștilor clienți se întoarce, ca un bumerang, împotriva lor, păcatul făptuit fiind de neșters. În consecință, *Pactul cu diavolul* ia înțelesul unei greșeli ireversibile și inadmisibile, iar efectele induse de gravitatea unui asemenea act, un act asumat în scopul vindecării de starea de angoasă și al eliberării de „realitatea strâmtă din jur”, se circumscriu *pesimismului antropologic* specific *Vârstei de Fier* a omenirii.

Mircea BÂRSILĂ

¹ Jean Starobinski, *Melancolie, nostalgie, ironie*, Ed. Meridiane, București, 1993, p. 44, trad. de Angela Martin

² Evagrie Ponticul, *Tratatul practic. Gnosticul*, Ed. Polirom, Iași, 1997, p. 78: „Unul dintre semnele prezenței demonilor este duhoarea lor insuportabilă”

³ Vezi „*Erotismul diabolic*”, „*Sabatul*”, „*Liturghia neagră*” ș.a., în Carlo Ginzburg, *Istorie nocturnă. O interpretare a Sabatului*, Editura Polirom, Iași, 1996, traducere de Mihai Avădanei.

„Avatarurile” debutului meu poetic

Am terminat placheta „Parabola fiului risipitor” și i-am predat mss. lui V. Z. de la „Editura pentru literatură”, care mi-a promis că se va ocupa de el (Dec. 67).

Tot căutînd o copertă pentru „Parabola” mea, constat cu surprindere că „Întoarcerea fiului risipitor” a lui Rembrandt a fost pictată în 1668, adică exact cu 300 de ani în urmă. Îmi pare o coincidență simbolică și mi-aș dori ca placheta mea - dacă va vedea, vreodată, lumina tiparului - să aibă pe copertă această capodoperă... (1968)

E al treilea an de cînd placheta mea *Parabola fiului risipitor* zace în colbul „Editurii pentru literatură” (devenită, între timp, „Editura Eminescu”).

Îi cer o „audiență” directorului, I. O., care, după ce facem cunoștință și schimbăm cuvintele de rigoare în astfel de împrejurări, îmi spune răspicat:

- Tovarășe redactor, insolitul dumneavoastră volum de versuri este într-o flagrantă contradicție cu ideologia noastră...!

- Bine, bine, - încerc eu o replică, presupun, convingătoare - dar bătrînul poet Demostene Botez să se fi ramolit într-asa hal, încît să nu-i fi remarcat „flagrantul” și să fi acceptat să-l prefațeze?

- Dom’le, maestrul Botez l-a prefațat ca poet. Ca poet, ca simplu cititor, sînt și eu de părerea lui. Eu însumi vi l-aș fi prefațat la fel. Dar ca editor, ca ideolog, care trebuia să-l treacă și pe la „Direcția presei”, nu pot să-l accept!

- Nu-i nimic, dom’le director, au mai fost cazuri, unele chiar prea celebre, cu care a mă compara mi se pare a îndrăzni prea mult, cînd s-a spus și s-a adnotat pe manuscris: *Opus igni, auctor patibulo dignus!*

Într-un stat de drept, cenzura ar trebui să aibă doar o misiune estetică și nu una politică. Cenzorii ar trebui să fie oameni cu gust artistic și nu gardieni ai ideologiei de partid.

Din nefericire pentru soarta literaturii, a artei, în general, cenzorii sînt aidoma „leului surd” din această foarte sugestivă alegorie:

Într-o oază din mijlocul deșertului, doi corbi, așezați pe creanga unui palmier, îl ascultă fascinați pe un violonist care cîntă uluitor o melodie dumnezeiască.

Deodată, se apropie de el un leu înfometat care îi dă tîrcoale, dar, fermecat de frumusețea melodiei, se așează pe labele de dinapoi și începe să-și lege capul în ritmul muzicii.

După cîteva minute, mai apare un leu, la fel de înfometat, dar, sedus, și el, de frumusețea melodiei, se așează pe labele de dinapoi și ascultă extaziat.

În sfîrșit, după alte cîteva minute, apare un al treilea leu, care se repede fulgerător la cîntăreț și-l sfîșie într-o clipită...

Unul dintre corbi îi spune celui-lalt:

- „Ți-am zis eu că dacă vine surdul...”

„Astia sînt cenzorii din edituri și de la Direcția presei, purtători ai ștampilei cu fatidicul <T>: fiare sălbatice surde, îndrituite cu puteri discreționare asupra culturii românești...” (1970)

După aproape șase ani de îngălbénire prin sertarele a două edituri și după martelarea făcută de dubla cenzură, a redacției și a Direcției presei, placheta mea este anunțată, în sfîrșit, în „Programul editorial”, pe anul 1973, al Editurii „Cartea românească”, astfel:

O poezie care, în alte împrejurări, ar putea fi numită semănătoristă sau poporanistă, este aceea a unui tînar, debutant cu cartea de față, în care un adînc regret pentru satul din care a plecat se revarsă în strofe de tipar clasic, elogiind, în excelente strofe tradiționale, satul tradiției.

Aflînd că placheta mea a ieșit de sub tipar, prietenarul I. B. îmi cere un „Autograf în premieră”, pentru „Informația Bucureștiului”.

Și, zîmbind sceptic, i-l dau:

După o ședere de aproape șase ani în sertarele a două edituri, această plachetă vede, în sfîrșit, ceea ce se cheamă „lumina tiparului”, dacă asta se mai poate numi „lumină”, de vreme ce volumul, și așa minuscul, a fost slujit de foarfecele cenzurii, înstrăinîndu-l serios de sensul lui original și făcîndu-i, fără îndoială, criticului și cititorului, o idee incompletă, poate chiar falsă, transformîndu-mi atît de mult așteptatul debut într-un eșec dureros.

Dar ce să mai zic? E, totuși, „debut”! Decît nimic... O să-l citesc, oare, în „Informația Bucureștiului”? Îndoiescu-mă, amice! (1974)

Cînd îi aud pe unii și pe alții, între care și pe fostul meu profesor (asistent) de la Facultatea de Filologie, actualmente academician, Eugen Simion, că „între anii 1960 și 1971 a fost un moment de dezgheț și am profitat de el”, (cf „Viața românească”,

9-10, 1998), rămîn cel puțin perplex: - Care „dezgheț”, domnule profesor?

Placheta mea de debut, *Parabola fiului risipitor*, a mucegăit în sertarele a două edituri - Editura pentru literatură (devenită, ulterior, Editura Eminescu) și Editura „Cartea românească” - timp de peste șase ani (sfîrșitul lui 1967, începutul lui 1974), în chiar „momentul de dezgheț”. Și n-a văzut lumina tiparului (vai de lumina ei!), decît cînd a fost rasă, tunsă și frizată de „dezghețații” Marin Preda, directorul editurii, și Mihai Gafița, redactorul șef (în pace requiescant!)

Preda a scris în referatul său că: Volumul merge, dar să se scoată poeziile „Ispită” și „Alean” și să se elimine haiducismele, iar Gafița s-a conformat întocmai.

Iată cele două poezii care l-au panicat pe „Moromete”:

ISPITĂ

*Pîrloaga sufletului meu pîngară
Mi-e răscolită-adînc de primăvară,
Îmi sună, parcă, magic, din*

*străfunduri,
Zvonire de hățisuri și de prunduri,
Redeșteptînd în mine, ca năluci,
Dospite patimi de străbuni haiduci,
Ce mă îmbie-a căuta-n tării
De vechi și neumblate săhăstriei,
Genunile pădurilor să spintec,
Cu al Jianului zurbavnic cîntec,
Să chiot la urît și spurcăciune,
Că mi-au făcut din inimă tăciune...*

*Să-mi strîng o ceată vrednică, de lotri,
Cu care să-măfund, adînc, în codri,
Așa, de-a razna, pe poteci furișe,
Pe cai mărunți, cu splinele boldișe,
Deprinși să calce moale, așezat,
Și dezvățați, de tot, de nechezat...*

*Să mînem pe la hanuri cu birtași
Nevînzători de taine de cetași,
Să bîntuie, bezmetici, poterașii,
Ulmînd, în urmă-ne, zadarnic pașii...*

*C-atîta nedreptate e de-a rîndul,
Cît, tot mai des, mi se întoarce gîndul,
La vremea sfîntă-a flinte la oblîncuri,
Pe ale sihlei tainice adîncuri...*

ALEAN

*Ca pulberea-n răspîntie de drum,
Mi-s gîndurile vraiște; de-acum,
În zidăria sufletului meu,
S-a clătinat credința-n Dumnezeu...*

*Mi-e cugetul nevrednic și coțcar
Și mintea mea s-a trîndăvit amar;
În judecata ei se tot strecoară
Întunecime deasă și ocară,
Precum în apele zăcute-n tău,
Se pripășește duhul celui rău,
Căci m-a lăsat de tot făr’ de nădejdi
Mărcinișul vieții omenesti...*

*Arar, cînd pot să-i scap din vîlmășag,
Ca în Nirvana-n mine mă retrag
Și-atuncea prind năvalnic să se verse,
Din anii cei uitați, credințe șterse,
Picîndu-și în ființa-mi vechii stropi,
Cum, prin fereastra ochelor, spre robii,
O rază se strecoară, cînd și cînd,
Speranțe noi în cugete-aducînd...*

*O, de-ar veni iar vremea de demult,
În sufletu-mi de-atîtea rele smult,
Deasupra-mi pacea iarăși să se toarne,
Asemenea luminii prin lucarne,
Să-mi pară anii cei apuși întorși,
Să mă ostoi la matca mea în Gorj,
Să-mi par eu mie însumi renăscut,
Din curăția unui timp pierdut...*

Așadar, Mihai Gafița, lectorul cărții, s-a conformat întocmai, eliminînd nu doar cele două poeme ci și numeroase strofe, ba chiar a umblat la atîtea titluri și versuri, încît s-ar fi putut considera co-autor.

Revoltat, am dat cu pumnul în masă, dar, calm și ferm, Gafița mi-a spus, ultimativ:

- Domnule, vrei să debutezi sau ba? Alege! Că, dacă nu debutezi acum, cît ești tînar, mai tîrziu, cînd sperîi dumneata că n-o să mai fie cenzură, nu te mai ia nimeni în serios. Or să spună toți că n-ai ce lucra la pensie și ți s-a năzărit să te faci poet... Și să știi că Direcția Presei s-ar putea să se lege și de titlul cărții și eu îți propun să scrii pe copertă „Poezii”, pur și simplu.

- Cum? Păi ce facem cu prefața maestrului Botez, care spune că titlul volumului, „Parabola fiului risipitor” este „o definiție foarte clară și simplu simbolică a întregului conținut”. Și-apoi, nici domnul Preda n-a obiectat împotriva titlului... Nu, domnule Gafița, dacă Direcția Presei îmi va face mizeria asta, voi renunța definitiv...

(Din vol. „Jurnal neconvențional”, 1967 - 2002, mss.)

POST SCRIPTUM

La ediția a doua

După trei ani de așteptare zadarnică, în sertarele „Editurii pentru literatură”, după alți doi petrecuți, la fel de zadarnic, într-un seif la „Cartea românească”, placheta de față a intrat, în sfîrșit, în Planul editorial al acesteia din urmă, pe 1973, văzînd, cu adevărat, lumina tiparului la începutul lui 1974, dacă aceasta se mai poate numi „lumină”, de vreme ce foarfeca cenzurii îi mutilase, cu brutalitate, întregul text, de la prima, pînă la ultima pagină: practic, două poeme au fost eliminate cu totul, din altele au fost suprimate fragmente întregi, unele versuri au fost „rescrise” de către lectorul cărții, multe titluri au fost schimbate, chiar și textul prefațatorului a fost „amendat” pe-alocuri, ba, pînă și motto-ul a fost acceptat doar... pe jumătate!

Iată de ce, publicîndu-se, acum, toate poemele, cu toate versurile și titlurile lor originare, cu textul prefațatorului neschimbat și cu „motto”-ul întregit, autorul consideră că această a doua ediție constituie adevăratul debut al cărții și nădăjduiește că și eventualul istoric literar își va formula judecata critică exclusiv la lectura sa, făcînd abstracție de acea ciopîrțită „ediție princeps” din 1974.

Ion FILIPOIU

Fiul risipitor al poeziei, la ceas aniversar

S-a dovedit în numeroase împrejurări că Ion Filipoiu este o personalitate culturală complexă. Mai mult de atât, acesta a avut în permanență o determinare axiologică bine precizată atât în perioada regimului ceaușist, cât și la Revoluția din anul 1989. Nu voi dezbate aici înalta tinută morală a scriitorului, care este dovedită faptic, ci doar alura lui de poet autentic. Sigur, pentru îndeplinirea acestei ținte, nu putem ignora activitatea reporterului cultural, ziaristului, filologului, documentaristului care a căutat în arhive aflarea adevărului despre tinuturi speciale, cum este localitatea gorjeană Zorlești. Ion Filipoiu provine din această localitate, pe care a ridicat-o, ca nimeni altul, la rangul de matrice spirituală, cu o capacitate de dezvăluire pe care doar spațiul mioritic blagian o mai are. A putut să facă aceasta numai după ce, ca mulți copii de țărani, a plecat să își împlinească destinul cultural și socio-profesional la București.

L-am cunoscut pe Ion Filipoiu în momentul când a vizitat Școala Generală din Zorlești. Era student la Filologie iar eu eram elev în clasele primare. Cel puțin pentru mine, era de departe intelectualul care a devenit (devenirea cea bună) prin efortul propriu și prin desprinderea de ruralitatea în care ne aflam. Bineînțeles, nu știam eu ce este un intelectual, dar percepeam diferența enormă a tânărului Ion Filipoiu față de noi, copiii de țărani. Ne-a întrebat atunci pe noi, copiii naivi și neștiutori, dacă omul adulmecă. Cum am dat un răspuns afirmativ, ne-a corectat și a spus că numai câinii adulmecă și că nu trebuie să confundăm capacitatea de miros a omului cu adulmecarea. Lipsa aceasta de cunoștințe elementare era, poate, scuzabilă pentru noi, dar din această întâmplare s-a înfăptuit pentru mine o temă perenă a adulmecării ca fapt cultural.

Ne-am întâlnit apoi destul de sporadic, dar știam că ajunse un ziarist cunoscut în București. Am discutat în câteva rânduri atunci când venea în vizită la părinți, dar am avut o discuție mai complicată în anul 1982, când i-am făcut o vizită la Radioteleviziunea din București. Eram student la Filosofia din Cluj și am vrut să-l întâlnesc deoarece îl respectam foarte mult. Întrucât reușisem să cumpăr Vol. IX din *Operele* lui Eminescu (apărut la Academia Română și care reprezenta publicistica eminesciană din perioada 1870-1877), discuția noastră s-a desfășurat în legătură cu această perioadă importantă din viața lui Eminescu.

Pot spune că puținele mele întâlniri cu Ion Filipoiu, inclusiv cele din cadrul Festivalului de literatură „Tudor Arghezi”, au fost pentru mine benefice și reconfortante. Aprecierea mea față de domnia sa are și o anumită motivație specifică deoarece este singurul intelectual provenit din valea mirifică a satului Zolești care a reușit să pună, prin cărțile sale pe pedestal această localitate din Gorj.

Mi-am propus ca în acest text să scriu despre poetul Ion Filipoiu deoarece celelalte activități nu pot fi cuprinse aici. Îl vedem pe poet în trei din cărțile pe care le-a publicat: *Parabola fiului risipitor*, editura Cartea Românească, București, 1974, *Prințul*, Editura „SPICON”, Târgu-Jiu, 1994 și *Poezii*, volum apărut

sub egida Ligii Culturale „Fiii Gorjului”, București (anul apariției nu este precizat).

Cartea de poezie *Parabola fiului risipitor* este prefăcută de Demostene Botez, scriitor, poet, ziarist foarte cunoscut al timpului. Acesta ne spune chiar la început următoarele: „Epoca aceasta de acum, din punct de vedere literar, este, cu drept cuvânt, întru totul prielnică poeziei ...”. Puțin mai târziu, Marin Preda, cu referire directă la afirmația lui Demostene Botez, spune, printre altele: „... /-domnul Demostene să nu tragă spuza pe turta lui, spunând că veacul acesta este veacul poeziei”. Observațiile critice la adresa poeziei lui Ion Filipoiu au venit din partea unor mari personalități în domeniul: Mihai Gafița, Laurețiu Ulici, Ion Lotreanu, Cezar Baltag, Darie Novăceanu, Nicolae Dragoș, Gheorghe Grigurcu, Marius Tupan, Eugen Simion ș.a.

Substanța fundamentală a volumului *Parabola fiului risipitor* nu poate fi percepută fără cunoașterea legăturii dintre mitul Fiului risipitor și ruptura care se produce prin dezrădăcinarea țărânului care este nevoit, din anumite motive, să își părăsească vatra existențială a copilăriei. Tema Fiului risipitor este una dintre temele fundamentale ale culturii europene, aceasta fiind de sorginte biblică și transmisă în cultura laică. Ideea biblică este că Fiul risipitor este „oaia” rădăcită de turma sa, iar revenirea în sânul comunității duce la dezvăluirea celei mai mari bucurii a Tatălui. Este interesant că Tatăl, Fiul risipitor și Fratele fiului risipitor formează o comunitate cu toate contrastele care o definesc. La nivel de cultură, *Tatăl* reprezintă meta-conștiința, *Fiul risipitor* reprezintă actul creator al artistului și al creatorului de progres, în timp ce *Fratele fiului risipitor* este cel care rămâne să are ogorul sterp, fără să producă ceva, prin acțiunile lui în gol. O întrebare fundamentală referitoare la Fiul risipitor o pune Rainer Maria Rilke, în *Însemnările lui Malte Laurids Brigge*. Această întrebare fundamentală este: *De ce pleacă Fiul risipitor în lume?* Tot marele poet austriac dă următorul răspuns: *Fiul risipitor pleacă în lume pentru a-și găsi dascălul autentic*. Nu știm dacă această plecare are succes și nici dacă revenirea acasă, sărbătorită de familie printr-un sacrificiu simbolic, va fi definitivă. Fiind vorba de poezie, tot Rilke ne spune că aceasta nu mai este sentiment, ci *experiența* în care toate amintirile noastre devin în noi sânge, privire, gest, tot ce este fără nume întruchipat într-un ceas unic.

Am făcut aceste scurte observații deoarece, în înțelegerea mea, Ion Filipoiu și *Parabola fiului risipitor* sunt exemple de dat pentru a înțelege o temă fundamentală a culturii. Observăm că a existat o întreagă aventură a acestei cărți care a apărut în prima ediție (1974) trunchiată grosolan de cenzură. Sarcina fundamentală a scriitorului după revoluție a fost să reediteze volumul în cauză în forma lui completă. Rugămintea acestuia față de eventualii critici este ca să ia în calcul pentru analiză a doua ediție. Dacă prima ediție cuprindea opt poeme (cu unele titluri schimbate de cenzură), a doua ediție cuprinde zece poeme care sunt redactate exact cum a dorit autorul. Întreaga tensiune poetică și, în același timp, existențială se petrece între *Dez-*

rădăcinare (primul poem) și *Întoarcere* (ultimul poem).

Cu vagi accente din *Testamentul* argheziian, poemul *Dezrădăcinare* (în prima ediție, titlul este schimbat de cenzură în *Ritual*) arată travaliul conștient prin care trece poetul. Într-o interpretare existențialistă, putem spune că acesta este „aruncat” în lume, cum au înțeles această ruptură a identității Søren Aabye Kierkegaard și, mai târziu, existențialiștii francezi. Poetul Ion Filipoiu găsește elementele cele mai expresive prin care conștientizează dezrădăcinarea: tatăl care trebuie să pregătească plugul și plăvanii pentru a ara singur, mama care va veni cu merindele pentru tată și fiu (cel care lipsește!). Fundalul în care este amintită mama seamănă cu cel al Anei lui Manole chiar dacă nu este redată explicit suferința acesteia. Începând cu nostalgia primăverilor de pe dealurile satului ancestral, poemul se finalizează prin versuri de mare sensibilitate și conștientizare dramatică: „Și-om fi, tăicuță, vai, mereu, stingheri / Și-n toate celelalte primăveri; / Eu le-am lăsat pe toate-aici, de-acum, / Ogorul, câmpul, lunca, vechiul drum; / Pe tine, încă, te-am lăsat mîhnit / Și-n neagra străinătate am fugit; / De mine însumi, am fugit, netot, / În urbea blestemată a lui Lot ...”. În prima ediție, ultimele șase versuri au fost scoase de cenzură din motive ideologice și puerile în același timp. Bucureștiul este privit ca o cetate a lui Lot, echivalent cu Sodoma, ceea ce nu convenea cenzurii comuniste. Tensiunile esențiale se acumulează în poemele următoare: „Pârloaga sufletului meu pînăgară / Mi-e răscolită-adînc de primăvară / ... /”; „Stă coasa-n sură, cu tăișul timp, / De când n-a mai ieșit, la fin, în câmp / ... / Au, unde ești, apusă fericire?”; „... revăd, trăind atemporal, / Icoana sfîntă-a locului natal”; „Mi-e dor de satul nume de lumină, / Înșiruit în lung de apă lină, / sub geană de pădure și de deal, Rămas arhaic și patriarhal”; „Ca pulberea-n răspântie de drum, / Mi-s gîndurile vraiste; de-acum, / În zidăria sufletului meu, / S-a clătinat credința-n Dumnezeu”.

Poemul *Întoarcere*, care încheie *Parabola fiului risipitor*, aduce ceva din profunzimea pe care o are conceptul de *nostos* (vootoc) din literatura vechilor greci. Întoarcerea acasă înseamnă redescoperirea drumului spre casă, în care există o singură entitate valorică: *drumul cu casă cu tot*, ca semn al civilizației, pe de o parte, și al reîntregirii ființei, pe de altă parte. Într-un alt registru, peripețiile fiului risipitor pot fi comparate cu devenirea filosofică a *Individualului* (ca termen al Ființei). Acesta a reușit să își dea *Determinațiile*, nu întotdeauna cele mai bune, și să își dezvolte capacitatea de a ieși dintr-o *logică a lui Ares* pentru a intra într-o *logică a lui Hermes* (după un gând profund al lui Constantin Noica). Acest fapt este dovedit de trecerea de la răzvrătire la împăcare, lupta unei vieți care trece de la desfășurarea ghemului la înfășurare pentru a se readuna într-o nouă unicitate. Pământul natal, cel al satului de origine, joacă acum rolul *Tatălui*, cel al meta-conștiinței: „Pămînt natal blagoslovit de zei, / Tu tihna-ai dat la toți străbunii mei, / Moșneni bătrâni cu herb pe ispisoc, / De șapte veacuri neclintiți din loc ...”. Întoarcerea presu-

pune regăsire și umilintă față de propria origine: „Mă ierți tu, dar, că ți-am fugit din prag / Și dusu-m-am în lume biet pribeag / ... / Și-acum, mă-ntorc umil și hărțuit, / ... / Nu vreau, din ladă, hainele mai bune, / Nici în picioare încălțări a-mi pune; / ... / Nici a-mi tăia berbecul mai suleget, / ... / Primește-mă la tine, - atâta voi, / Și dă-mă mie însumi înapoi, / ... /”. Reîntoarcerea acasă presupune redescoperirea sensurilor primordiale ale vieții care, în economia poemului, reprezintă elementele primare: pământul, aerul (vântul), pădurea, apele, cântecele locului, pacea primordială. Este evidentă influența eminesciană care devine explicită în cel puțin două versuri: „Și dă-mă mie însumi înapoi,” și „Și eu, pămîntule, să dorm ..., să dorm ...!”.

Ion Filipoiu a adunat în volumul intitulat *Poezii* aproape întreaga sa operă poetică. Această carte fundamentală a poetului cuprinde: *Parabola fiului risipitor* (textul integral și autentic), *Poeme captive, iubire și resemnare, Sonete, Scrisori, Manifestul unui poet proscris, Carmen patriae, Baladele neamului românesc, Sonete crepusculare, Țărani*. Se văd de aici direcțiile care ar fi putut duce la o operă poetică mai vastă. O analiză amănunțită a volumului *Poezii* nu o pot realiza în economia acestui text.

O abordare consistentă a poeziei lui Ion Filipoiu nu este posibilă fără analiză în detaliu a poemului-fluviu *Prințul*. Într-un alt loc și într-un alt timp, poate, acest fapt se va realiza. Pot spune aici doar că acest poem-fluviu este unic în literatura română și poate juca rolul de *ars poetica* (*l'art poétique*), dincolo de firul narativ.

Într-o privire de ansamblu, putem spune că sursele poeziei lui Ion Filipoiu sunt poezia populară, Eminescu, Arghezi, poate și semănătoristii, cât și întreaga literatură română. Dincolo de toate acestea se află talentul de excepție, sensibilitatea artistică profundă și cultura de performanță a autorului.

În prelucrarea limbii sale, Ion Filipoiu a ridicat poezia la rangul de *principiu prim*, ceea ce se încadrează într-o însoimie culturală pe care o putem înțelege în vasta problematică a subiectului ca text. Îi doresc poetului și OMULUI Ion Filipoiu, la ceas aniversar, puterea de a crea și de a exista.

Ion HIRGHIDUȘ

Dinu Săraru

omul de cultură pătruns de vocația prieteniei

Scriitorul Constantin Grigore Săraru a fost, înainte de toate, Marele Prieten, a cărui așezare în Țara de peste Veac a frânt ceva tainic și cucernic în inima fiecăruia dintre cei care l-am cunoscut. Păstrăm în suflet, cu bucurie sfântă, fiecare întâlnire și convorbire purtată, ca pe o comoară sufletească neprețuită, înveșmântată în lumina rugăciunii și a pomenirii sale veșnice.

Princiar în gândire, elegant și pătrunzător al sensurilor adânci, cuceritor prin elocvența discursului, Dinu Săraru, fiul învățătorului Costică Săraru din Slătioara de sub Munții Căpățâni, descendent al unei familii boierești, neam de ctitori, eroi ai războaielor de neam și de identitate, care se întorseseră din luptă cu pieptul plin de decorații, a așezat în crugul vremii vocația prieteniei, ca bogăție tainică a vieții. A fost prietenul și fiul duhovnicesc care mi-au amintit de toți Bătrânii înțelepți și frumoși pe care i-am cunoscut de-a lungul vieții și pe care îi port nu numai în rugăciuni, dar și în inimă.

Înzestrat cu o diplomatie rară, în care se vedeau reflecțiile seducătoare ale unui fin intelectual, onest, generos și credincios, scriitorul, cronicarul de teatru, ziaristul, directorul de teatru Dinu Săraru a marcat excursul vieții sale cu o nobilă perseverență temeluită de vitalitatea oamenilor din Slătioara și de momentul în care, la vârsta de 10 ani, fusese decorat de Regele Mihai I, cu medalia fiului unui erou al întregirii naționale. Rodnicia virtuților sale aveau să le descopere dragostea pentru literatură și constelația de prietenii, din domenii dintre cele mai variate, autoritatea profesională nimbăta de puterea creativității, în spiritul valorilor pentru care de-a lungul vieții a scris și a făcut istorie deopotrivă, încât, remarcă regretatul academician Răzvan Theodorescu: „pe orice a pus mâna Dinu Săraru, cultural vorbind, s-a preschimbat într-un succes”.

Însă succesul a urmat jertfei, pentru că a construit jertfindu-se, după cum mărturisea în diverse ocazii, încredințat fiind că măsura jertfei, sfîntenia și profunzimile semnificațiilor acesteia îți conferă puterea de a te defini în societate și a sta drept în furtună. Dinu Săraru a reușit să stea

drept în fața furtunii vremurilor și a sprijinit, necondiționat, pe mulți alții în fața furtunii timpului, spre a nu se prăbuși.

La doar 18 ani, era angajat ca reporter la Societatea de Radiodifuziune, apoi în redacția Cultural, și a devenit, pe rând, membru în colecți-vul editorial al revistelor *Secolul XX*, *Scânteia tineretului* și *Luceafărul*, șef al publicațiilor și al redacției culturale a Televiziunii Române din 1969 până în 1977.

Exemplu strălucit de erudiție, Dinu Săraru a devenit un scriitor cunoscut, grație romanelor sale: *Niște țărani* (1974), *Clipa* (1976), *Dragostea și revoluția* (1981), *Crimă pentru pământ* (1997), *Ciocoii noi cu bodyguard* (2004), *Ultimul bal la Șarpele roșu* (2015), *Ura din ochii vulpii* (2017), *Corida* (2017), *Marele premiu la Monte Carlo sau dedublarea* (2018).

Personalitate enciclopedică, director al „Teatrului Mic”, unde a creat „fenomenul Sărindar” – un apogeu al culturii teatrale într-o perioadă marcată de cenzură, apoi al „Teatrului

opotrivă, a iubit Arnota voievodului Matei Basarab și locașul Brâncovenilor, bisericuțele tămăitoare din ținutul Vâlcii, care, într-un adevărat itinerariu spiritual-cultural, îi însoțeau pașii spre Râmnicul anilor de școală și apoi, din nou la Slătioara, spre a nu irosi clipa înfloririi Măgurei și a nu pierde, odată cu lumea veche, „cuvintele frumoase și împerechierile lor, potrivile lor, ca să ne dea închipuiri poetice ale lucrurilor și faptelor, ale întâmplărilor mari și mici”.

Din preaplinul inimii sale și din dorința de a evoca chipuri de lumină din istoria, cultura și spiritualitatea țării noastre, și-a legat numele, întru dăinuirea sa în cultura română, de înființarea *Fundației Naționale pentru Civilizație Rurală „Niște Țărani”*, conferind țaranului și ideii țărănești, după multe veacuri de suferințe, statutul aristocratic de păstrător al conștiinței neamului și al slujirii smerite a lui Dumnezeu, autentic tezaur al valorilor culturale, spirituale și identitare care au răzbit prin foșnetul pașilor istoriei. Dincolo de preocuparea sa per-

foarte Mic” și al Teatrului Național „Ion Luca Caragiale” din București, a încurajat punerea în scenă a unor spectacole unice pe plan european, a căror succese s-au datorat înveșmântării expresive cuceritoare și sentimentelor incandescente transmise de către ilustre nume ale teatrului românesc. Cu claritate, eficacitate și admirație, vocea domnului Dinu Săraru a fost glas ferm în peisajul cultural românesc al ultimelor decenii. Aceste realizări i-au adus un loc de seamă între personalitățile care au inspirat și continuă să inspire oameni de cultură, pentru că i se datorează formarea multor generații de actori și regizori. Pe plan cultural, a fost, cu adevărat, un strălucit ambasador al României în Occident, mai ales în perioada în care cu greu se puteau cunoaște în vest valorile spiritual-culturale ale poporului român.

Mai presus de toate, a iubit Biserica, Țara și Neamul și a fost profund pătruns și inspirat deopotrivă de grădinile frumoase din jurul caselor așezate cu fața spre Munții Căpățâni și spre Măgura Slătiorului, cum, de-

manentă pentru promovarea valorilor perene ale neamului românesc răzbată ideea recunoștinței față de cei care au contribuit la dăinuirea peste timp a conștiinței de neam, a comuniunii de cuget și simțire românească.

Un inefabil sentiment izvorât dintr-o sensibilitate pe care a purtat-o din copilăria petrecută la Slătioara l-a însoțit întreaga viață, ca o mărturie asupra unei iubiri permanente față de locurile străbunilor săi, căreia s-au alăturat, firesc, experiențe de viață, mărturisiri și întâlniri de taină. Într-un anume fel, istoria familiei sale se suprapunea istoriei Slătioarei și a timpului de când Sărarul se remarcă între cei mai destoinici oameni ai locului. Echilibrat, dar ferm, blând, dar riguros, pasiunii sale i s-a alăturat o permanentă deschidere și cooperare pentru așezarea în lumină a ethos-ului românesc, motivată de convingerea unei imperioase nevoi de afirmare a identității românești, fapt pentru care s-a bucurat de un uriaș respect și de o impresionantă simpatie populară. În mod deosebit, s-a bucurat de prețuirea și prietenia poetului Adrian Păunescu,

a înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop Gherasim al Râmnicului, precum și a unor mari scriitori: Gabriel García Márquez și Pascal Bruckner, pe care i-a așezat în tainița sufletului său alături de oamenii care i-au apreciat sinceritatea.

Cu o dragoste profundă pentru doamna Viviana, pentru Ruxandra și Alexandra, pentru unicul și favoritul nepot Mihnea, și-a dedicat întreaga viață familiei, care a devenit izvor de iubire și respect, având conștiința profundă a datoriei împlinite.

În același timp, a trăit certitudinea de a fi iubit de Dumnezeu și de oameni, fiind apreciat de doi Patriarhi: Justinian Marina, care-l vizita pe tatăl său, învățătorul Constantin Săraru, și în poalele căruia stătea, copil fiind, și de către fericitul întru adormire Patriarhul Teoctist, care, după ce a văzut piesa „Apus de soare”, pusă în scenă la Teatrul Național din București, l-a felicitat ca pentru o frumoasă Liturghie.

Activ și dinamic, a biruit cu multă eleganță și răbdare provocările vremurilor, iar în planul culturii eclesiale a Olteniei de sub Munte, Dinu Săraru a înțeles profund rolul Bisericii. Contribuția ultimului potecaș al Slătioarei a fost hotărâtoare pentru salvarea bisericilor „Sfânta Cuvioasă Parascheva” și „Toți Sfinții” din Râmnicu-Vâlcea, cum, de altfel, multe biserici, schituri și mănăstiri din leagănul spiritual al Vâlcii au redobândit strălucirea conferită de către ctitori prin implicarea sa generoasă de nou ctitor. A fost, puțini știu, promotorul procesului de restaurare a străvechii bisericiuțe de la Mănăstirea Arnota care adăpostește mormântul voievodului Matei Basarab peste care ploaia își cernea picurii ei prin acoperișul deteriorat, pentru ca apoi, cu multă generozitate, să se implice în restaurarea comorii arhitecturale din Vioreștii Slătioarei, *Biserica potecașilor*, încununând, octogenar fiind, șirul ctitoriilor prin ridicarea unui paraclis închinat *Schimbării la Față a Domnului* pe moșia străbunilor săi din Slătioara, ca mărturie a credinței sale pătrunzătoare și statornice.

În semn de cinstire și recunoștință pentru activitatea ctitoricească și jertfelnică misiunea desfășurată în slujba Bisericii, i-am conferit cea mai înaltă distincție a Arhiepiscopiei Râmnicului, ordinul *Crucea Râmnicului*, pentru mirenii.

Având înrădăcinată credința că Dumnezeu îl mântuiește pe cel ce nădăjduiește în El, și-a ancorat puterile sufletești mărturisindu-și păcatele și împărtășindu-se în ultima perioadă a vieții. S-a săvârșit ca un bun creștin, iar la momentul trecerii la cele veșnice, Constantin Grigore Săraru a așezat înaintea lui Dumnezeu dragostea jertfelnică a vieții sale, adevărată pildă a înmulțirii talanților revărsați cu prisosință asupra minții și inimii sale.

† VARSANUFIE
Arhiepiscopul Râmnicului

Și mai ales, foarte frumosul B.B.

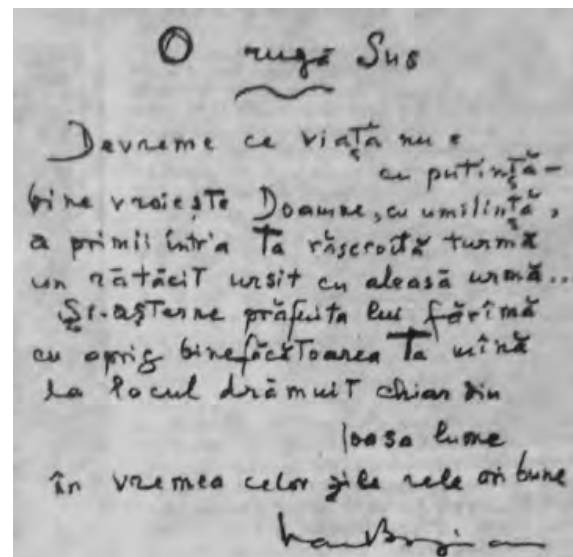
Când l-am cunoscut pe Barbu Brezianu, eram încă elevă în ultimele clase la liceul Regina Maria din București. Îl întâlneam la reuniunile monden-avangardiste - obișnuite pe atunci, la începutul anilor '30 - găzduite de niște prietene comune, una dintre ele devenită mai târziu artistă decoratoare, Varinca Bacan-Diaconu. Societatea era uluitoare de amestecată, tot după obișnuințele epocii. Veneau acolo tineri democrați pro-occidentali ca Petru Comarnescu, legionari ca Mihail Polihroniade, ortodocși ca Sandu Tudor, comuniști notorii ca Bellu Zilber, enciclopediști pro-burgezi ca Nicu Steinhardt, Manole Neuman, Solomon Gruber, figuri pitorești și străni ca Marcel Avramescu, între ei, elegantul, distinsul și mai ales, foarte frumosul Barbu Brezianu. Subțire, brunet, cu o privire blândă și calmă, rezervat în maniere, impresiona cel mai mult domnișoarele adolescente. Era, din acest punct de vedere, în concurență cu Marcel Avramescu, a cărui figură emaciată, cu ochi verzi apoși și o privire enigmatică, subliniată de poziția turcească în care obișnuia să șadă, pe una din canapelele Biiedermeier ale foarte tradiționaliste familiei Bacan, atrăgea magnetic femeile. Se mai adăugau firește și capacitățile lui paranormale, hipnotice și de alt ordin. Pe vremea aceea, Barbu Brezianu se ocupa de literatură, încă deloc de arta plastică. Studiase dreptul, era un tânăr magistrat cu perspective și, tot după obiceiul vremii, se preocupa de literatură și scria poezii discret avangardiste. Marea lui admiratoare era o tânără blondă care semăna perfect cu Marlene Dietrich, drept care era și numită astfel.

Îl mai vedeam pe Barbu Brezianu la mult frecventatele cicluri de conferințe organizate la Fundația Regală (azi clădirea Bibliotecii Universitare din Piața Revoluției) de gruparea Kriterion. Îl zăream departe de loja celebrităților literare ale momentului, eu admirându-i pe toți acești idoli ai liceenilor de atunci, când încă nu mergeau cu miile să-l audă pe nu știu ce cântăreț american. (Deși aveau și aceștia alt nivel în epocă! Jazzul dixieland, trebuie să mărturisesc, făcea pentru noi fiecare parte din cultura adevărată).

Uneori, când mergeam cu părinții la cafele noua Corso (care se afla în apropierea hotelului Athenaeum-Palace - azi Hilton) aveam din nou ocazia de a-l vedea pe Barbu Brezianu, la una din mesele boemei culturale. Așa era la Corso: elita literar-artistică coexistă cu bine situata clasă de mijloc, fără prejudecățile reciproce care delimitează astăzi, asemenea unor caste, categoriile sociale. Îi invidiam puțin pe cei de la mesele culturale, imaginându-mi că discutau cine știe ce lucruri funda-

mentale și speram că poate cândva voi beneficia și eu de asemenea delicii spirituale. Nu avea să fie așa. Au venit anii grei, conflicte, război, bariere de tot felul, diviziuni politice, altă lume, așa că până în 1954 l-am pierdut din vedere pe Barbu Brezianu.

În acel an însă, cu ajutorul lui N. Steinhardt, vechiul meu prieten, am intrat la Institutul de Istoria Artei unde era director George Oprescu, a cărui studentă fusem. Acolo lucra și Barbu Brezianu, la secția de artă modernă și contemporană, fiind în același timp secretar științific de redacție la noua revistă a Institutului Studii și cercetări de istoria artei. N-am să uit prima mea ședință la aceea secție. Se discuta proiectul, cerut de Academie, al Tratatului de istoria artei secolului XX, care n-a mai apărut niciodată. Cel despre secolul XIX era în studiu avansat și în 1958 a și apărut. Cu secolul XX lucrurile erau însă mai încurcate, așa că atmosfera discuțiilor era încălzită de-a binelea. Singurul care stătea cuminte, liniștit și cu un surâs blând pe buze era Barbu Brezianu, tot frumos, tot elegant, privind cu distinsă neimplicare, din-

colo de ochelarii unei miopii avansate. În legătură cu această miopie, îmi amintesc de o întâmplare amuzantă. Purta permanent un inel cu o piatră de onix bleumarine. Într-o zi, în imensul hol-secretariat al Institutului, pe atunci cu sediul în fostul Palat Regal, aripa veche, hol acoperit cu un covor bleumarine și în alte culori închise, mi-a căzut pe jos piatra inelului. Toți cei prezenți au început să ne târâm în patru labe, în căutarea pietrei, evident cu puține șanse de a-l fi găsit în acel context coloristic sumbru. Și deodată sosește Barbu Brezianu. Se apleacă, privește puțin și găsește piatra, el, miopul. Bineînțeles că această performanță a fost pusă, cu haz, pe seama talentului, deja în plină desfășurare a lui Barbu, de a face tot felul de descoperiri de opere de artă pe sub paturile și canapelele unor doamne în vârstă din fosta înaltă societate...

Tipul acesta de cercetări la obiect îi plăcea lui Barbu Brezianu mult mai mult decât activitatea de coordonare specific redacțională, mai ales în condițiile lipsei de punctualitate a colaboratorilor și a diverselor dificultăți ivite de aici cu Editura Academiei. Așa că foarte curând, profesorul Oprescu mi-a transferat mie aceste ocupații, în cursul cărora constatam cum, în ciuda repertoriului de subiecte agreate la sfârșitul anilor '50, apăreau articole și note de cercetare istoriografică de interes și utile. În ceea ce îl privește pe Barbu Brezianu, deja cufundat în cele mai migăloase și răbdătoare forme de cercetare, mă amuza tenta pe care o dădea adaptărilor inevitabile la acea dată: găsisse formula „nefericiților soartei” din domeniul artelor, al „obidiților”, etc., introducând acest blând element al comirezațiunii într-un registru care, în principiu, la acea dată ar fi trebuit să aibă tonalități combative. Așa au apărut unele contribuții despre Tonitza, Nicolae Cristea, Steinen etc., până când întreaga energie și perspicacitate a cercetătorului se va consacra unei opere de o viață: studiul lui Brâncuși.

Amelia PAVEL, 1999

Profesorul nostru de energie

Omăgiat la împlinirea unei vârste venerabile, Barbu Brezianu privește cu seninătate în urmă, rememorând o activitate cu multiple fațete: „poetul pur”, magistratul, gazetarul de la „Ultima oră”, reprezentant cu o personalitate aparte al marii generații criterioniste, mai apoi ieșit din ororile războiului și ale represiunii staliniste în varianta ei autohtonă, găsindu-și adevărata vocație: aceea de istoric de artă.

Exeget al artei românești, cu contribuții importante (uneori mergând cu o rară intuiție și fler, pe firul unor documente revelatoare despre „zugravii de subțire” sau Theodor Aman) atât în ceea ce privește pictura și sculptura românească din secolul al XIX-lea (atenția sa s-a oprit și asupra lui Nicolae Grigorescu sau Karl Storck, de pildă), cu o mare capacitate de evocare a unor epoci și at-

mosfere artistice, unde fibra sa poetică și-a spus cuvântul desigur, dar mai ales despre arta din perioada modernă.

Autor și al unei monografii standard despre Nicolae Tonitza, Barbu Brezianu intră în conștiința publică românească și internațională, ca interpret de neegalat al operei lui Brâncuși, prin nenumărate, varii studii, caracterizate de o maximă rigoare și reunite în succesivele ediții, amplificate și nuanțate ale monumentalei lucrări „Brâncuși în România”, adevărat „opus mirabile” al domeniului.

Studiind rădăcinile și receptarea lui Brâncuși în cultura românească, Barbu Brezianu reușește să rămână mereu ferm pe terenul adevărului și al faptelor artistice, o dată cu sublinierea aspectelor științifice, demersul său constituindu-se în

sine ca o stavilă în fața puhoiului „decodificărilor” ezoterice, inițiatice, care au copleșit creația lui Brâncuși în ultima vreme.

Având privilegiul să-i fiu coleg câțiva ani la Institutul de Istoria Artei, depun aici mărturie că în acest creuzet, unde lucrau atunci mulți maeștri ai disciplinei, care ne legau pe noi, cei mai tineri, uneori prin simpla lor prezență, dar mai cu seamă prin erudiție și gândire novatoare, de eferescența vieții culturale interbelice, Barbu Brezianu strălucea prin umor, lipsa de morgă cu care afișa o camaraderie firească, ce ștergea astfel diferența și enorma disproporție de experiență intelectuală, fiind unul din reperatele de neînlocuit, așa cum a rămas și în continuare, veritabilul nostru profesor de energie.

Gheorghe VIDA, 1996

Târgu Jiu, 11 august 1972

Mult stimat D-le Brezianu,

Vă anunț că am primit „trufandaua”, cât și ulterior pachetul cu extrasele articolului meu care, ce să vă spun, mi-au făcut o deosebită și o mare plăcere, pentru care vă mulțumesc f.f. mult.

Vă mai spun că am primit și scrisoarea de la Sinaia, în care, ca și în cea prezentă m-ați rugat să vă comunic câteva date importante. Deocamdată, ceea ce cred că a descoperit V.G.P. în parcul de sus, nu e vorba de vreo altă fundație a Coloanei, ci mai degrabă a unui monument a eroilor început și neterminat, apoi desființat, deoarece nu-și mai avea rost, din moment ce Brâncuși a creat monumentele sale tot în memoria eroilor. Acel monument, soclul numai, era făcut în felul celui al lui T. Vladimirescu din fața liceului, din centrul orașului. El era amplasat la intersecția celor 2 străzi: Tudor Vladimirescu și Calea București, în zona unităților militare. Despre acesta cred că poate fi vorba. Distanțe, n-am avut posibilitatea să fac măsurători, până acum. Știu atât că, Brâncuși n-a mai întreprins alte lucrări pe care să le lase neterminate; el abia aștepta să le termine pe cele existente, ca să plece. Despre Prometeu sau ceas solar, n-am mai auzit. Dar din moment ce Coloana era străjuită de plopi despre ce ceas mai putea fi vorba? Și apoi când a terminat Coloana și parcul, ce l-ar fi împiedicat să termine și ceasul? Rondul și alea din jurul Coloanei erau perfect rotunde și bordura exterioară a aleii din jur era întreruptă în patru părți care făceau legătura cu străzile din afară.

O fi avut vreun plan, dar nu l-a schițat cu nimic pe teren.

Dar acest domn P. care zice că a fost prieten intim cu Brâncuși, de ce n-a venit odată măcar în 2 ani de zile cât a stat Brâncuși la Târgu Jiu, sau la festivitatea inaugurării acestor monumente măcar. Mi se pare că le-a văzut și el ca și alți străini abia în 1966. Dacă venea atunci nu mai era nevoie acum să dezgroape „Pompeii” și să se erijeze în mare descoperitor, când peste cele făcute atunci nu s-a depus nici o palmă de pământ?! Ci le îngroapă „ai noștri” cu destulă ignoranță. Ex.: Masa tăcerii.

D-le Brezianu, vă rog să mă iertați că nu v-am răspuns la timp și la toate întrebările, am mai fost și eu ocupat, m-au mai vizitat rudele, etc., dar, încet, încet vă voi răspunde la toate.

Până atunci, vă doresc numai bine,
Dr. Micu Marcu

Târgu Jiu, 17 iulie 1974

Stimate Domnule Brezianu,

Am primit „omagiile” Dvs. trimise, ca semn al menținerii flăcării nestinse dintre noi, pentru care vă mulțumesc foarte mult.

Aceasta mai denotă că Dvs. n-ați părăsit încă Bucureștiul pentru un alt loc mai răcoros, la munte sau pe litoral. Într-adevăr pe aici s-au pus niște călduri de ne topim, în jur de 36 grade.

Epistolar Micu Marcu

Între timp eu am mai avut puțină variație, că au mai trecut pe la mine câteva cunoștințe și rude de pe la Focșani și chiar mai aștept și pe alții tot de pe acolo.

Dvs. ce mai faceți, tot cu activități pe la Academie?

Vă felicit că sunteți activ și aveți încă ce face.

Pe aici s-a ținut o ședință de urbanism atât pentru centrul orașului cât și pentru Brâncuși. Au participat și Paleologii, tatăl și fiul. Eu n-am vrut să mă duc, dar m-au informat cei care au fost. Cu biserica „au lăsat-o baltă”, nu s-au mai legat de ea. Auzeam de parcul Coloanei, să facă ceva japonez. Eu i-am spus interlocutorului, să facă sau să refacă mai întâi ce-a făcut Brâncuși și apoi să se mai apuce de inovații. De-ar apărea fotografia aceea a mea cu parcul, ca să le mai atragă și alții atenția. Îmi mai spunea că pomeneau mereu de „zodiac” și de „ceasul solar”.

Am urmărit „Gazeta Gorjului” și art. lui Bălțeanu n-a mai apărut. Cum vorbeam și atunci când am fost amândoi la el, cred că a fost un răspuns de circumstanță, ca și cel când afirma cum l-a cunoscut pe Brâncuși.

Domnule Brezianu, vă doresc multă sănătate și spor în activitatea Dvs. neobosită pentru apărarea unei cauze pe deplin justificate.

Să auzim numai de bine.
Dr. Micu MARCU

P.S. Am primit scrisoarea Dvs. precedentă pe ziua de 13.VI. a.c., care sigur s-a încrucișat cu a mea cu cele 3 fotografii.

Târgu Jiu, 6 noiembrie 1974

Mult stimat Domnule Brezianu,

Am primit vederea trimisă de Dvs. din Sinaia cu ultimele știri, la care v-am răspuns imediat acolo la Casa de creație „Cumpătul” despre care nu știu dacă v-a parvenit, în care vă scriam sumar ultimele noutăți de pe aici.

Cu această ocazie vă completez și restul.

La cartea Dvs. am citit și mai am de citit încă. Prima impresie pe care mi-am făcut-o este că ați depus o muncă susținută, cu o documentație amănunțită a fiecărei opere prezentate. Am aflat în ea și multe lucruri noi.

DL. Paleolog, dacă n-o avea altceva de făcut, îi va trebui multă vreme să caute „noduri” cu care să vă contrazică.

Despre „rapt” am văzut că ați luat cunoștință, cu aceasta, Mocioi și-a mai adăugat o pereche de urechi lungi, de măgar.

Articolul dacă e vorba să apară la anul, sau deloc, găsesc că e prea târziu, deoarece, după cum vedeți în decupatul acesta din „Gazeta Gorjului”, aceștia se vor ocupa de reamenajarea parcului și nu vor putea observa detaliile din fotografia mare pe care v-am trimis-o cu parcul și plopii.

Și ca să ia și ei cunoștință ar fi foarte necesar, altfel vor ridica din umeri că n-au știut.

Vă rog, mai apăsați la dl. Busuioceanu și arătați-i importanța publicației, poate că ne dă o mână de ajutor.

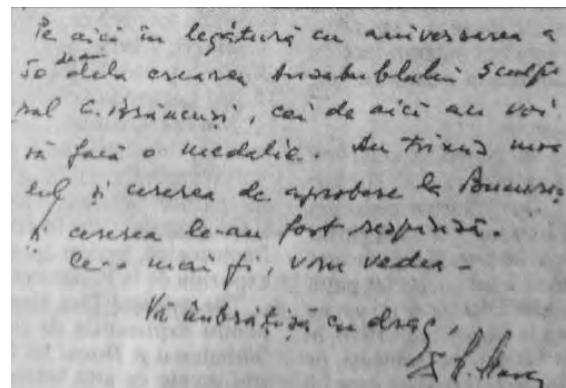
Vă trimit tot cu această ocazie și 2 fotografii, adică 2 exemplare, din fotografia pe care v-am făcut-o lângă afiș. Pe ele scrieți Dvs. ce doriți, eu le-am pus doar data.

Am oprit și eu una mai mică pe care am fixat-o în cartea Dvs., scriind sub ea „Autorul cărții de față”, unde se încadrează f. bine.

La Sinaia cred că ați gustat din plin iarna, care pe la șes se mai lasă așteptată. N-am apucat să închei această scrisoare și poșta mi-a adus a doua misiună a Dvs. de la Sinaia. A venit mai repede ca o telegramă, expediată pe 4 și azi 6. XI primită la destinație. Ca s-o răzbune poate, pe cea pierdută. Nu vă contrazic că nu sunt bine cunoscut în Târgu Jiu, dar am avut poștași care-i înlocuiesc câte o zi pe săptămână pe cei obișnuiți, aceștia se iau după numărul casei, care dacă-i greșit o duc acolo. S-a întâmplat ca vecinii să-mi aducă corespondența lăsată la ei. Fac aceasta cei conștiințioși... În privința articolului n-am fost și nici nu pot să fiu supărat, că așa cum spuneți și Dvs., se pot ivi destule pocinoguri.

Astăzi era vorba, că se va transmite la radio un interviu al meu cu ceva despre Brâncuși, nu s-a transmis, motivul nu-l cunosc.

Probabil că e aceeași regulă ca și la redacțiile revistelor, articolele care nu sunt admise la publicare, nu se restituie. Văd că v-ați mai prelungit șederea la Sinaia și

bine ați făcut. Cred că e destul de plăcut de stat într-o stațiune ca aceasta.

Vă doresc petrecere frumoasă pentru cât rămâneți pe acolo și să vă întoarceți sănătos și voios la București când veți termina cu lucrul.

Primiți din partea mea distinse salutări.
Dr. Micu MARCU

Târgu Jiu, 5 mai 1986

Dragă Domnule Brezianu,

În urma convorbirii telefonice de ieri, azi am primit și c.p. de la D-tale.

Aceiași constatare am făcut-o și eu între cele publicate de Xenofon în ziare și în cartea lui Mocioi. Așa sunt scriitorii ăștia!

Despre cele publicate în almanahul V. Rom. și Contemporanul, nu am citit nimic, că n-am avut de unde. Dvs. aveți posibilitatea să vizitați bibliotecile și să vă informați în toate direcțiile. În privința amintirilor Dr. Hasnaș, am rămas f. mirat, deoarece eu personal observam, că între Brâncuși și Hasnaș nu era chiar o așa de strânsă prietenie. Mi-aduc aminte că pe când Brâncuși lucra la Poarta sârutului, Hasnaș trecea pe stradă și i-a strigat lui Brâncuși: „Ce faci mă moșule acolo?” La care Brâncuși i-a răspuns: „Du-te și vezi-ți de drum, că nu te pricepi tu ce faci eu aici.”

De aceea mă mir, de unde atâta prietenie între ei? Apoi, mi se mai pare că dr. Hasnaș făcea parte din Comitetul acela care se ocupa de ridicarea celui monument al eroilor din fața regimentelor.

Eu pe Brâncuși nu l-am auzit niciodată pomenindu-l pe dr. Hasnaș în întâlnirile mele cu el.

Mulțumesc pentru plăcerea pe care ziceți că ați avut-o de a ciocni cu mine un ou roșu și un pahar cu vin.

Aceiași plăcere aș fi avut-o și eu și pentru asta, și eu vă urez din toată inima multă sănătate și reușită deplină la operația de la ochi, pe care urmează s-o faceți în curând.

La mulți ani și să trăiți.
Dr. Micu MARCU

Târgu Jiu, 2 sept. 1988

Mult stimat Domnule Brezianu,

Am primit frumoasele Dvs. urări trimise cu ocazia aniversării zilei mele de naștere și de la împlinirea vârstei de 84 de ani, pentru care eu vă foarte mulțumesc din toată inima.

N-am crezut că voi atinge această dată, din cauza sănătății mele subrede și a bătrâneții, care caută cu toată insistența să-și facă culcuș în ființa mea.

Vremea bună, liniștea și absolvirea de grijile pe care nu mi le-am mai făcut, m-au ajutat să petrec cu bine timpul care a trecut.

Vorbiți de răbdare, da, răbdare am și am avut întotdeauna, dar ce ne-am face în timpurile de azi fără răbdări?

Pe aici în legătură cu aniversarea a 50 de ani de la crearea Ansamblului sculptural C. Brâncuși, cei de aici ar voi să facă o medalie. Au trimis modelul și cererea de aprobare la București și cererea le-a fost respinsă.

Ce-o mai fi, vom vedea.

Vă îmbrățișez cu drag,
Dr. Micu MARCU

De vorbă cu părintele Nică Ilioniu

„Și dumneata vii tot pentru Brâncuși? Sunteți niște hoți, toți care veniți și har Domnului că bateți pe aici drumu' de vreo 40 de ani, nu puneți mâna pe nimic și vreți s-aflați numai ceva ce n-a mai auzit nimeni. Păi, voi credeți că la Peștișani lumea-i făcută numai din lucruri noi?”

Era spre seară. Vara era și ea pe sfârșite. Trecuse. Dinspre munte, o lumină roșie se prelinsese peste vatra satului cam la înălțimea unui stat de om. Sub ea plutea ceva ca o răcoare caldă. Erau semne că și toamna va fi bogată. În centru' Peștișanilor, reclamele americanești atârinate la streășina privatizărilor consumau pe îndelete curentu', forțând parcă soarele să-ncalece mai fuga peste culmea dealului. Semne că societatea de consum a răzbit bine și la noi.

Opresc în dreptul unuia între două vârste pe care spânzură hainele nemțești, rupte cam pe la jumătatea lui în strânsoarea unor breciri de muier, rămase demult fără pic de culoare. Omul băuse ceva și era încântat, nevoie mare, de viață și de centru' Peștișanilor.

- „Cel mai mult îmi place la bufet seara, când ard toate luminurile astea și să-ncură-n jurul lor parcă toți fluturii din lume. Acum, îi frumos și la noi ca-n America. Și la miezu' nopții, dacă te-ntinzi cu burta la pământ și știi să pui urechea într-un loc anume, s-aud americanii. Așa-s de aproape de noi. Dacă vin ăștia...”

Îl întreb de popa Nică.

- „Pe popa Nică n-ai cum să-l găsești la noi. I-acasă la el. Una, e că are treabă mereu, și-a doua, că el are țuică...”

Părintele Ilioniu era pe bățatură. Parcă presimțise că-l caută cineva:

- „Scosăi kama asta din fântână că s-a ars ceva-n ea și-mi trebuie, că la lanț îi cam greu de-o vreme și pregătiți niscă ciuciueve-n care să sprijin vinu' al nou. S-a făcut puțin, da-i bun. Are putere. Leșim bine din iarnă și de data asta. Numai să vrem să fim sănătoși... M-am cam spetit cu munca și anu' ăsta, și-s cam singur. Da' mă descurc.”

Intrăm în casă. În „hodaia de lucru”, pereții-s plini de icoane, de tablouri și de cărți. În mijloc, o masă pe care părintele modelează în lut un cap de om.

- „Sara, ascult muzică și știri pe Craiova, de pictat m-am lăsat, mă mai rog, și din pământu' acesta vreau să-l fac pe un cumnat al meu de la Drăgoieni. A fost un bărbat arătos, d-aia mă și căznesc cu el... Trebuie să-l scot ca lumea la lumină...”

Îi spun de ce-am venit.

- „Și dumneata vii tot pentru Brâncuși? Sunteți niște hoți, toți care veniți și har Domnului că bateți pe aici drumu' de vreo 40 de ani, nu puneți mâna pe nimic și vreți s-aflați numai ceva ce n-a mai auzit nimeni. Păi, voi credeți că la Peștișani lumea-i făcută numai din lucruri noi?”

Ce să-ți spun și dumatile... Uite, de exemplu, prima dată am văzut scris ceva despre Brâncuși într-un număr al reviste „Arhivele Olteniei”, nu mai știu numărul, dar acolo era vorba despre Brâncuși ca despre cel care a evidențiat primul germele arheologic al sculpturii. Făcea trimitere textuală la Victoria din Samotrache. Păi, ce era de colo lucrul ăsta atunci? Mai ales că eu am făcut rost de întreaga colecție a „Arhivelor Olteniei” prin bunăvoința unui prieten de al meu care era deștept și care a avut și încredere în mine atunci când epurările ălea grozave au atins și cărțile din bibliotecă. Tot atunci am găsit și un caiet în care era începută monografia comunei Peștișani. Eram tânăr și eram deja preot, eram pasionat de carte și am găsit aceste lucruri scrise despre Brâncuși de V.G. Paleolog, oltean al nost' cu care m-am văzut de multe ori chiar aici la Hobița.

Parcă-l văd, purta pe cap o bască în care cred că încăpeau boabe cât într-un bănicior de-al bun, iar din barbă-i puteai face atâtea fuioare cam câte adunam eu la Bobotează de pe toată ulița asta a noastră. Altfel, om ca lumea, cumpătat și la vorbă și la băutură.

De-atunci m-am gândit să fac și eu câte ceva pentru satul meu. Am cotelit toate casele enoriașilor. Nu-ți spun că am găsit atunci la careva un ban de pe vremea lui Alexandru Macedon. Cum o fi ajuns astfel de bani pe la noi?, greu de zis... Să știi că pricopsiți am fost din totdeauna, dar n-am știut să ne păstrăm lucrurile, să le punem la adăpost și să le prețuim. De exemplu, biserica din Hobița a fost pictată de unu Bărbulescu. Țăstău-i aduceau muierile ouă cu poala și ele-i cereau să-i facă pe sfinți mai tineri și cu fața întinsă. Și elevul

cel mai bun al lui Bărbulescu acesta a fost Vasile Blendea din Gureni. Blendea avea ceva aparte, avea ceva sfânt în el. El a făcut o pictură excepțională în biserică, reprezentând un diac cu sulița în mână care-l împungea în fund cu ea pe un soldat neamț, pentru că neamțul fura ouăle oamenilor din sat în timpul războiului. Era o scenă întâmplată în sat la noi. Biserica a fost târnosită în 1920, imediat după război. Ei bine, pictura asta s-a șters, n-am fost în stare s-o păstrăm și s-o putem avea și azi. Tot de Vasile Blendea am avut un tablou la școala din Borosteni. Parcă-l văd și acum în cancelarie pe peretele de la răsărit. Se numea Povestea ciorii, erau niște porumbei care-au vrut să bea apă și au tulburat apa și Mântuitorul i-a preschimbă de năcaz în niște ciori. Pe Vasile Blendea l-a remarcat chiar marele Iorga și l-a trimis să-nvețe carte la Paris. Nu se știe prea bine dacă s-a știut sau nu cu Brâncuși, dar oricum, la întoarcerea în țară a confirmat ca artist. Și după el mai e un nepot de-al lui pe care l-a crescut - Constantin Blendea - ăsta a ajuns profesor de pictură la Academia din București, îi artist mare și vine des și pe-acasă, pe la Gureni. Nu-ți mai spun că și muiera lui e tot artistă și are și-o fată, pictoriță pe la Paris... Suntem artiști toți, poate și de asta am cam rămas în urmă cu câmpurile...

Îți spun toate chestiile aste pentru că la noi toate au legătură cu Brâncuși. Dacă n-ar fi fost el, puneam grâu și porumb, beam rechiu și jucam hora-nainte. Atât. Așa, ni s-a cam dus buhu'. Veneau la noi ca la Maglavid. Mi-aduc aminte că într-o vară, unu', Rușet, care era nepot de-al lui Roșianu, care și el fusese prieten cu Brâncuși și urdinaseră împreună să-și facă un rost să se pricosească, a venit la mine pe bicicletă și m-a chemat de urgență să merg să stau de vorbă cu Călinescu, cu profesorul, care venise cu un autobuz cu vreo 30-40 de studenți, pe urmele lui Brâncuși.

Și soferul lui Călinescu s-a nimerit să fie colegul meu de bancă din școala primară, Calotă Gheorghe.

Eu lui Călinescu i-am spus clar: dom'-le profesor, chiar dacă scrii, chiar dacă nu scrii, eu îți spun tot ce știu.

Și i-am spus de-a fir: Brâncuși este fiul satului, are patru frați, casa lor e la câțiva pași de unde stăm noi acu', peste drum de biserică e casa unuia dintre frați, tot lângă biserică stă alt frate și i-am arătat și casa Frusăni.

I-am spus că pe la noi a fost unul de-ai lui Rușet, de loc din Câmpofeni, care era logofăt și avea în grijă averea bisericii. Și acesta avea un băiat care nu era prea deștept și logofătul s-a dat cu binele pe lângă Nicolae Brâncuși să-i lase pe copii, dacă tot erau prieteni, să-i dea la meserie pe amândoi să-nvețe.

Au încercat cu ei pe la Peștișani, apoi la o boiangerie la Târgu-Jiu, n-a mers, i-a dus apoi tocmai la Slatina, dar nici aici n-au făcut pureci și-au ajuns până la urmă la Craiova, la unul Zamfirescu. De-aici se cunoaște povestea... În timp ce io povesteam, Călinescu tăcea ca mută', iar studenții lui se tăvăleau de râs. Când au ajuns la București, Călinescu a scris ce-a vrut el. Mie personal nu mi-a plăcut ce-a scris. Nu l-a înțeles pe Brâncuși. Păcat. Unde-i multă minte e și ...

A fost pe-aici și Sidney Geist, Cu americanu' ăsta am avut multe de vorbit, mai ales că el părea că venise cu lecția învățată și vroia să mă lămurească el pe mine... Până la urmă a înțeles cum e cu Brâncuși și ce-i și cu stâlpii noștri de pridvor. Avea ăsta o teorie...

Prin 1964-65, a venit la mine și Barbu Brezianu, trimis de Institutul de Istoria Artei. Cu el am stat de vorbă, apoi ne-am scris, ne-am și văzut la București.

Îți dau o scrisoare pe care n-am dat-o până acum, da vezi să mi-i aduci înapoi, c-am mai dat lucruri și la alții și... I-am arătat și lui Brezianu lingura asta făcută de Brâncuși, pe care acum o țin pitulată. Brâncuși i-o dăduse sergentului Ion Blendea, care luptase la 1877. Io știu povestea de la fiu-su. Când a plecat Brâncuși în lume, tat-su ăstăia, sergentu', l-a împrumutat cu niște bani.

Și când s-a întors, Brâncuși i-a dat lingura asta și un tablou de-l ținea Blendea în târnaț, la linie.

Trecea lumea și credea că-i regele Carol pe perete. Și asta s-a întâmplat și pe vremea când deja veniseră comuniștii la putere. Mie mi l-a dat Lia, una din muierile de le-a ținut fără acte acest Blendea, după ce muncise cu caii la blocuri la Petroșani și se-mbolnăvise rău de boli de-ale boierești. N-a vrut în ruptu' capului să vândă o curea de pământ ca să se facă bine pe la doctorii din București. Dar, nici eu n-am fost în stare să

am grijă de tablou, aveam atunci și casă-n lucru... Cred că l-au mâncat șoarecii. Toți suntem așa. N-avem grijă de lucruri. Când s-a sfințit biserica în 1922, Brâncuși a dat 6000 lei și în pomelnic i-a trecut doar pe tac-su și mumă-șă. Pe frați nu i-a trecut, că ăștia erau supărați pe el că-și vânduse pământul.

Personal, l-am cunoscut pe Brâncuși în 1925. Eram pe-atunci un copil de 5 ani, dar țiu minte tot, eram deștept foc, dovadă că la 6 ani știam să citesc ca lumea. Brâncuși a venit la Gheorghe Nicolcioiu. Tata era brutar și brutăria noastră era față-n față cu casa lui Nicolcioiu. La cooperativă atunci se-ncepuseră lucrările. Eu mă jucam pe temelia de piatră și am văzut oameni grămadă la ușa lui Nicolcioiu și auzeam pe câte unul: „ăsta-i Brâncuși, sculptorul de la Paris”. M-am apropiat și io. Mirosea frumos. Avea părul negru, dat pe spate și n-avea barbă. Era îmbrăcat în gri, într-un costum elegant și adusesese cu el de la Paris și o femeie tânără și frumoasă. A luat o pungă de bomboane de-ale mai bune și ne-a împărțit din ea la toți copiii. Am auzit că mai târziu, cucoana aia ar fi scris în sat cât de bine s-a simțit la noi și-ar fi mulțumit pentru costumele de mar-chizet în care o îmbrăcase Brâncuși.

Apoi, în 1936 și '37, când a avut treabă la Târgu-Jiu, nu l-am mai întâlnit. Eram deja la școală la Argeș, la seminar, unde l-am avut profesor de franceză pe Eugen Ionescu. Eugen Ionescu a ținut tare mult la mine și pentru că știam la franceză mai bine ca toți ceilalți, când pleca sâmbăta la București, mă pune să-i inspectez io la franceză pe toți, și când venea lumea la clasă, îmi mulțumea. Era și un bărbat frumos, expresiv... A plecat și el la Paris și a ajuns pe-acolo mare de tot.

Știi că Brâncuși a vrut întâi să facă un monument la noi. Pe gratis. Oamenii nu trebuiau decât să adune piatră, au strâns ceva bani, dar popa și cântărețu' au cumpărat cu ei marfă de la Târgu-Jiu și au vândut-o la cooperativă ca să-i înmulțească. Dar, să fim drepti, n-au mâncat ei banii. S-a ales prafu' pentru că a venit stabilizarea. Și așa s-a terminat și cu monumentu'. Brâncuși a mai avut o tentativă și cu Spiru Haret. Prime-se o comandă la București și el a vrut să-i facă o fântână și a cerut și lărgămintă multă, o piață ca lumea. Ținea la Haret, pentru că școala de la Peștișani și cea de la Borosteni fuseseră ridicate pe vremea ministeriatului lui. Ca și a voastră de la Bălănești, unde era dascăl Lazăr Arjoceanu.

Și-acu', cu ăștia, adică cu voi, s-a ales prafu' de toate. Și nici de fântâna lui Brâncuși n-a avut parte Spiru Haret.

Așa e viața asta... Muncești și...

Ca să nu mai vorbesc de ce s-a întâmplat cu Coloana lui Brâncuși. Ce deșteptu' au fost și Brâncuși și Aretia Tătărescu și primul ministru de-atunci și cum sunt ăștia de acum... Zău, parc-ar vrea careva să meargă toate numai de-a-ndoaselea... Dar, pe astea le știți voi mai bine ca mine, că de-aia umblați toată ziua...

De-aia nici nu mai e nimic. Asta, și pentru că noi, ăștia din Gorj, nici nu prea ținem la lucruri. Mai degrabă avem grijă de muieri. Și de multe ori, avem grijă și de ale altora... Suntem dați dracului din punctu' ăsta... Nu mai prea avem acte de-ale vechi prin lăzi, dar nu uităm așa ușor cum ne cheamă și-ai cui suntem...

Afară se-mbeznase de tot. Luna parcă se hodinea și ea spânzurată frumos deasupra șopronului. Se plecare, părintele Nică Ilioniu mă roagă cu un pahar de rechiu de-al de anu' ăsta.

Îi spun că sunt cu mașina.

„Apoi, dacă n-ai voie, n-am ce-ți face. Io acasă nu-ți dau, mai legumesc la el, că acuși vine iar primăvara și numai cu el mă țin cu muncile. Că dacă n-ai de-ăsta nu-ți vine nimeni...”

*A consemnat Vasile VASIESCU
Hobița, sfârșit de septembrie 1999*

Autorul desenat de Mihaela DRAGOȘ

Călătorie prin cuvinte către un prieten poet

Nici nu apucasem să mă bucur îndeajuns după primirea primului număr al unei reviste care aduce în lumina prezentului, amintindu-mi-l, numele unei mai vechi publicații, „Gazeta Gorjului”, în care m-am aflat alături de remarcabili poeți ce onorează legendarul plai gorjenesc, alăturându-ni-se, nu mă îndoiesc, în viitor, și alți prestigioși confrăți aparținători aceluiaș mirific și dăruit spațiu geografic și istoric. Nelinistitului întemeietor de publicații, autor și al unor cărți ce-i pun în valoare calitățile unui publicist de cursă lungă, Vasile Vasiescu, i se datorează seria nouă recent începută.

Văd că nu a vrut să se lase înduplecat nici de povara anilor mei, tot mai greu de purtat, somându-mă nu tocmai cu o blajinătate ce ar fi putut beneficia măcar de justificările unei amânări, să mă adaog și eu multor gorjeni, cărora li s-ar fi adresat, la fel de „protocolar”, rugându-mă să conferim o continuitate vechei publicații, întinerite grație proverbiale sale perseverențe. Sugestia de a apela, eventual, la formula interviului, specie publicistică în care s-a ilustrat de asemenea, urmând a mă lăsa încercuit fără scăpare de neiertătoarele sale întrebări, fie ele și iscoditoare, a fost întâmpinată cu plauzibilul argument că multe are de înfăptuit și de pătimit un redactor șef, somându-mă la inventarea unei rubrici, urmând ca eu însumi să-mi adresez întrebări cărora, firește, tot eu să le și răspund.

Și, iată-mă, la început de drum, încercând să desprind, cât mă vor

ține puterile, „file dintr-un posibil dicționar al memoriei”, fără a se mai ține seamă că memoria devine, cu trecerea anilor, tot mai capricioasă. Așa că mă supun și adresez prima întrebare:

- „Cu ce v-ar îndemna memoria să începeți?” (firește, m-am adresat politicos mie însumi).

- Îngăduiți-mi - mi-am răspuns la fel de politicos - să apelez la calendar. Și să auzi dar și să crezi, am fost, cum nu mi se întâmplă adesea, surprins că nu era deloc ușor de ales. M-a salvat o publicație prestigioasă care publică un util calendar cu datele nașterii și ale definitivei plecări, cum se întâmplă cu toți oamenii, cercetând numele celor ce încheie ultimele zile ale lunii ianuarie.

M-au întâmpinat două nume: al cunoscutului prozator Dinu Săraru, născut în ziua de 30 ianuarie 1932 și al poetului Mircea Micu, născut în ziua de 31 ianuarie 1937. Cel născut cu ceva ani mai aproape de zilele noastre, fiind grăbit să plece mai devreme dincolo. Și cum rana dureroasă de despărțire de unul dintre marii mei prieteni, sângerează încă, și m-ar arunca în abisul în care lacrimile bătrânești pot să încețoșeze cuvintele, am dat întâietate alegerii poetului, căutând în filele memoriei înfățișările și gesturile lui, de prietenească frumusețe. Atâtor altor scriitori, cu care m-am întâlnit pe drumurile adesea zigzagate ale vieții, el își are locul distinct, luminându-mi cu scrierile sale și întâmplările ce ni s-au dat și ne-au aflat nu odată alături.

N-aș putea spune când ne-am cunoscut, întâlnindu-ne prima dată, dar cu certitudine l-am citit înainte de a-l fi întâlnit. Iar Mircea Micu era un scriitor care își împrumuta scrierilor, cu succes garantat, voioșia sa, care-l proiectase într-o nouă generație de boemi, mai tineri, neînvidiindu-i pe cei din generația lui Ahoe, pseudonimul popular al poetului Tudor George, și adăugându-se lor, nu doar într-o solidaritate de pahare, asumată cu o nonșalanță veselă, ascunzându-și, cu

pudoare feciorelnică, tristețe și vrăjmașele surprize ale realităților. Se știa și se făceau glume privitoare la debutul lui M.M. În „cartea de muncă” fusese înscrisă, după absolvirea Școlii Pedagogice din Arad și a Institutului Pedagogic de la Timișoara, o școală de surzi din Țiria lui Slavici.

A surăs cu blândețe când, venind vorba despre acest moment special din biografia sa funcționarească, i-am spus: „Probabil atunci ați absolvit cursurile de auzit bine, ce alții nu vor fi în stare să audă vreodată.” „Mi s-a mai zis, dar n-aș putea spune că băteau cu gândul spre ce gândești dumneata. Apropo, e de laudă sau nu, ce-ai vrut să spui?” mi-a răspuns, întrebându-mă.

Cam pe vremea acelor cuvinte ne-am cunoscut, păstrându-ne într-o relație de cordialitate neimpusă până la momentul întristării din 2010. Era, cum spunea glumind, „funcționar superior”, ba la Fondul literar al Uniunii Scriitorilor, (fond căruia i s-a venit de hac repede acum vreo trei decenii și ceva), sau la Asociația Scriitorilor București, ori deja ajunsese funcționar „și mai superior”, la Uniune, unde îl exaspera, cum nu odată se confesa, pe viforosul dar și generosul președinte Zaharia Stancu, scriitorul cu o fascinantă biografie și o pătimașă afirmare, în scrierile sale, a vieții dureroase și demne a „desculților”, ce și-au aflat vii și demne portrete în scrierile sale.

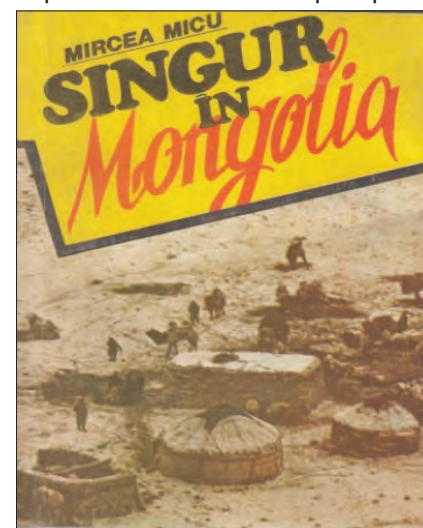
Sunt admirabil păstrate prin amintirile lui Mircea Micu, evocările conviețuirii sale mereu sub amenințarea unei nevăzute săbii a lui Damocles, ce-l pândea cu o neliniște teribilă pe des reclamatul „funcționar superior” la starostele președinte. Acesta, la supărare, îi cerea să-și dea demisia, iar după ce slujbașul, receptiv sugestiei limpede silabisite, și-o redacta cu o vizibilă exigență stilistică, înmânându-i-o disciplinat mai marelui, care rupea „capodopera demisiei” cu o noblețe princiară. Iar zile la fel de încărcate cu surprize, avea să le prilejuiască, împricinatul inspirat și

cu umor și președinților ce au urmat, după 1974, Virgil Teodorescu, George Macovescu sau D.R. Popescu. Despre acesta din urmă declara că îl lăsase „în plata Domnului”, domiciliați într-un birou modest, fără a fi subordonați șefiei cuiva, și el și Romulus Vulpescu, cu care conviețuia în bună înțelegere.

Când, în 2010, avea, după o neașteptată suferință, să-și încheie „contractul cu viața”, Mircea Micu dăruise cititorilor ce nu-l ocoleau un braț de cărți, prin ele recomandându-se ca un poet cu o paletă diversă de exprimări lirice. A fost autor de romane sau piese de teatru; făcându-și datoria de ardelean, a dăruit scenei figura tragic-eroică a crăișorului munților, Avram Iancu.

Sunt deplin încredințat că, dacă își vor îndrepta privirile spre cărți datorate harurilor sale scriitoricești, cititorii vor descoperi oaze de bună dispoziție în volume într-adevăr spirituale, ce-i poartă semnătura: „Dracul verde” (1972), „Parodii, de la A la Z” (1975), „Cetiți-le ziua” (1976); în „Poeme pentru mama” (1984), reluate într-un liliputan volum cu același titlu în 1999, în alte volume de poezii („Frumusețile zilnice” sau „Vânătoarea de seară” și câte altele), sau de versuri pentru cei mai mici cititori, precum și în romanul său „Patima”, primit cu cuvinte de prețuire de confrății prozatori, apărut alături de o altă proză, „Umbra”, în volumul „Semnul Șarpelui” (1974).

Și cum să nu-mi amintesc, mulțumindu-i și acum, în postumitatea sa, pentru că la solicitarea mea, pe când am făcut parte din redacția revistei „Luceafărul”, din 1974 până în 1980, Mircea Micu a „alimentat” săptămânal paginile „Luceafărul” la rubrica permanentă de largă audiență „Parodii”, din 1976, continuând cu savuroasele „Întâmplări cu scriitori”, până în 1979 inclusiv, cuprinse aceste întâmplări în volumele 1 și 2, din 1982. Colaborarea sa la „Luceafărul” avea să fie păstrată și în continuare, după ce drumurile mele prin presa

timpului au staționat în locul de unde plecasem, cu șase ani în urmă. La noua sa rubrică („Rememorări” parcă se numea), avea să publice și inteligente note de călătorie din Mongolia, în care, evocând trecutul îndepărtat al unor personaje din cronicile vechimei, citindu-l cu ochii prezentului, niște binevoitori confrăți făcuseră să ajungă, cum se spunea pe atunci, mai sus, aluzii străvezii pentru a-i face un pustiu de bine colegului lor. Nu-mi fac o autoreclama, dar vorbindu-mi-se despre perfida turnătorie, am ținut să se afle că ar trebui să se identifice numai în gândurile delatorilor o asemenea interpretare, ci nu în scrisurile celui care descifrase în exponatele unor muzee din răsăriteana Mongolie și în cronicile vremurilor de demult evoluții cumplite, de păgânești barbarii. L-am încunostiințat în acei ani pe autor în legătură cu așa zisa „nedumerire colegială” a unora dintre „vigilenții vremurilor”. Nu știu dacă prin anii vremurilor ce au urmat și-a strâns și între copertile unei cărți roadele publicistice ale alegorice călătorii.

O vreme, după 1980, ne-am văzut mai rar. Revenirea mea la ziarul „Scânteia” a echivalat cu un volum de muncă și de timp în care până și orele ce s-ar fi cuvenit familiei erau cel mai adesea mult restrânse.

După 1990, ne-am întâlnit în mai multe împrejurări, inclusiv la emisiunile unei televiziuni de nișă a Universității „Spiru Haret”, sub genericul „Cafeneaua literară”, sub imboldurile unui alt apropiat prieten, prozatorul Corneliu Leu. Probabil, acele prilejuri l-au îndemnat și la cele scrise de el într-un prim volum, tipărit în 2002, „Dicționar sentimental de poezie”. Aici, evocându-i pe confrăți, sunt numeroase pagini care aduc mărturii și asupra talentului celui ce avea temeiurile unei evidente pregătiri să înțeleagă diverse mesaje lirice ale poezilor cunoscuți.

Primul poet evocat în această delicată carte este Mircea Dinescu, despre care, poate, îmi voi adresa întrebări într-o viitoare evocare. Poetul de rar și indiscutabil talent a fost prieten multă vreme, apropiat și îndrăgit de Mircea Micu și Fănuș Neagu.

Îl amintesc acum pe poetul ardelean, pentru că, având o surpriză târzie, am descoperit în „Dicționarul său sentimental” că mi-a consacrat și mie o colegială și prietenească atenție, vădindu-se a fi, pe lângă omul de

spirit, și un avizat critic literar, ilustrându-și prin această carte aparent modestă ca întindere atât calitățile de critic cât și consecvența de caracter care nu poate fi imaginată fără o conduită demnă.

Dar, să mă întorc la cele spuse despre mine, pentru a mă apropia de finalul evocării de față.

- „De ce ar trebui neapărat să evoci ce s-a scris despre tine?”, m-am întrebat (cum am arătat încă din introducerea la acest text) eu pe mine.

- Pentru că poate sunt dator să o fac, dacă Dumnezeu a hotărât să mai fiu încă în viață, să pot confirma sau infirma cele scrise despre mine.

- Bine, atunci, dă-i drumul.

- Uite, că-i dau.

Deci, iată cum în acest dicționar despre poezi și poezia lor, începe evocarea sa despre mine: „Imediat după revoluția din decembrie, acest poet sensibil, cu un rictus de amărăciune ironică pe chip, a fost victima unor violente atacuri (adeseori nedrepte) din partea celor care se autoproclamau „disidenți” ai regimului. Era moda „deconspirărilor” voluptoase ale celor care au scris pentru și despre partid venite din partea te miri cui”. După unele aprecieri, scrie memorialistul că aș fi fost și eu înconjurat de încrâncenate vendete, duse la împlinire cu spada cuvintelor, referindu-se la anii cât am fost angajat la revista „Lucaefărul”: „În vremea cât conducea revista Lucaefărul, la care mi-a fost oferită cu generozitate o rubrică permanentă, era asiduu curtat de tânărul Mircea Dinescu. Acesta îl iniția în tainele pescuitului (vedeți de unde i se trage Dinescului ambiția de a-și achiziționa un port pescăresc la Dunăre) și acesta îl plimba cu barca pe întinderile lacului Mogoșoaia, ajutându-l să-și vâre momeala (râma) în cârlig”, mai adăugând: „Îl însoțea și în alte peregrinări literare (era moda „șezătorilor”) prin țară cu aceeași calculată supușenie [...] Nicolae Dragoș pretinde că după revoluție Dinescu l-ar fi „înjurat” doar „în treacăt” (deși eu știu că nu-i așa).”

- Ce ai de spus despre „judecățile” din care nu e greu de deslușit un reproș etic adus mai tânărului tău prieten?, m-am întrebat și mă întreb și acum.

- Ar fi câte ceva de spus și o voi face-o probabil într-o evocare viitoare. Îți voi răspunde acum, limitându-mă doar la a afirma că am prețuit talen-

tul și poezia mai tânărului coleg de redacție, dar și că „patimile mele de pescar de duminică” își aveau anul de naștere când cel amendat printr-o găselniță hazoasă, cea cu „vârâțul râmei în ac”, încă nu se născuse iar cele spuse fiind doar un fapt care nu s-a petrecut niciodată. Merită însă să revin la afirmațiile de mai sus altă dată. Aș vrea ca în partea de sfârșit a amintirilor să aleg evocarea unui alt moment emoționant, în care l-am cunoscut, bucurându-mă, pe poetul Mircea Micu, ca fiu devotat până la bucuria lacrimilor mamei sale. Iată ce își amintește în cele scrise de el: „La șezători, cu Nicolae Dragoș a fost și subsemnatul la manifestări literare, ba chiar la Arad am fost, l-am dus în casa bătrânei mele mame, care i-a cântat romane vechi și eu am scăpat caii (din sentimentalism sau din motiv că-mi plăcea pur și simplu vinul) și era gata-gata să nu mai ajung în sala teatrului unde se ținea recitalul poetic.”

Mărturisesc, după o jumătate de veac, emoția de neuitat pe care am trăit-o atunci, păstrată și azi, observând cum privirile „bătrânei mame” îl învăluiau în lumina bunătății și a iubirii, sorbindu-și din ochi odorul, care, e drept, cam „scăpase caii”, gata-gata să răstoarne de însetare carafa cu vin. Oricum, am ajuns cu bine și fără nici un damf de încurajări bachice, participând la o de neuitat șezătoare literară, semn că și la Arad oamenii acelor ani, numeroși fiind în sala teatrului, s-au arătat dornici să-și dăruiască trăirile duhului sacru al poeziei, pe care poezi și actori din această urbe cu tradiții culturale vrednice de reamintit, l-au slujit și în acea manifestare, aducându-și un apreciat prinos prin versurile inspirate, cu armonii clasice, și poetul Mircea Micu. Între versurile rostite de el, cu vibrații adânci, s-au dovedit a fi și cele dedicate prețuitei sale mame, Ecaterina, cea fără de seamăn, duioșiei cu care doar cu câteva ceasuri înainte de începerea amintitului recital, împodobise aura fiului. Aveam a înțelege mai bine în casa părintească și cum se puteau mlădia cuvintele iubirii fiului pentru mama sa, devenind cântec. Ele au fost adunate și într-o carte, purtând simplu și exact titlul „Poeme pentru Mama”.

Din ele aleg câteva strofe, scrisse nu doar pentru o unică mamă, ca un omagiu simbolic, ci pentru inimile mamelor dintotdeauna și pentru

totdeauna. Versuri desprinse dintr-o liliputană carte pe care îmi scria în 1999, la un pas de un deceniu depărtare de acel nedrept 2010, când prietenul poet Mircea Micu și-a început marea călătorie spre meleaguri pentru el în nici un caz nu doar ale neînțelegerii: „Lui Nicolae Dragoș, poetului adevărat, omului adevărat, cu iubire de ardelean.”

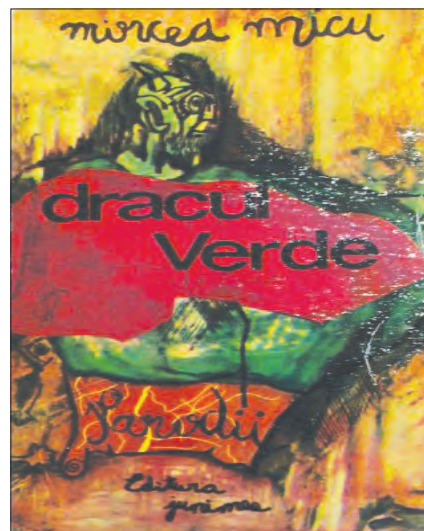
Peste decenii de la marea lui trecere / nepetrecere, glasul lui distinct îi vorbește, sunt sigur, în versuri de neuitat, Mamei unice, dar și mameleor dintotdeauna:

„Dacă te-ai săruta acum / ai înflori la subțiori / un fluture de foc te-ai face / scăpat din ochiul unei flori. // Iar dacă te-ai privi acum / ca pe un crin lovit de-o rază / ar fi înșingurarea ta / o lacrimă ce sângerează. // Și dacă te-ai striga încet / în dimineți cu rouă rece, / ai ști că viața dintre noi / precum zăpezile se trece. // Dar astfel, depărtat și trist, / visez un înger de zăpadă / în mână cu un trandafir / prelung și suplu ca o spadă. // Și când de tine mi-este dor / (o, seara când mă tem de moarte) / presimt secunda care vrea / cu un surâs a ne desparte.”

...Acestor versuri, sub o aceeași simplă adresare, li se vor adăuga, răsunând ca o temută presimțire, cuvinte încărcate de o nuanțată mirare:

„Ți s-a părut ca într-o seară, / pe lângă vechiul cartier, / m-am strecurat precum un jder / ieșit din blana lui precară? // [...] Mamă pe care te iubesc / și care m-ai născut pe mine, / de dinspre dor încărunchesc / și dinspre tine...”

NICOLAE DRAGOȘ

Incognito, ergo sum.

Din începuturile literare ale lui Eugen Barbu

Am publicat, în numărul precedent al *Gazetei Gorjului*, o primă parte a unei cercetări despre startul carierei scriitoricești a lui Eugen Barbu, de la a cărei naștere s-au împlinit, la 20 februarie a.c., 101 ani. Recapituliez succint câteva aspecte. Istoriografia literară consemnează că autorul romanului *Groapa* (1957) a colaborat, de-a lungul anilor 1941-1945, la revistele umoristice *Epigrama*, *Gluma*, *Păcală* și *Veselia*, sub pseudonimele Eugen Rabé și Eugen Baraba. Mergând pe urmele unei explorări întreprinse de Andrei Milca în monografia *Fetele lui Ianus și măștile scriitorului. Eugen Barbu: viața și opera* (2013), notam că nu am depistat prezențe în *Epigrama*, cel puțin nu sub criptonimele de mai sus și, desigur, nici sub semnătura lui propriu-zisă. Am repetat însă în *Păcală* două texte de Eugeniu Barbu. Acesta era, în actele oficiale, prenumele viitorului romancier, alături de inițiala paternă N. Onomastică purtată, fatidic, atât de părintele său biologic, scriitorul N. [Nicolae] Crevedia, cât și de cel adoptiv, tâmplarul Nicolae Barbu, căruia îi este dedicat romanul *Groapa*. Cităm, în numărul trecut, câteva amintiri ale ziaristului și epigramistului Dumitru Tabacu, care cunoscuse, în anii războiului, la o societate literară bucureșteană, „un elev palid, cu figura tristă, pe numele de Barbu N. Eugeniu”. Așa va fi figura viitorul prozator în lista de „Elevi din liceele civile admisi cu concurs” la Școala de Ofițeri de Jandarmi, apărută în septembrie 1943 în *Monitorul oficial*, pe poziția a 23-a din 42. Revenind, dintre cele două pseudonime pe care istoria literară consfințește ca le-a folosit Barbu în junețe, l-am întâlnit în publicațiile umoristice enumerate, precum Andrei Milca, doar pe Eugen Rabé (fără accent). În rememorările despre tinerețea sa literară, prozatorul însuși va menționa numai această semnătură fictivă, care ar fi fost de inspirație franceză. Arătam că, din punct de vedere ortografic, originea criptonimului este mai degrabă nemțească. Și semnalăm că a existat un astronom german Eugen Karl Rabe (1913-1974). Evident, tânărul Eugeniu Barbu nu prea ar fi putut să-i fie familiar acest „tiz”. Ar fi putut să-i fie familiar numele scriitorului german Wilhelm Raabe (1831-1910), care

a debutat cu pseudonimul Jakob Corvinus, abordând și proza umoristică.

Dintre publicațiile de divertisment la care a colaborat în junețe viitorul romancier, *Veselia* avea o lungă tradiție, fiind întemeiată în 1891. *Gluma*, „revistă ilustrată de humor”, condusă de Ion Anestin, a apărut între 1940 și 1944, iar *Păcală*, diriguată de Virgiliu Slăvescu, între 1941 și 1944. *Epigrama* a fost fondată în 1938, durând până în 1947, dar - cum specificam - nu am remarcat în paginile sale contribuții semnate de junele bucureștean, nici cu pseudonimele consacrate. În 1940, *Veselia* se tipărea într-un tiraj mediu de aproape 9000 de exemplare, cum atestă un certificat emis de Ministerul Propagandei Naționale². Cu puțină imaginație, ni l-am putea imagina pe picarescul vânăzător de ziare Gică Hau-Hau, personaj itinerant în câteva scrieri ale lui Eugen Barbu, ducând și *Veselia* abonatorilor săi. În noua *Un tânăr frumos ca Ramon Navarro*, Gică îi livra duduii Carmen Popescu, patroana cu destin fustă a colecturii de pe Calea Griviței, revistele *Trup* și suflet și *Realitatea ilustrată*, iar în schimbul câtorva lei, dama irezistibilă, asaltată de ofițeri și negustori, răsfăia și *Ilustrația română*. Femeia care își seducea clienții cu farmece concupiscente îi vorbea lui Gică despre voiaje în locuri exotice, la Cairo și Istanbul, iar vagabondul încuraja reveriile amfitrioniei, știind că sejururile pe tărâmul piramidelor sau al Bosforului erau născociri izvorâte din lectura unor folietoane. În noua *Domnișoara Aurica*, Gică o servea pe trista stăpână a magazinului de rochii de mirese *La șicul elegant*, cea care dă și titlul prozei, cu *Magazinul ilustrat* și *gazeta Căsătoriei*, croitoreasa sperând să-și afle perechea prin anunțurile matrimoniale. Dar mușterii zdrențuitului împărat al Griviței, cum e supranumit vagabondul Gică, nu erau tentați de *Veselia*. Pentru lumea din acel colț de București în care a crescut Eugen Barbu, *veselia* - câtă le putea fi îngăduită - nu se înfiripa din coloanele unei reviste... Poate doar „un elev palid, cu figură tristă”, găsia motive de *veselie* în longevivul periodic umoristic. *Veselia* este revista care adăpostește cele mai multe colaborări ale tânărului bucureștean. După numărătoarea mea sunt 13 texte, publicate de-a lungul anilor 1942 și 1943. Dintre acestea, 6 sunt semnate Eugeniu Barbu, iar 5 Eugen Rabe (la cea dintâi prezență sub pseudonim, o neglijență tipografică a transformat patronimul Rabe în Robe). Două texte au o semnătură diferită. Precizăm în numărul anterior că, parcurgând rubrica *Să stăm de vorbă* din *Veselia*, am identificat un pseudonim necunoscut al lui Eugen Barbu. Mă voi opri pe larg asupra acestuia.

Până atunci, punctez că apariția primului text în *Veselia* sub semnătura Eugeniu Barbu, în septembrie 1942, este însoțită de un mesaj destinat autorului în cadrul rubricii *Să stăm de vorbă*, înfăptuite, pe atunci, de anonimul Mox. Descoperim cu acest prilej că tânărul care trecuse nu demult pragul majoratului tatona scrierea unui roman: „Eugeniu Barbu: Așa cum ai prevăzut, «Tarzan» (fragment dintr-un roman ce nu va apare niciodată) nu va apare într-adevăr. În schimb, «Chestie de etaj», cum

vedeți și... fără nici o condiție!”. Rămâne o enigmă pricina din care proiectatul roman nu ar fi putut să vadă lumina tiparului și de ce fragmentul propus *Veseliei* a fost refuzat. După propria mărturisire, Eugen Barbu experimentase de timpuriu proza de mare întindere, încă din adolescență, cu un randament prolific: „La 14 ani scrisesem deja trei romane în linia [lui] Panait Istrati”³. Manuscrisele au fost citite, susține Barbu, de prozatorul Petre Bellu, care, în loc de orice comentariu, l-ar fi cadorsit cu „un vraf de romane”, spre a-și limpezi orizonturile. Scrierile juvenile ale autorului *Gropii* ar fi putut fi inspectate și de N. Crevedia, care, în 1936, publicase romanul *Buruieni de dragoste*. Poate că adolescentul fusese călăuzit spre Petre Bellu chiar de tatăl său natural. Mai târziu, N. Crevedia își va consilia fiul în sinuoasa elaborare a romanului *Groapa*, după cum declara scriitorul Nicolae-Paul Mihail - numit cândva de Eugen Barbu „marele și adevăratul prieten pe care l-am avut și-l am”⁴ - într-un interviu televizat din 2012, disponibil pe YouTube⁵. Barbu însuși va invoca „un călău” care a supravegheat scrierea cărții: „Mi se părea că este nedrept și l-am învinuit chiar de invidie literară. Dar ulterior mi-am dat seama că mi-a fost de mare folos”⁶. În lumina destăinuirii lui Mihail, misteriosul personaj „C.” despre care Barbu notează în *Jurnal* (1966) că traversase, fără să-i placă, o variantă a *Gropii* nu poate fi decât N. Crevedia. Nu Condotierul, adică Petru Dumitriu, cum decodifică Mihai Ungheanu pomenita abreviere, bazându-se pe sobrietatea malițioasă sub care e portretizat autorul *Cronicii de familie* în *Caietele Prințepelui*, și nici Cicerone Theodorescu, după descifrarea lui Pavel Ţugui. Poate din această drastică îndrumare s-a născut legenda că N. Crevedia este autorul secret al *Gropii*. N-ar fi imposibil ca legenda să fi fost răspândită, într-un moment de supărare, chiar de părintele prozatorului, cum procedase acesta mai demult în cazul unei cărți a Martei D. Rădulescu, scriitoare obscură a epocii interbelice, curtată insistent de Crevedia, care o sprijinise literar prin note elogioase. Într-un interviu oferit în 1984, Barbu reiterează istoria prezentării la Petre Bellu, reducându-și însă la două titluri „palmaresul” românesc adolescentin.

Mă întorc la pseudonimul necunoscut al lui Eugen Barbu pe care l-am decelat în revista *Veselia*. Textul „Prietenii mortului”, de Eugen Rabe, apărut în nr. 16, din 30 mai 1943, al publicației menționate, sub genericul *Scriitori străini*, dezvăluie, în subsol, și un traducător: Ignotus. În numărul consecutiv, din 10 iunie, *Veselia* găzduiește schița „Instantanee de ieri și de azi”, semnată de talmăcitorul lui Eugen Rabe. Fapt care m-a îndemnat să suspectez că ar putea fi vorba despre alt criptonim al tânărului Barbu. Supoziția se va adevăra. În curând, responsabilul rubricii *Să stăm de vorbă*, care semnează acum Sparafucile, va deconspira, printr-o prescurtare indubitabilă, adevărata identitate a lui Ignotus. Comentariul ridică o problemă care, prin ani, va mai înconjura numele prozatorului, la cu totul alte magnitudini. Deocamdată, problema înconjoară un pseudonim al acestuia, într-o

revistă umoristică: „Eug. B. (Ignotus) - Ai trimis niște glume semnate. Sunt transcrise din volumul «Când este Israel stăpân». De ce nu menționezi când e traducere, transcriere (da, există felul ăsta de a face... literatură) sau localizare?”⁷. Neîndoindu-ne, această ispravă, chiar dacă a fost săvârșită sub pseudonim, va constitui pentru contestarii lui Eugen Barbu argumentul unei precocități maloneste. Pentru că romanul *Prințepelui* (1969) și mai cu seamă volumul al treilea din tetralogia *Incognito* i-au hărăzit scriitorului stigmatul de plagiator. Astfel, ceea ce ar fi putut fi, în 1943, un decupaj sub pseudonim dintr-o carte - deloc ingenuă, cum vom vedea - riscă să devină, prin raportarea la cazul *Incognito*, o nefastă antecedentă. Totodată, ne-am putea gândi că tânărul a reținut din această „demascare” adaosul despre literatura care întrebunțează transcrierea, adică metoda colajului. Volumul din care ar fi fost copiate glumele trimise *Veseliei* nu este unul pe care îl putem bagateliza. Acesta aparține fraților Jérôme și Jean Tharaud, autori francezi, și a apărut la Paris, în 1921, sub titlul *Quand Israël est Roi*. Cartea a fost tradusă și în română⁸, anul tipăririi nefiind însă inscripționat. Transpunerea este intruabilă în marile biblioteci publice. Am procurat-o dintr-un anticariat. Pe scurt, volumul, profund antisemit, concentrează o istorie publicistică a scurtei Republici Sovietice Ungare (1919), și, în paralel, una - ticsită de stereotipuri rasiste - a comunității evreiești din teritoriile maghiare. Regimul bolșevic al lui Béla Kun, cu atrocitățile și persecuțiile sale, este prezentat ca fiind rodul unui complot iudaic. Autorii furnizează și următoarea statistică: din 26 de comisari ai poporului, 18 ar fi fost de origine evrească, proporție care contrasta cu procentul etnicilor evrei, 1,5 milioane la o populație de 21 de milioane de locuitori. De aici semnificația titlului francez al cărții: „După dinastia lui Arpad, după Sfântul Ștefan și fiii lui, după Angevini, după Huniazi și Habsburgi, era astăzi un rege al lui Israel în Ungaria”⁹. Sunt, în cele aproape 300 de pagini ale cărții, și câteva pasaje din care s-ar fi putut extrage „niște glume”, cu precădere în penultimul capitol, *Un dialog fără sfârșit*. Este și porțiunea mai temperată a volumului, în care autorii aduc în discuție, imaginând un dialog interetic, ipocrizia antisemitelor: „Dar dacă mă uit împrejur-mi nu văd ca probitatea creștinilor să fie cu mult superioară celei a Jidovilor. Singurul lucru ce vi-l recunosc este că necinstea noastră are mai multă imaginație și întindere decât a voastră”¹⁰. Sau: „Noi sântem, vai! aceia cari ne-am însușit toate defectele Maghiarului, precum ne însușim toate defectele popoarelor la care ne oprim câte o clipă. Și când mi se povestește că Jidovii au perversit Ungaria, mi s-ar putea zice, cu nu mai puțin adevăr, că Ungaria și-a putrezit Jidovii”¹¹. Astfel de „glume” ar fi putut transcrie Eugeniu Barbu, sub pseudonimul Ignotus, din cartea *Când este Israel stăpân*. Rânduri care, cu sublinii, reliefează ipocrizia antisemitelor. Poate că asta a și vizat tânărul colaborator. E important de clarificat că textele publicate de Eugen Barbu în publicațiile umoristice din anii

războiului, indiferent de semnătura sub care au apărut, sunt străine de orice nuanță rasistă.

Pe de altă parte, nedetînând manuscrisul expedit de colaboratorul *Veselliei*, nu putem avea garanția că junele adăpostit sub criptonimul Ignotus a important „niște glume” din volumul fraților Tharaud. Este elementar ca într-o asemenea împrejurare să luăm în calcul și posibilitatea unei greșeli a titularului rubricii, despre care nu știm dacă a confruntat textele sau dacă nu cumva s-a bizuit, în sentința formulată, doar pe memorie, aceasta putându-l și înșela.

Nu ar fi o speculație lipsită de temei aceea că volumul *Când este Israel stăpân* i-ar fi putut fi încredințat tânărului Eugen Barbu de N. Crevedia. Poate că fiul își însușise o credință politică indezirabilă tatălui natural. Marcat de viața nu tocmai roz dintr-un cartier muncitoresc, pe care, cum mărturisea D. Tabacu, o valorifica în creațiile sale din tinerețe, Eugen Barbu ar fi putut fi atras de idealurile comuniste. Într-un dialog cu poeta Gabriela Melinescu, prozatorul revendică o prematură adeziune politică: „Sunt comunist de la 14 ani, profesorii mei de liceu pot să spună cum mă sfătuiam în timp de război să nu mai scriu despre muncitori că o s-ajung la pușcărie [...]”¹². Prin urmare, la 14 ani, Eugen Barbu concepușe două-trei romane și își cristalizase un ideal politic. Erozări biografice sau fapte autentice? Ambele perspective sunt plauzibile. Teoretic, cineva care copilărise într-o suburbie amărâtă putea fi ispitit de utopia comunistă, mai ales că, în România, această mișcare era în ilegalitate, iar tot ce este clandestin își intensifică forța de atracție. Și poate că adolescentul Eugen Barbu chiar nutrise o astfel de simpatie, de care se va îndepărta apoi. Se va îndepărta sau va fi îndepărtat. O influență în acest sens ar fi putut-o exercita N. Crevedia. Este verosimil ca scriitorul care, într-o anchetă publicistică despre luptele feroviarilor din februarie 1933, denunța „o criminală mână comunistă”¹³, fără a mușamaliza însă lefurile sărăcăcioase ale răsculaților, ar fi tolerat presupusele convingeri comuniste ale fiului. Și poate nădăjduia că, prin lectura unor cărți precum cea a fraților Tharaud, fiul va părăsi astfel de himere.

Numărul următor dăruie în vileag conține alt comentariu adresat lui Ignotus. Colaboratorului i se comunică lăconic o expertiză asupra unui lot de texte, expertiză escortată și de o povață: „Ignotus - N-au fost la înălțime. Ba o chestie a fost pornografică. Ferește-te, fii atent. Din ce ne-ai trimis acum vom ceti și vom fi bucuroși să găsim lucrări cari merg la *Veselia*. Nu știu de ce indiscreeția e oarbă. Că ai talent sau că n-ai, că ești cumsecade sau talentat? Lasă copilăriile”¹⁴. Ultima parte a mesajului probează că tânărul colaborator aștepta și o validare a înzestrării sale.

Cu două înzestrări urmă, colaboratorul întâmpinase un verdict... șifonat: „Ignotus - «Surpriza» e slabă. «Cum se citește o carte» e cam confuză. «Incorrigibilul René» se va publica. Dar o întrebare: este traducere?”¹⁵. (Poate că răspunsul ulterior, în care i se spunea că „o chestie a fost pornografică”, consolidează diagnosticul despre textele „Surpriza” și „Cum se citește o carte”, la prezumtiva nemulțumire a corespondentului față de severa evaluare.) Textul anunțat a fi fost reținut spre publicare - „Incorrigibilul René” - nu va apărea. Poate pentru că expeditorul nu lămurise statutul textului? O proză cu un titlu asemănător, „Incorrigibilul

Christian”, semnată de Eugen Barbu, va apărea în *Gluma*, la începutul toamnei, în nr. 150, din 5 septembrie 1943. (În același număr al publicației lui Ion Anestin poate fi citit și un text semnat Eugen Rabe: „Eterna iluzie”, însoțit de genericul *Humor străin*.)

Spre toamnă - suntem în 1943 - întâlnim iarăși semnătura lui Eugen Barbu în paginile *Veselliei*. Acum, într-un alt registru. Tânărul - care peste vară promovase Bacalaureatul și fusese admis la Școala de Ofițeri de Jandarmi - publică patru reportaje bucureștene, avându-l ca autor pe epigramistul Gabriel Teodorescu. Textele sunt scrise, după cum reiese limpede din structura lor narativă, de Eugen Barbu. Contribuțiile colegului său constau în inserții epigramistice și în ilustrații - aflăm, dintr-un reportaj, că fotografiile sunt realizate de Gabriel Teodorescu. Abia în aceste însemnări îl putem recunoaște - firește, la scară redusă - pe viitorul prozator, prin secvențe infuzate de lirism descriptiv. Câteva tușe dintr-o plimbare prin Cișmigiu: „O frunză cade în rotofoale pe-o alee. Primul semn al toamnei. Nu știu de ce, dar asta ne strecoară în suflute un sentiment vag de melancolie. Soarele începe să se ascundă după clădirile înalte. Privesc de-a lungul aleilor și parcă ghicesc devastarea ruginie ce va veni”¹⁶. Altă mostră, prelevată dintr-o însemnare autumnală despre târgul de cărți al elevilor: „Într-o zi de toamnă cu cer sur și scund, mergând de-a lungul străzilor devastate de podoaba frunzelor, acum ruginite și alungate de un vânt ascuțit și vrăjmaș, ne-am întâlnit cu amintirile”¹⁷. O vizită la hipodromul de la Băneasa, concretizată în reportajul „La curse”¹⁸, i-ar fi putut revela tânărului bucureștean universul împătimitilor de pariuri hipice pe care, peste două decenii, îl va zugrăvi în romanul *Facerea lumii* (1964), pe nedrept minimalizată de majoritatea criticilor literari. Fără a avea anvergura celor trei romane definitorii ale operei lui Eugen Barbu - în ordine cronologică: *Groapa*, *Princepele și Săptămâna nebunilor* -, *Facerea lumii* este, în pofida ramei ideologizate, o scriere mult mai ofertantă decât s-ar crede. Iar proprietarul de cai Bebe Manicată, craidonul învăluit de fantasma unei genealogii nobiliare, care își invita iubitele în excursii automobilistice prin împrejurimile Capitalei, spre a le impresiona arătându-le vechi lăcașuri de cult și morminte boierești, și care, în zorii naționalizării, și-a ucis armăsarii, pentru ca apoi să se prăbușească treptat în mizerie, îl anticipează, prin declin, pe Hrisant Hrisoscelu, beizadeaua doborâtă de lihtis și de spaima Trimisului din *Săptămâna*

nebunilor (1981).

După acest periplu reportericesc, în ultimul trimestru al anului 1943 apar în *Veselia* trei schițe sub semnătura lui Eugen Rabe și una sub cea a lui Ignotus. Mai apare, la poșta redacției, propusă de corespondentul E. B. (inițiale ușor descifrabile), o epigramă în franceză consacrată de Eugen Rabe „confratelui” Edmond Jaloux, „autorul romanului «O Toi, que j'eusse aimée»”¹⁹. De la 1 septembrie 1943, Eugen Barbu își începuse aventura cazonă care, teoretic, i-ar fi putut diminua timpul pentru scris. Poate că suita de patru schițe fusese trimisă în vară, când, la rubrica *Să stăm de vorbă* din nr. 21, se anunțase recepționarea unor noi texte ale lui Ignotus, urmând ca dintre acestea să fie selectate „lucrări cari merg”. Ultima prezență se înregistrează în decembrie 1943. Este și luna în care a decedat tatăl scriitorului, tâmplarul Nicolae Barbu. Până în 1945, Eugen Barbu și criptonimele sale nu se mai ivesc în *Veselia*. În octombrie 1944, un membru al redacției își aduce aminte de harnicul colaborator de altădată, cerându-i, în cadrul rubricii *Să stăm de vorbă*, să livreze texte: „Eugeniu Barbu - Pe unde ești? Nu știu nimic de tine. Trimite-mi ceva material”²⁰. Apelul rămâne însă fără urmă.

De ce un tânăr aflat la început de drum scriitoricesc alege și deghizamentul pseudonimelor, în loc să-și sporească notorietatea? O explicație rezonabilă ar fi că textele semnate Eugen Rabe și Ignotus nu îi aparțineau întru totul, fiind traduceri sau adaptări. Nu se cunoaște dacă publicațiile umoristice cu care a cochetat Eugen Barbu își retribuiau colaboratorii. Înclin să cred că măcar *Veselia*, o revistă populară, de tradiție, împlinind, în 1942, cinci decenii de existență, își permitea să ofere onorarii, fie și simbolice. Iar Eugen Barbu a predat cele mai multe compoziții acestui periodic. Poate că secretul recurgerii la pseudonime este unul de ordin pecuniar: junele traducea diferite bucăți, iscălindu-le Eugen Rabe sau, mai rar, Ignotus. Putea fi o formă lejeră de a-și asigura un venit și, concomitent, de exercițiu literar. Pe de altă parte, Eugen Barbu pretinde în *Jurnal* (1966) că abia pentru publicistica de la *Fapta*, desfășurată între decembrie 1947 și ianuarie 1948, a fost remunerat: „Am primit primii bani câștigați de pe urma scrisului. [...] O mie de lei pentru cinci articole. Mi se pare enorm”²¹. Dar afirmația nu trebuie absolutizată. În puținele retrospectivă despre începuturile sale literare, prozatorul este mereu parcimonios în amănunte. Dincolo de caracterul facil al scrierilor

ori de ipoteticul statut de traduceri și adaptări al schițelor semnate Eugen Rabe, un substrat mai adânc al acestei discreții ar putea fi traiectoria politică a publicațiilor care îl găzduiau. Odată cu intrarea României în război alături de Germania nazistă, revistele la care colabora Eugen Barbu s-au înscris într-o puternică propagandă antisovietică, ilustrată, de pildă, prin caricaturi ale lui Stalin pe prima pagină și prin persiflarea U.R.S.S. Aceleași publicații sunt străbătute și de rafale antisemite. În *Veselia*, *Istoria...* lui G. Călinescu este incriminată, la apariție, printr-un text imund, pentru că acordă atenție autorilor evrei²². Atitudini care, coroborate cu nivelul simplist al schițelor și cu posibilitatea ca o parte a acestora să fie traduceri, nu erau în măsură să-l avantajeze pe scriitor.

Alexandru DUMITRIU

1. În Monitorul oficial. Partea I-a: Legi, decrete, jurnale ale Consiliului de Miniștri, deciziuni ministeriale, comunicate, anunțuri judiciare (de interes general), anul CXI, nr. 216, miercuri 15 septembrie 1943, p. 7.
2. „Conform certificatului eliberat de Ministerul Propagandei Naționale, Direcția Publicității, No. 2874 din 8 Aprilie 1940, această publicație a apărut regulat de la 6 Aprilie 1939 la 28 Martie 1940, în 52 numere, într-un tiraj total de 475.073 exemplare și o medie săptămânală de 8789 exemplare.” În *Veselia*, anul XLVIII, nr. 17, 18 aprilie 1940, p. 13.

3. Sânziana Pop, „Convorbire cu Eugen Barbu: Lumea de pe Calea Griviței”, în *Luceafărul* [săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România], anul XVII, nr. 23 (632), sâmbătă 8 iunie 1974, p. 3, în cadrul rubricii Biografia debuturilor.

4. Petrache Dima, „Eugen Barbu: La Judecata de apoi a scriitorilor mă voi înfățișa onorabil”, în *Revista noastră* [publicație a elevilor Liceului „Unirea” din Focșani], serie nouă, anul XIII, nr. 100, ianuarie-martie 1984, p. 1743, sub genericul Dialog literar. Eugen Barbu 60.

5. <https://www.youtube.com/watch?v=VimOnLjwzY&t=2010s>, de la minutul 25. Interviu a fost înregistrat în cadrul emisiunii Confluente, realizate de Viorel Dinulescu la postul Express TV Galați.

6. Sânziana Pop, interviu citat.

7. Sparafucile, răspunsuri la rubrica *Să stăm de vorbă*, în *Veselia*, anul 52, nr. 20, 10 iulie 1943, p. 15.

8. Jérôme și Jean Tharaud, *Când este Israel stăpân*, traducere de Alex. Rody, București, Editura Librăriei „Universala” Alcalay & Co., [f.a.].

9. Ibid., p. 203.

10. Ibid., p. 276-277.

11. Ibid., p. 278.

12. Gabriela Melinescu, „Interviu cu Eugen Barbu”, în *Steaua* [revistă bilunară a Uniunii Scriitorilor], anul XXIII, serie nouă, nr. 22, 16-30 noiembrie 1972, p. 5.

13. N. Crevedia, „Pe urmele rebeliunii cheferiștilor...”, în *Calendarul*, anul II, nr. 301, luni 20 februarie 1933, p. 7.

14. Sparafucile, răspunsuri la rubrica *Să stăm de vorbă*, în *Veselia*, anul 52, nr. 21, 20 iulie 1943, p. 15.

15. Idem, în *Veselia*, răspunsuri la rubrica *Să stăm de vorbă*, anul 52, nr. 19, 30 iunie 1943, p. 15.

16. G. Teodorescu, Eugen Barbu, „Cișmigiu 1943...”, în *Veselia*, anul 52, nr. 25, 30 august 1943, p. 10-11, 14.

17. Eugen Barbu, Gabriel Teodorescu, „Liceu, cimitir al tinereții mele...”, în *Veselia*, anul 52, nr. 29, 10 octombrie 1943, p. 4-5, 6.

18. Eugen Barbu, Gabriel Teodorescu, „La curse” în *Veselia*, anul 52, nr. 28, 30 septembrie 1943, p. 4-5.

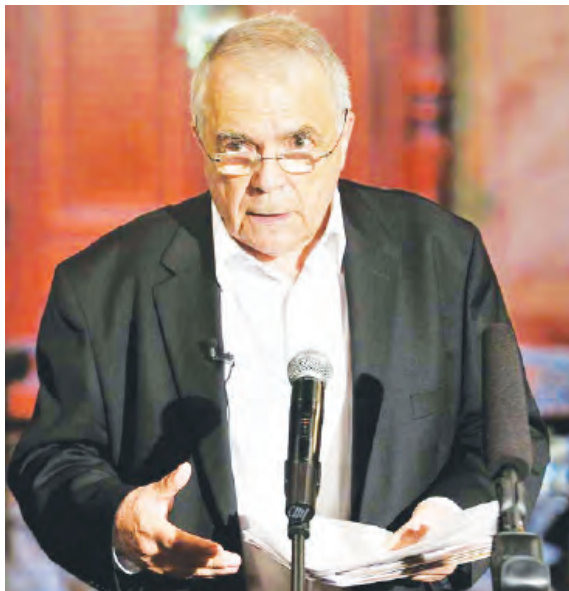
19. „Oh, mon vieux, je le sais; parce qu'elle/ A pris un autre comme epoux/ Vous-avez écrit ce roman cruelle/ Tiens Edmond, vous-êtes... «jaloux»!” În *Veselia*, anul 52, nr. 35, 10 decembrie 1943, p. 15, în cadrul rubricii *Să stăm de vorbă*, semnate Sparafucile.

20. *** în *Veselia*, anul 53, nr. 30, 20 octombrie 1944, p. 15, în cadrul rubricii *Să stăm de vorbă*.

21. Eugen Barbu, *Jurnal*, [București], Editura pentru Literatură, 1966, p. 191.

22. Ioan Răzor, „Istoria evrească a literaturii române sau spanacul monumental”, în *Veselia*, anul XLIX, nr. 43, p.

În anul 2016, la sărbătoarea Sfinților Mari Împărați Constantin și Elena, Senatul Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu i-a acordat titlul *doctor honoris causa* domnului academician, profesor universitar doctor Nicolae Manolescu. Publicăm acum, la un an de la trecerea în veșnicie a celui care a dat suflet cărților, o parte din textul de grațitudine și de recunoaștere a valorii cărturarului (*laudatio*), rostit atunci de prof. univ. dr. Adrian Gorun, președintele Senatului Universității.

Onorată asistență,

Există în memoria oricărei instituții evenimente, oameni și fapte care își pun pentru totdeauna pecetea pe destinul ei, plămădindu-i universul axiologic inconfundabil.

Preocupați de concretul imediat și de cotidianul banal, uităm adesea să prețuim momentele înălțătoare pe care le trăim și le (re)trăim laolaltă și care ne conferă dreptul la aspirație și la ființare.

Refuzul premeditat de a prețui valorile nu înnobilează, ci delegitimează, nu dezvăluie dezirabilul, ci mărginește rostirea și rostuirea menirii noastre. Căci adevărul nu semnifică doar valoarea cunoașterii, ci și recunoașterea evidenței. Or, evidența nu poate fi nici acceptată, nici infirmată; ea ni se dezvăluie în pură sa esențialitate, uimindu-ne sau reducându-ne la rangul de spectatori pasivi. În fața uimirii, alegem calea dezvăluirii misterului, apropiindu-ne de ființa noastră „pentru revelare”, cum spunea Lucian Blaga, dar depărtându-ne de banalitatea sufocantă a cotidianului. În fața pasivității, ne refuzăm propria natură, ascunzându-ne sub mantia agnosticismului, a solipsismului sau a relativismului invariabil. Iar noi suntem azi aici spre a înscrive în memoria Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu un eveniment de cea mai înaltă semnificație, care, sigur, va reprezenta pentru totdeauna reperul fundamental al matricei noastre existențiale.

Senatul Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu se întrunește în ședință festivă spre a conferi cea mai înaltă distincție - titlul de *doctor honoris causa* - domnului Nicolae Manolescu, personalitate inconfundabilă a culturii naționale, membru al Academiei Române, președintele Uniunii Scriitorilor din România, critic și istoric literar de prim rang, editorialist, jurnalist și eseist, prestigios profesor universitar. Îi urăm bun-venit în comunitatea noastră academică și ani mulți alături de noi!

Când vorbesc despre Nicolae Manolescu simt o imputare la adresa întregii lumi pentru ambivalența judecăților dătătoare de verdict. Parcă nicio altă personalitate a culturii românești actuale nu a fost atât de adulată, dar și atât de invidios-contestată precum a fost Nicolae Manolescu. Fără a emite verdicte, mă situez iremediabil pe poziția celor care consideră că domnul Nicolae Manolescu prin întreaga sa creație aparține patrimoniului național, că el însuși reprezintă o valoare de referință, ocupându-și locul în universul axiologic românesc, fără a avea nevoie de prezentați care să confirme ceea ce este demult consacrat [...]

Să vorbești despre Nicolae Manolescu, evaluându-i opera și viața, este ca și când ar trebui să-ți prezinti o teză de doctorat sau de abilitare, într-o

Laudatio, Nicolae Manolescu

agora înțesată de magistri și de discipoli cunoscători în detaliu ai conținutului tezei. De aceea, concepem această *laudatio* în termeni preciși și cert, convingși fiind însă că, oricât ne-am strădui, nu vom putea surprinde în integralitate personalitatea celui pe care îl omagiem azi.

Nicolae Manolescu s-a născut la 27 noiembrie 1939, la Râmnicu Vâlcea, într-o familie de profesori de liceu. [...] A urmat cursurile liceale la Sibiu și pe cele universitare la Facultatea de Filologie a Universității din București (1956-1962, cu o pauză între 1958 și 1959, determinată de exmatricularea pe motive de „dosar”). [...] Nicolae Manolescu devine preparator la catedra de literatură română, asistent universitar și, ulterior, lector, timp de 22 de ani. Cu multă modestie, declară că titlul de profesor îl datorează revoluției din 1989, însă toți cei care îi cunosc activitatea și opera știu că declarația vizează exclusiv conjunctura care a flexibilizat sistemul, nicidecum valoarea profesională.

„Această carieră didactică liniară - consemnează N. Manolescu - n-a fost fără peripeții. Înainte ca G. Ivașcu, omul providențial al biografiei mele profesionale, să mă aducă la catedră, am fost repartizat la Școala Medie nr. 2 din Fetești și, apoi, la Institutul Pedagogic din Târgu-Mureș, unde am refuzat să mă duc. Am fost șomer un an (1962-1963). Devenisem însă colaboratorul lui G. Ivașcu la *Contemporanul* și nu-mi păsa”. [...]

Nicolae Manolescu este imaginea multiplului nedescifrabil aprioric, diversitatea creației sale îmbrăcând forme arhetipale încrustate difuz și atemporal în substanța ADN-ului demiurgic. Zestrea sa nativă se metamorfozează în slovele ce rânduiesc sufletul cărților lui nu ca urmare a imperativelor categorice, ci ca răspuns la solicitările unui orologiu al destinului propriu. Am trăit mult timp cu imaginea pe care eminentul meu profesor de limba și literatura română din liceu - Nicolae Părvulescu, scriitor - mi-a conturat-o în adolescență, prin evocarea „tânărului critic literar, Nicolae Manolescu”, subconștientul meu realizând conexiuni imaginare între carisma (necunoscută mie, dar legitimată prin autoritatea profesorului amintit), rafinamentul, eleganța epistemică și elocința izvorâtă din puterea verbului rostit cu vigoare tinerească. O imagine imaculată și conservată în memoria imaginarului propriu, pe care o contemplam din când în când cu ochii minții și de care mă lăsam recucerit prin ferestrele sufletului, refuzând mai mereu și curgerea timpului, și ireversibilitatea curgerii. [...]

Nicolae Manolescu nu este un rob al slovelor, ci demiurgul lor, însetat de cunoaștere, nu este doar un împătimit al scrisului, ci și un promotor al *metafilosofiei literaturii*, o metafilosofie pe care a creat-o și în care își circumscrie și creația proprie. Erudiția și harul s-au îngemănat într-o armonie vecină cu perfecțiunea, încât inclusiv autoportretul în paradoxuri pe care ni-l propune face parte din metafilosofia literară creată. Dar tocmai aceste paradoxuri îi definesc eul multiplu, stimulându-ne curiozitatea epistemică, chemându-ne de undeva, din neant, așa cum valorile ne cheamă din universul lor intangibil.

Și poate că tot *autoportretul în paradoxuri* indică și explică devenirea multidimensională a creației și a creatorului în și prin acoladele timpului, deopotrivă havuz și în cascadă, prin care nemărginitul și infinitul se conjugă cu legea firii. Crezul său transcende și esențe, și aparențe, eliberându-l atât de povara abstracțiilor pure, cât și de constrângerile concretului arhigeneralizat.

Este un crez care vrăjește și dezvrăjește prin creațiile de maximă amplitudine literară și de substanțială intensitate filosofică. Așa se explică opera sa - succesiune și interferențe de monade estetice - în care fiecare unitate conține multiplu, multiplu invariabil, și, parcă, mereu imprevizibil. Un univers valoric - să recunoaștem - inepuizabil, cum inepuizabilă ni se înfățișează capacitatea lui Nicolae Manolescu de a da sens ipostazelor arhetipale și de a crea, redimensionându-ne universul esențial.

În *Autoportret în paradoxuri*, Nicolae Manolescu, „uitând” de interogațiile kantiene *Ce pot să știu?*, *Ce pot să sper?*, *Ce trebuie să fac?*, apelează la ma-

xima atribuită lui Socrate, spre a găsi răspunsuri la o întrebare derivată tocmai din criticismul kantian: *Cine sunt eu?* Răspunzând, ni se destăinuie și ni se dezvăluie: „Mintea mea întrebuițează cu ușurință abstracțiile, dar nu memorează decât imaginile. Inteligența îmi întrece sensibilitatea, dar se aplică numai pe locuri sensibile. Sunt un teoretician care se teme să fie ridicat în aer, ca Anteu de către Hercule, și un practician care se plictisește să țină picioarele pe pământ. Din fire, sunt leneș, lăsător, indecis, aton, însă scrisul meu a putut da unora impresia de hărnicie, tenacitate, energie și decizie. Nu m-am apucat de critică din ambiție, ci din întâmplare: am descoperit relativ târziu că am structura intelectuală a unui critic. Încercările mele de poezie sau proză, din adolescență, s-au transformat în critică, și n-ar fi exclus ca, la bătrânețe, critica mea să se transforme în proză și poezie”. Continuând să ni se dezvăluie în paradoxuri, Nicolae Manolescu ne stărnește, mizând pe valențele imanente intuiției sensibile și rațiunii noastre abstracte. Un labirint multiplu al lumilor aparent fără ieșiri, în care „răscruce fatală” multiplică fragmentele infinitului și adâncește misterul ființării. Un labirint care-și are originea inevitabilității, așa cum însuși marele critic o recunoaște, în raționalismul său funciar, care „cunoaște o puternică atracție pentru tot ce nu înțelege”: el citește rareori din plăcere, deși nu cunoaște plăcere mai mare decât cititul, scrie greu, dar prin transcrierea „mai lesnicioasă” dovedește că este un excelent prelucrător ce depășește condiționalitățile imaginației, are mania ordinii, dar și înclinația de a încălca orice ordine, destrămand inevitabilul, ireversibilul, imposibilul.

Nu are răbdare să-și convingă interlocutorii, deși pune mare preț pe convingeri. Și noi punem preț pe propriile convingeri la Nicolae Manolescu, cititor („de cursă lungă”), critic literar, cronicar, profesor, academician, OM. Orice construcție bibliografică este compusă din biografie și din bibliografie. Fiind vorba despre Nicolae Manolescu, nimeni nu ar putea respecta pe de-a întregul definițiile, tiparele impuse de semnul cuvântului. Pentru că primul care simte cuvântul atât de bine până la a-i cunoaște și „slăbiciunile”, dar și toată puterea și se joacă ba cu el, ba cu noi este chiar cel despre care vorbim astăzi. Astfel, nu poți vorbi firesc despre acela care deține toate atributele sinonimului parțial al cuvântului *nefiresc*. Nicolae Manolescu este *altfel*, el posedă și redefinesc armura de cuvinte, jucându-se fecund și contaminându-ne. Și se joacă atât de bine, încât, odată ce ne-a prins și pe noi în jocul său, trudem a-i semăna. Când constatăm imposibilitatea, ne bucurăm de frumusețea jocului și mulțumim pentru un asemenea partener de joacă. Mulțumim cu o biografie nu tipică, evident, ci implicită unei analize onomastice.

Născut Nicolae Apolzan. Dacă numele *Apolzan* este interpretat ca derivat de la substantivul propriu *Apolo* (și nu de la *Apold*), atunci reamintim că Apolo a fost unul dintre cei mai însemnați zei ai Greciei Antice, zeu al luminii, ocrotitor al artelor și vestit „oracol” [...] Așadar, numele *Apolzan* prevestea lumina, înțelepciunea, puterea, dorința de a ocroti artele. Destinul a făcut ca Nicolae Apolzan să devină Nicolae Manolescu. Nicolae este un „vechi nume augural grecesc din seria compuselor cu elementul nike, cum consemnează Ileana Ioniță-lancu, care înseamnă *victorie*, și cu elementul *laos*, cu semnificația de *popor*. În linie etimologică, *victorie pentru popor*, *victoria pentru poporului*. Totodată, Nicolae este numele sfântului protector al celor mici. Manolescu, nume de familie, este un derivat cu sufixul -escu, care înseamnă *al lui*, de la cuvântul de bază *Manole*. Altfel spus, *al lui Manole*. Întrucât *Manole* este un hipocoristic pentru *Emanuel*, semnificația stă chiar în acest de pe urmă nume. [...]

Așadar, Nicolae Manolescu reprezintă prenumele și numele care prevestesc o binecuvântare. În ordinea semnificațiilor descoperite, o binecuvântare pentru artă (pentru literatură), pentru copii (pentru tineri, pentru neofiti, dar și pentru profesioniști), pentru popor. Biografia ne este relevantă și revelată. Iar singura biografie explicită menită să o nuanțeze

pe aceasta implicată și să-i dovedească veridicitatea este aceea scrisă chiar de el și redată în *Curriculum vitae: par lui-même sau în Viață și cărți. Amintirile unui cititor de cursă lungă*. Pentru că destinul implică un sens fatidic, preferăm cuvântul *rânduială*. Trei verbe circumscriu rânduiala pe care Nicolae Manolescu a primit-o de la Dumnezeu: *a citi, a scrie și a iubi*. Cercului, Nicolae Manolescu i-a preferat triunghiul echilateral, cu vârful *A iubi*, cumva supervizând *A citi* și *A scrie*. Iar din vârful *A iubi* se desprinde medi-ana *A fi*. Așadar, între *A citi*, și *A scrie* este *A fi*, este toată existența lui Nicolae Manolescu. Și nu este un simplu joc de cuvinte, ci jocul fecund al rânduiei-lui. Dacă pentru Dostoievski iadul era neputința de a mai iubi, pentru Nicolae Manolescu iadul teluric ar fi neputința de a mai citi. Pentru că, dacă n-ar mai putea citi, n-ar mai putea nici să scrie: „Îmi dau seama că, dacă într-o zi, cine știe de ce, n-aș mai scrie, aș înceta în aceeași clipă să citesc”, ne-o spune marele critic în *Andersen cel crud și alte teme*.

Et pour cause! (folosind un crâmpel din armura de cuvinte manolesciană), Nicolae Manolescu citește și scrie. Cum? Manolescian! Pentru că nici cititul și nici scrisul nu sunt ce înseamnă obișnuit *a citi* și *a scrie*. Idee confirmată de spuseli lui: „*Cititul cărților mi-a furnizat pretextul; scrisul despre ele conta cu mult mai mult. Am fost și am rămas din această cauză un mediocru cititor. N-am privit cartea ca pe un scop, ci ca pe un mijloc. Nu m-am confundat în lectură cu voluptatea pierderii identității, ci m-am purtat la suprafața ei, lucid și dezinvolt. Am fost, cu siguranță, critic înainte de a ști exact ce înseamnă aceasta, căci am realizat inconștient paradoxul esențial al criticului și care constă în a se dedica literaturii, nu însă absolutizând-o, ci instrumentalizând-o*”.

Așadar, dictonul *Cogito ergo sum!* se păstrează, dar se fenomenalizează profund existențial în *Scribo ergo sum!* Și, dacă n-a știut „probabil niciodată, ce înseamnă să citești de dragul de a citi” - cum ne-o sugerează, invocând o incertitudine condițională - a știut sigur, mereu și invariabil, ce înseamnă să scrii de dragul de a scrie. Dar și de dragul celor pe care trebuia să-i binecuvânteze la rându-i. Bunul său cuvânt și tot ce curge și decurge din aceasta, plămădindu-i armura de cuvinte mângâietoare, reprezintă drama din sufletul, din mintea și din harul său. De aceea, și tocmai de aceea, cărțile lui Nicolae Manolescu parcă au și mai mult suflet decât celelalte cărți cu care se joacă de data aceasta de-a v-ați ascunselea. Să tăcem, să ne deschidem ochii minții și ferestrele sufletului spre a primi crâmpiele neprețuite ale sufletului cărților.

Ascultați-l!: „cred că așa a început jocul nostru de-a v-ați ascunselea”; „[...] Peste noapte, neputând dormi, am încercat să citesc din nou și, din neatenție, am dat jos de pe noptieră cartea jucăușă. În cădere s-a deschis la o anumită pagină. Am citit câteva rânduri, mai mult ca o diversiune de la ce mă frământa și am constatat absolut uimit că paragraful cu pricina era exact ce-mi trebuia ca să-mi limpezesc cursul de a doua zi. Știa ea cartea ce știa!”. Dar jocurile amintite nu sunt singurele jocuri știute, modificate, metaforizate și jucate de Nicolae Manolescu. Mai sunt - sau mai este, dacă e unul singur - și *jocul dragostei și-al întâmplării*. În *jocul dragostei, a citi* poate fi oricând substituit prin *a iubi*, iar fragmentul de armură numită carte, prin armura altui cuvânt: *iubită*. „Nu poți citi orice carte”, ne-o mărturisește el. Mai mult: „n-o înțelegi cu adevărat decât în anumite clipe privilegiate. Ca și oamenii, cărțile au vicleniile lor. Crezi că le stăpânești, citindu-le, și, în realitate, ele se joacă cu tine, te ademenesc sau te resping, ți se dezvăluie sau ți se refuză secrete, fermecătoare, cochete. Uneori ai impresia că ele te citesc pe tine mult mai bine decât le poți citi tu pe ele. Cărțile sunt psihologi mai buni decât oamenii. Și cum să nu tragem de aici încheierea că și ele au suflet?” În *jocul dragostei*, devenirea capătă dimensiunile universalului prin expansiunea în amplitudine și prin intensitatea în profunzime: „Nu poți *iubi* oricând orice iubită. Mai mult: n-o înțelegi cu adevărat decât în anumite clipe privilegiate. Ca și oamenii, iubitele au enigmele și vicleniile lor. Crezi că le stăpânești, *iubindu-le*, și, în realitate ele, se joacă cu tine, te ademenesc sau te resping, ți se dezvăluie sau ți se refuză secrete, fermecătoare, cochete.

Uneori ai impresia că ele *te iubesc* pe tine mult mai mult decât le poți iubi tu pe ele [...]”. Și-atunci nici nu mai știi dacă scrierea e *despre o carte, des-*

pre o iubită sau... despre o iubită numită Carte...

Iar în jocul întâmplării se plămădește tot. Chiar și celelalte jocuri. Chiar și partenerii pentru celelalte jocuri. Pentru Nicolae Manolescu „hazardul e deseori mai profitabil decât studierea laborioasă a unei probleme literare”, pura întâmplare, un real și valoros folos, iar jocul, demn de atenția literaților pentru că, ne-o spune chiar el, „așa cum dreapta este drumul cel mai scurt dintre două puncte situate în plan, paradoxul și jocul pot reprezenta căi eficiente și plăcute de acces - scurtături - la problemele cele mai grave ale literaturii”. *Habent sua fata libelli* (Cărțile își au destinul lor!), dar ele se nasc, așadar, din joc (fie al întâmplării, fie al dragostei) și din imaginație. Și așa s-au născut toate cărțile lui Nicolae Manolescu. Toate scrierile lui derivă din *Les Jeux des mots și îmbracă armura de cuvinte prin rostuire*.

Scriind despre Umberto Eco, Nicolae Manolescu scrie și se definește, de fapt, pe sine: „Este absolut evident că omul vorbește limba eseurilor [...]: una spontană și deopotrivă sofisticată, cuceritoare prin originalitatea ideilor, dar și prin jocurile ei scilicet toare totodată, densă, sistematică, profundă. Mulți socotesc drept o frivolitate *les jeux des mots* ale eseistilor sau filosofilor. Nu însă Eco [și nici Nicolae Manolescu - n.n.] și sunt de părerea lui, căci, pentru un intelectual, limba nu este un simplu instrument, ci un corp, care are formă fizică, vase de sânge, limfă, nervi și mușchi. Jocul de cuvinte este acea mănuire a limbii care nu-i ignoră corporalitatea”. Tocmai de aceea, Nicolae Manolescu a iubit și iubește „în critică partea de creație mai mult decât pe aceea de explicație”.

În gândirea profundă a lui Nicolae Manolescu „intelectualul se ocupă cu o chiromantie *sui-generis*: citește în liniile asemănătoare și unice ale lumii destinul ei fundamental și secret”. Știind că nu scrie roman pentru că își închipuie „lumea ca pe o carte, nu așa cum și-o închipuie unii, ca pe o lume”, înseamnă că Nicolae Manolescu citește în liniile asemănătoare și unice ale cărții. „Chiromantia” practică de el e critica pe care cu greu o putem defini. Pentru că și critica sa este, evident, alta! E frumoasă, e atrăgătoare, e antipatică prin franchețe, e exigență, e înălțătoare, e decisivă, e sinceră, e categorică, e profundă. E poetică, e prozaică, e inteligentă, e iscusită, e blestem sau binecuvântare, e... precum criticul! [...]

În cronică *Metamorfoza poetului*, din România literară nr. 12/1993, analizând versuri ale lui Nichita Stănescu, se strecoară însuși poeticul criticului și poetica criticii: „[...] Superbe metafore baroce sugerează dansul rotund al stărilor de spirit și vârtejul neîncetat al materiei din univers”. Iar scriind, de pildă, despre *Cenușăreasa*, se naște povestea. Adevărata poveste: „Prințul are [...] un slujitor care iubește pe Cenușăreasa și e jignit de aspirațiile ei neghioabe. Slujitorul, om devotat și corect, sugerează Prințului ideea de a încerca pantoful pe piciorul fetei de la bucătărie, dar e respins cu dispreț. Așa se face că Prințul nu-și găsește perechea. Adevăratul Prinț este un tânăr frumos și fără fantezie, cu mintea îmbăcșită de prejudecățile castei lui. Iar adevărata Cenușăreasa e o fată săracă, dar plină de vise înfurnate, care trece pe lângă iubire din cauza ambiției și a dorinței de a pedepsi pe nesuferitele ei surori vitrege”.

Și așa e mereu. Indiferent că scrie despre povești sau despre realitate, critica, cronică, comentariul devin povești... Nicolae Manolescu știe și scrie, de altfel, că pentru a se lăsa vrăjit „omului îi trebuie un miez epic, relatarea unei întâmplări, o povestire”. Și se întâmplă ca în *Halima*. Șeherezada spune, noaptea de noapte, povești regelui Shahryar. Nicolae Manolescu spune săptămână de săptămână, an de an, povești de... crescut Oameni. Și la fel ca în *Halima*, atâta timp cât povestește este protejat. Temele, și nu doar acestea, sunt, așadar, *Mii și una de povești* (peste trei decenii de cronică literară). Povestitorul devine nemuritor, iar cititorul sau ascultătorul beneficiază de latura purificatoare a poveștii. Un troc perfect, bazat pe principiul *Do ut des! Sau Jocul de-a povestitorul* [...]

Pentru că nu scrie decât de mână, cu stiloul sau cu pixul, dintr-o expertiză grafologică a unui specialist în... cuvinte am afla, cu siguranță, că „sinele visează idei”, că „Nicolae Manolescu e bolnav de literatură”, că totul e un „cert spectacol al inteligenței”, că eul său pendulează între teleologic și aleatoriu în același timp, că plăcerea nemăsurată

a lui Nicolae Manolescu de a scrie e transmisă cititorului și că Nicolae Manolescu se joacă chiar și acum când noi analizăm grafii recente, având în vedere că el însuși scrie: „[...] și scrisul nostru, în latura grafică, se ridează, devine șovăieșnic sau batrânicos cu vârsta”. De ce și acum?! Pentru că scrie! Iar scrisul e o poveste. Povestea, reverie. Reveria, joc. Jocul, scop. Jocul prin care Nicolae Manolescu ni se dezvăluie e unul al esențelor, al sinelui învăluit în misterul existențial. Tocmai de aceea el nu se opune seriozității, ci realității invadate de cotidianul în care sensurile sunt, prin ele însele, nesemnificative. Jocul dă sens existenței tocmai pentru că regulile lui îi asigură autonomia, având universul său propriu, lumea sa inconfundabilă. O lume a inocenței sufletești, a ataraxiei dezirabile, care nu inhibă raționalitatea temeinică, ci, dimpotrivă, o consacră în forme axiomatice de inegalabilă profunzime.

Jocul de-a v-ați ascunselea, jocul întâmplării, jocul dragostei, jocul cu cuvintele (jocurile de cuvinte/*Les jeux des mots*), jocul de-a ghicitul în liniile cărții, jocul de-a povestitorul (care povestește ce scrie abia după ce citește), jocul de-a profesorul, jocul de-a omul politic - toate aceste jocuri sunt monadele sinelui manolescian. Și din toate aceste jocuri, jucate profesionist, impecabil, cu nerăbdare, cu plăceri copilărești, dar și cu seriozitatea, cu gravitatea și cu profunzimea celui mai matur și doct adult, au rezultat și vor rezulta mereu bucuriile cele mai mari. Bucurii ... de cărți!

Cu excepția ultimelor două jocuri, pe toate celelalte le-am explicat, le-am dovedit. *Jocul de-a profesorul* a fost început de Nicolae Manolescu în clasele primare pe când dădea meditații fratelui cu aproape trei ani mai mic. De aceea, când cineva îl întreba pe mezin ce face fratele mai mare, acesta răspundea, „pe limba lui de copil: <<nenea chie>>”. Și în timpul jocului acestuia de-a profesorul au fost scrise aproape toate cărțile, după cum Nicolae Manolescu însuși dezvăluie sincer și emoționat: „De când mă știu mi-a plăcut să fiu profesor [...]. Aproape toate cărțile mele s-au născut ca urmare a unor cursuri și seminare. Nu sunt capabil să scriu un singur rând fără să am în fața ochilor băncile din clasă...”.

Ne întrebăm ce alte jocuri mai știe și o să mai joace Nicolae Manolescu? După cum mărturisește, curiozitatea nu l-a părăsit niciodată, iar sufletul îi este vesel: „Sufletul mi-e vesel, oho, pentru că n-am citit toate cărțile!”. Poate, așadar, să încerce și jocuri noi. Însă fără să uite vreo clipă de jocurile pe care le joacă deja. [...]

Pentru toate cele evocate aici, dar și pentru cele nespuse, din neputința cuprinderii în spațio-temporalitatea constrângătoare, Senatului Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu acordă înaltul titlu de *doctor honoris causa* domnului Nicolae Manolescu, adresându-i salutul înălțător: *Salve, illustrissime et doctissime magister, professores et studentes Almae Matris „Constantin Brâncuși” te salutant! Ad multos annos! Vivat, crescat, floreat!*

* Această laudatio a fost concepută de **Adrian GORUN** și de **Alexandra MANESCU** (la acea vreme, doctorandă a domnului Nicolae Manolescu). Precizăm că din text au fost eliminate formulele de adresare către auditoriu, informații cunoscute despre viața și opera lui Nicolae Manolescu, precum și alte fragmente (eliminări marcate prin [...]).

ION D. SÎRBU – EPISTOLIERUL

Scrisorile pe care le publicăm îi au ca destinatari pe: Ștefan Baci¹, Ion Zamfirescu², Virgil Nemoianu³, Maria Graciov⁴. Transcrierea textelor s-a făcut după exemplarul doi al dactilogramelor, aflate în Arhiva cu manuscrise, păstrată de doamna Elisabeta Sîrbu, distinsa soție a Scriitorului. Două - cele adresate lui Virgil Nemoianu și Mariei Graciov - conțin informații deosebit de importante despre *Lupul și Catedrala*, „un vis clujean realizat în exilul Băniei”, pe care Ion D. Sîrbu îl definea ca „roman politic”, întâmplările narate petrecându-se în „Anul de cotitură 1956”⁵. Cum în curând, la Editura Polirom, în Seria de autor „Ion D. Sîrbu”, va apărea o nouă ediție, pe care o îngrijim, am considerat necesar să adăugăm noi date în completarea celor din scrisorile amintite, privind destinul acestui roman. În noiembrie 1986, Ion D. Sîrbu finalizează *Lupul și Catedrala*, scris cu întreruperi de-a lungul a două decenii, acesta fiind „volumul de mijloc (1955) al unei trilogii din care am scris și romanul anului 1986⁶, dar am de scris *Portretul Tatălui la bătrânețe* - un fel de memento a anilor 1950, în Petrița”. În aceeași lună, depune manuscrisul la „Cartea Românească”, convins fiind că referindu-se la „abuzurile perioadei dejiste”, va fi avizat de cenzură pe considerentul că „perioada ceaușistă apare mult mai tolerantă. [...] Dar vai! Verdictul a fost negativ, spunându-se că e un manuscris de citit la Europa Liberă și nu de publicat în România socialistă”. „Argumentele” le găsim într-o notă raport dată 31 octombrie 1987 din dosarul de urmărire informativă al scriitorului aflat în Arhiva CNSAS:

„La inițiativa noastră, manuscrisul romanului său intitulat *Lupul și Catedrala* a fost lecturat cu atenție în redacție, conducerea Editurii «Cartea Românească» ajungând la concluzia că nu este publicabil. Autorul, prin lungile monologuri filozofice ale unor personaje, și-a propus să susțină că toate aspectele pe care le îmbracă societatea românească contemporană sunt desfiguratoare sub raportul relațiilor interumane. Se încearcă astfel să se illustreze ratarea absolută a intelectualului cinstit, constrâns de societate prin mijloace coercitive să devină o unealtă manevrată de interesele politice ale societății.

Astfel, întreaga atmosferă din roman este aceea a fricii, delațiunii și suspiciunii, fapt pentru care personajul principal consideră că singurul loc în care se poate afla în siguranță ar fi o clinică psihiatrică.

Romanul *Lupul și Catedrala* are un mesaj disimulat în care autorul I. D. Sîrbu teoretizează ideea că noua societate ar fi o eroare de ordin istoric, iar individul este condamnat la alterare agresivă datorită opresiunii exercitate de aparatul de stat.⁷ Nu cunoaștem motivele pentru care, în 1990, „Cartea Românească” nu a „reparat” marea nedreptate făcută în 1987, tipărind imediat romanul. Cum prea multe nu se schimbaseră în sistemul editorial, și nici în societate, a fost trecut iarăși pe „linie moartă”. Astfel, *Lupul și Catedrala*, roman care pentru Ion D. Sîrbu a fost, mai mult decât *Adio, Europa!* (*la condition roumaine*) și *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*, „o rană sângerândă”, va aștepta încă un lustru pentru a vedea lumina tiparului sub sigla Editurii „Casa Școalelor”, îngrijit fiind de Maria Graciov, care cunoștea din interior, ca redactor, „odiseea” manuscrisului.

Din păcate, ultimul capitol, XXIV, două file dactilo, al cărui final trimite la arestarea lui Ion D. Sîrbu, în toamna anului 1957, lipsește din ediția princeps. Să se fi pierdut în tipografie? Posibil! Marele semn de întrebare însă îl ridică înlocuirea abuzivă, în capitolul IX, p. 146, a numelui scriitorului Petru Dumitriu („un răsfățat al regimului comunist”) cu Pavel Gheorghidui, și „drum fără pulbere” (cu trimitere la romanul acestuia, în care este elogiât Canalul Dunăre - Marea Neagră, supranumit „Canalul Morții”) cu „drum peste ape”. În ediția noastră, am „corectat” aceste omisiuni.

Toma VELICI

Craiova, 13 Iulie 1983

Dragul meu Ștefan Baci,

Nu pot să-mi explic cum s-a întrerupt corespondența noastră: ieri însă, spre marea mea bucurie, am primit, un număr din „Mele”⁸, cel închinat memoriei lui Horia Roman. Îți trimisese două cărți ale mele: dar, pe urmă, domnul Carandino⁹ (cu care continui a avea excelente - deși tot mai rare, mai oboșite, raporturi) mi-a comunicat că ai altă adresă: am încercat să-ți trimit cărțile mele pe această nouă adresă, dar, la poștă, la Craiova, mi s-a fixat un tarif de-a dreptul pacific. Acum două săptămâni, făcând obișnuita mea vizită la Seminarul de americană de la Fac[ultatea] de Filologie, am dat acolo peste lectorul american (nu știu cum îl cheamă, e foarte simpatic, servibil), i-am spus că am coleg, profesor într-o universitate din USA, aș dori să-ți trimit două cărți ale mele etc... A acceptat! - am dat volumul meu, de „Teatru Comentat”, 1982, Ed[itura] Eminescu, 7 drame, și volumul de nuvele *Șoarecele B*, Ed[itura] Cartea Românească 1983: nu am apucat să-ți scriu dedicațiile, el era grăbit, eu emoționat. Am scris „te sărut” și am iscălit. Sper, sper, că acest anonim lector mă va servi: zicea că ți le va expedia din Germania prin *with the car*, mă rog, nu era mare lucru. (Dacă nu cumva mă considera un fel de provocator.)

Acum îți scriu pe această nouă adresă, pe care domnul Carandino mi-a dat-o abia de două luni: în Mai, 24, am fost împreună la premiera de la Piatra-Neamț a dramei mele (care sper să îți placă la lectură) *Pragul Albastru*. Am stat împreună la hotel, ne-am simțit bine. O piesă scrisă de un preabătrân valah, în scheme istorico-metafizice vechi, în limba așezată, veche, pentru actori și teatru vechi - a fost jucată de actori tineri, într-un teatru tânăr, cu un regizor tânăr și el... Există o suferință a scrierii, mai ales la un dramaturg care își rostește tare replicile jucând de unul singur toate rolurile, dar acesta nu se compară cu chinul ce îl am la premiere, când îmi aud replicile, altfel, nicicând, aiurea.

Piesa e tare: *après qu'on a foutu tout*¹⁰, a mai rămas destul ca publicul să fie încântat. Dintr-o dramă ontologică, o lecție despre moarte, a ieșit o piesă polițistă, „boborul” prinde un escroc și îl linșează chiuind.

Cu această ocazie însă, am avut fericirea de a sta în același hotel cu acest senior al Spiritului care este Carandino: îți voi trimite un caiet-program, vei observa că numele noastre se simt bine alături. (Te voi ruga să citești atent autobiografia, așa-zisa mea biografie auto - vei observa similitudini de origine, oraș, destin, între mine și cel mai iubit dintre pământeni, eroul lui Preda (Petrini, nu Petrița).)

Am împlinit 64 de ani: scriu proză, numai proză. Mai am trei patru ani de luciditate scriitoricească, nu pot compensa cele două decenii total (și inutil) pierdute, fac ce pot: ca și tine în Hawaii (uneori, glumind, zic: Craiova este mai departe de LUME decât este Honolulu de noi), îmi fac datoria, *hic et nunc*. Nu sunt prea vesel, nici prea optimist, soarta lumii nu mi se pare roză... Dumnezeu mi-a dat o fire bună, nu am resentimente, sunt scutit de dureri pentru propria mea rată, sufăr doar pentru limba și literatura română, așa cum se cuvine unui socialist consecvent, de tipul cel mai vechi.

Correspondența cu Virgil Nemoianu, care deși foarte tânăr, mă bucură considerându-mă un amic de generație. În aceste zile, aștept să vină la mine fostul lector de limba franceză de aici, actualmente șeful Catedrei de limba română din Lyon. Îți dau adresa lui, e căsătorit cu o olteancă din Vâlcea, știe perfect românește, aduce cât poate servicii limbii noastre.

Jean Louis Courriel, maitre assistant de roumain,
Universite Lyon III
69007, LYON, France

Dacă așteaptă, trimite și prin ei un set de cărți, ai cui să le dăruiești în caz că, în loc de un singur exemplar îți parvin trei. (Poate le trimiți praful tău de pe tobă¹¹, ei mi l-ar aduce; am ajuns și eu la vârsta memoriilor, nu pot face decât să te invidiez: eu am uitat toate numele, până și fostele iubite le confund. Doar nenorocirile îmi sunt vii, ce folos? Povestesc amicilor cum am întâlnit în tren o Babă, de fapt o fostă amantă a mea, cel puțin așa reieșea din comportarea și vorbele ei: îmi spunea „Gary”, acesta e alintul meu din copilărie și tinerețe, ne-am pupat la despărțire, ea a și plâns nițel, „ce ți-e și viața asta, trece ca un vis” etc. ..., ca după aceea eu să realizez că nu știu cine este, cum o cheamă, unde m-am întâlnit cu ea etc. E groaznic... În schimb, țin perfect în minte părțile componente ale harnașamentului la cai, comenzile de cazarmă, internat, pușcărie, operele necitite din Kant, cărțile pe care nu le-am scris, știu totul despre orașele ce nu le-am văzut, nimic, mai nimic despre Craiova și jur...)

Îți mulțumesc pentru „Mele” și te rog, te rog nu mă pedepsi ignorându-mă. Sunt o *rara avis*, chiar dacă aripile mele nu mă ajută să zbor, mă ajută numai să visez zborul eroilor mei. Șeptilici mi-a scris, i-a plăcut enorm cartea mea - ca și aforismele mele despre beți și bețivi (le ai?). Al tău,

Ion D. Sîrbu

Craiova, 24 Ianuarie 1984

Stimate și iubite domnule Profesor Zamfirescu,

Ca să scap de o grijă (și să pot a mă întoarce la oile mele), mă grăbesc a vă trimite materialele cerute pentru acea antologie de „teatru istoric” la care lucrați. Deși, mai ales în ultima vreme, din motive pe care îmi vine greu să vi le comunic, tot ce e Istorie, Patriotism și Folclor, într-un anume fel, mă horipilează. Recitind acum *Iarna lupului cenușiu*, mi-am dat seama, că Istoria, în această piesă, e un simplu pretext: scopul meu (de atunci, de totdeauna) a fost de a realiza un dialog cât de cât filosofic despre ideea de independență, la noi și la alții. Mai mult decât atât: consider că în fața marilor probleme și valori, cuvântul popoarelor mici este egal cu cel al popoarelor mari: mi-a plăcut să discut despre țara mea cu un distins intelectual turc, în speranța că într-o zi, voi putea discuta, cu toate cărțile pe față de la egal la egal, și cu un american sau un rus... Naivitate balcanică, pașoptistă, transilvană...

Vă trimit, în consecință, următoarele:

1. Textul bătut la mașină, curat, cu ștersăturile (prescurtările) mele: este textul ce figurează și în volumul¹² publicat la Eminescu, în 1982.

2. Anexez studiul „cuvânt înainte”, scris de Eugen Todoran.

3. O autobiografie, urmată de bibliografia lucrărilor mele teatrale: transcrisă dintr-un caiet-program. Suficientă pentru cât aveți dumneavoastră nevoie. (Altfel, sper că bănu-iți, „Viața mea este cel mai interesant roman din toate cele pe care nu am reușit să le scriu”.)

4. O mărturisire de credință, legată de aceste piese zise istorice, se găsește la sfârșitul volumului meu *Arca Bunei Speranțe* (pe care vi l-am trimis, sub titlul „În loc de autobiografie”).

ografie". (După unii colegi ai mei apropiați, acest text ar fi cea mai bună piesă istorică, scrisă de mine... Vorbesc de patronii mei spirituali, de Tata (vechiul și tragicul socialist) și de Blaga (dascălul meu întru Ardeal și Cultură).

5. Extrase din presă, după cele două premiere ce au avut loc concomitent, la Timișoara și la Brașov.

6. Distribuțiile celor două premiere, cu data respectivă.

Iubite domnule Profesor, nu e cazul să vă spun că am cetit mult în vederea acestui text. Citatele din Coran sunt corecte, cu excepția ultimului citat, acela cu topirea mărimilor ca țuturii de gheață de la casa văduvei sărace: acesta e tot dintr-un text islamic, dar nu din Coran. Am făcut un mic transfer de înțelepciune: Iusuf concentrează în parabolele sale ceea ce am ales eu din întreaga cultura ARABĂ, nu numai din folclorul turcesc.

Apelativele turcești sunt aproximative: mi-am luat și suportul lui Hodoșiu¹⁵, mai ales notele sale la Istoria lui Cantemir¹⁶ - dar am consultat și un manual de conversație turistică turcească. Eforturile mele de a găsi un turc - care să-mi revizuiască textul, s-au dovedit zadarnice. Am scris Imamului de la Constanța, unui autor de Istorie turcească din București, lui Hamdi Cerchez, actorul - niciunul nu mi-a răspuns -, de fapt fiind vorba de o lucrare literară, aceste apelative aproximative nu au decât o valoare de atmosferă și culoare...

Nu am dorit să scriu o piesă care să servească la un Festival sau la o aniversare. Am evitat voievozii, mitropolii, boierii: fiind ardelean, scriind în Oltenia, consider că Istoria nu o fac numai cei de sus, ci „norodul nu tagma jefuitorilor”, nu? Volumul meu de drame „istorice” începe cu *Arca*¹⁷ (un mit biblic și se încheie cu *Pragul Albastru* (o legendă a minerilor de aur). Îndrăznesc (știind cât aveți de citit și de aranjat), să vă trimit o altă piesă a mea, tot despre 1877, prost jucată de Petroșani, dar care, recită de mine acum, mi se pare mai bună (partea II-a) decât *Iarna Lupului*. Piesa, *Rapsodie transilvana 1877*, e mai istorică, fiindcă e scrisă despre țara Hațegului de un cărturar român care știe bine ungurește (subsemnatul) și care are un anumit punct de vedere față de problema ungurească. Eu vă trimit un exemplar al acestei piese, care, în momentul actual politic, pe care îl trăim în legătură cu frații noștri unguri, spune ceva: sufăr când văd ratate și vulgarizate (ca în filmele cu Sergiu Nicolaescu) probleme tipic ardelenesti. Ardealul e o problemă deschisă, au știut Șefii Politici din Cluj de ce, între 1947-55, au curățit Clujul de toți cărturarii români care știau ungurește. Au rămas pâlmașii iobagi, așezonați cu olteni și moldoveni (basarabeni), total ignoranți ai acestui colț de lume specifică.

Iubite domnule Profesor, am avut o toamnă tristă, mi-au murit două prietene prețioase. Trec pe lângă Naționalul *meu*, de aici, și mă doare inima. Trec și pe lângă Teatrul de Păpuși (se joacă filme de cowboy în videotecă) și simt că am trăit degeaba.

Lucrez - iar scriu proză (nuvele), cele câteva comedii pe care le mai am în cap se sting acolo în lipsă de speranță sau încurajare.

Peste o lună îmi apare (în sfârșit) un volum¹⁸ de Comedii (șase la număr), inedite, sunt un autor dramatic care începe să se considere a aparține generației dintre cele două războaie: voi fi jucat *post-mortem* și în București, cu piese scrise în alt secol, pentru alt fel de români... Știți că vă iubesc - aș dori mult să mai avem fericirea de a continua discuția amicală ce am început-o în curtea Motelului din Sebeș-Alba.

Dorindu-vă sănătate, pace sufletească și putere de muncă, vă îmbrățișez cu dragoste și frățietate,

Ion D. Sîrbu

Craiova, 1 Dec[embrie] 1986

Dragă Pilu,

Mă găsesc într-o fază penibilă și dureroasă de „inter-papam”: am terminat romanul *Lupul și Catedrala*, mă simt incapabil, deocamdată, să mă apuc de altceva. Acum gândesc „cum aș fi putut să-l scriu altfel” sau „ce altceva trebuia să scriu”, aș dori să transmit criticilor mei lectori conținutul acelor informații și convingeri ce au stat la baza opțiunii mele. Romanul are câteva „hibe” pe care nu am putut (și nici nu am vrut) să le evit. 1. E prea teatral, oamenii vorbesc, se descarcă vorbind, întreg romanul nu e decât un monolog continuu... Dar asta e viața (mea), o singură dată neputincioasă, în căutarea unor ocazii de spovedanie și povestire „în afară”. Apoi: 2. Toți eroii sunt niște „învinși”, simple ruine sociale marginalizate. Cartea mea ar fi o replică la *Groapa*, doar că cei din groapa mea sunt oameni de o deosebită cinste și înțelepciune. 3. Prea explic totul, nu las nimic nedemonstrat, foarfec și mă foarfec. Asta, fiindcă am trăit între proști și ignari, am scris teatru pentru regizori incuți, a trebuit mereu să dau explicații detaliate ca să evit „o descifrare” care să îmi stâlcească ideea. De altfel, din armată, școală, pușcărie mi-a rămas un tic verbal, care e deosebit de semnificativ: „Mă-nțelegeți? Înțelegeți?”

Îmi mai dău seama că ar fi fost mai bine să încep cu un mit și să deriv întregul roman din apariția lupului. La mine, lupul apare în final, deci cartea mea este evoluția evenimentului, prin istorie, la mit, în loc să fie invers. Dar am plecat de la o situație rusească (un tip mediocru și obscur nu poate dormi nopțile din cauza ploșnițelor - și începe să se întrebe și să gândească), naturalistă, și, în spirală, am încercat o formă de mântuire. Prin dragoste și luciditate. Aș zice o înălțare în sus, pe un con (realitatea din anii 1955-56 - ani de cum-până și întorsură), de la maximum de necesitate și minimum de libertate la... lumina din vârf, ca la Plotin. Se iese dintr-un tunel și se va intra în alt tunel : ca la linia ce o străbat eu mereu când merg acasă la soră-mea, în Petroșani : celebra linie Bumbesti-Livezeni. Istoria va fi foarte lungă, tuneluri sunt nenumărate, vom vedea lumina abia în răstimpuri, trebuie să fim pregătiți pentru o succesiune seculară de sistole și diastole, de asemenea serii și succesiuni de destindere și în-tindere. Catacombizare a conștiințelor, o reintrare în Evul Mediu și în acel melcoid boicot al istoriei despre care vorbea Blaga... Dar să nu crezi că am scris un tratat de filosofia culturii sau de psihologie a popoarelor: Doamne ferește! Eroul meu e un simplu inginer incult, e o performanță să faci din el un intelectual lucid și responsabil. E o performanță, nu există categorii mai nefericite decât sunt inginerii, caștrați prin matematici și fizică de orice posibilitate logică sau măcar literară de a avea idei generale și de a susține un dialog, cu întrebări și răspunsuri, despre ei înșiși...

Obsesia cu Lupul îmi vine de la Cluj, m-a urmărit de-a lungul întregii mele vieți. Într-o noapte de februarie, 1951 sau '52, pe o zăpadă proaspăt căzută, din Apusenii, pe Calea Feleacului, a coborât în Cluj, un lup frumos. Singur. Fără grabă. S-a oprit în fața Catedralei Catolice (după ce a străbătut jumătatea Cetății) și acolo a stat câteva ore. Privind spre portal. La circa zece metri, pe esplanadă. Spre dimineață, niște milițieni, sau o patrulă, l-au împușcat. La autopsie, a reieșit că era un lup tânăr, sănătos, deloc flămând: avea stomacul plin de carne de căprioară... Și atunci, în grupul de nebuni din care făceam parte, s-a ridicat întrebarea : de ce a părăsit pădurea ? De ce a coborât în Cetate ? Ca să vadă o

Catedrală și să moară gratuit ? ... Devenise un simbol acest biet lupan: ești om în măsura în care ești capabil să mori ca el, ziceau unii. Nu trebuia să coboare, nu trebuia să ieșim din păduri etc. ... Nu îndrăznesc a-ți povesti restul... *Tout le rest est littérature*. Iată unul din unghiurile din care poate fi povestit romanul meu. Un *Bildungsroman* de mahala și maidan european.

Acum e în lectură la Redacția Cărții Românești. Apoi va intra în lectura furcilor caudine. Apoi va reveni să se alăture tomurilor protocreștine din sertarul meu îndelung răbdător. Ne facem datoria față de limba română, care e ultima zână de pe plaiurile noastre. Cât timp scriu, simt că trăiesc și că merit să trăiesc: de îndată ce încetez a scrie, simt nevoia să mor repede, fără dureri, fără glorie sau victorie. Ca un câine, nu ca un lup.

Îți scriu, fiindcă la ora când vei citi aceste rânduri, vei fi în vacanța Crăciunului sau a Anului Nou. Îți doresc ție și tuturor celor dragi, un An Nou fericit și inteligent, un Crăciun vesel și plin de bucurii melancolice. Ascultă colindele noastre, aceste colinzi și întregul nostru folclor pădureț, jucăuș și pacular, sunt un miracol de cultură și nu de istorie. Am fost dotați pentru poezie, sărbători și podoabe, mai puțin dotați pentru istorie, uniforme și sărbătoriri. Trebuie să recunoaștem : nimic ce e românesc nu ne poate fi strein, acum și în clipa morții noastre, Amin!

La mulți ani!

Gary Sîrbu

Craiova, 28 Febr[uarie] 1987

Scumpă Prietenă, Maria Graciov,

După telefonul de azi - undtelemn peste apele mele tulburi -, acum mă simt de-a dreptul ușurat și din starea de pândă și nesiguranță (neștiind dacă sunt vânător sau cel vânat), iată-mă dintr-o dată mutat în starea de așteptare: de lungă așteptare. În această materie, sunt doctor docent: ce altceva este viața mea, ce altceva au fost „universitățile mele” decât cursuri pregătite pentru așteptare. Îți mulțumesc pentru vorbele bune spuse despre textul meu nefericit: aveam nevoie și eu și eroii din textul meu. Acum că această carte e terminată, eu sunt o simplă placenta: nu știu când am scris-o, de ce am scris-o, ce nume au stihile care, biciuindu-mă zi de zi, m-au ținut la masa de scris câte 10 ore pe zi, vara-iarna, fără nici un *respiro*. Cu riscul de a mă considera nebun sau un cretin senil, țin totuși, în numele atâtor pagini îngrămădite între sensibilitatea ta și „pohta” mea de mărturisiri și veșnicie, că nu am scris singur această carte: am trăit o stare de transă, de grație (sau obsesie), în ori ce caz, tot timpul am avut certitudinea că un delegat inteligent al Limbii Române îmi verifică peste umăr scriitura, drumul, curățenia gândului și bunătatea gratuită (și patriotică) a bătrânei mele inimi, la comandă de sus. Lozinca mea a fost umătoarea: să nu mă îndepărtez de popor că rățăcesc. Pentru mine, poporul e adevărul și dreptatea, morala mea de scriitor (o spun cu jenă) ar fi „să scriu în așa fel ca și Tata și Blaga să mă poată ceti cu plăcere”.

Ești pe undeva co-autoare a acestei cărți. Îți dădusem cu ani în urmă să citești cele 150 pagini „despre ploșnițe”, era un roman pe care îl începusem prin 1967, voiam o metaforă pentru Răul mic, pentru frica insomniacă etc. Nu ai apucat să citești aceste pagini, dar îți plăcuse capitolul V din acest început de roman psihologic, publicat în volumul meu de nuvele sub titlul *Cimex Lectularius*. Într-o zi, stând noi la Capșa și eu povestindu-ți tot întâmplarea cu Lupul din Cluj (în 1952, a fost împușcat un lup tânăr în fața Catedralei Katolice; eveniment mitic, Blaga a zis: „Ni se aseamănă povestea, suntem lupi, nu trebuia să ieșim din păduri, dar dacă am ieșit să murim frumos!”), deodată mi-a picat o fisă, ce ar fi să mut și lupul și Catedrala în Craiova mea, să lipesc totul de ploșnițe (vârsta Melcului, vârsta Lupului, vârsta Mielului de jertfă) și să realizez un fel de Bildungsroman. De la faptul meschin și divers (ploșnițele) prin suferință și filosofare, spre Istorie, realitate și mit. Conul lui Plotin. Principiul acela dialectic prin care se poate trece de la minimum de libertate și maximum de necesitate (prostie, frică, vinovăție), la *maximum* de libertate și minimum de necesitate. Să zicem. După părerea mea (din momentul 1956), nimeni nu e comunist, toată lumea devine. Un roman despre un inginer ce se mântuie de mediocritate și nefericire prin muncă, dragoste și luciditate, nu poate fi decât un roman despre devenire. Știu că astăzi nu mai e la modă ca oamenii să se foarfece, să gândească și să își analizeze busola conștiinței: ne găsim într-o situație eleată, unii sunt comuniști, alții nu sunt, pe nimeni nu interesează un proces de devenire. De aceea, am plasat acțiunea romanului meu în 1956: a fost anul în care un număr însemnat de cetățeni români (primul deceniu a aparținut unor Minorități conlocuitoare) doreau în modul cel mai cinstit și curat să intre în partid, avuseser loc o discretă (prea discretă) dărâmare a Idolului Stalin, începuse un dezgheț [...]

[Lipsește finalul.]

¹ Ștefan Baci (1918-1993), poet de avangardă și publicist. Din motive politice, în 1946 părăsește România împreună cu soția, Mira Simian (1920-1978), poetă, prozatoare, pictoriță, stabilindu-se în Brazilia și apoi în SUA (Hawaii, la Honolulu), unde au fost traducători și cadre universitare de prestigiu.

² Ioan Zamfirescu (1907-2001), eseist și istoric al teatrului.

³ Virgil Nemoianu (n. 1940), eseist, critic literar, filosof al culturii și pedagog american născut în România.

⁴ Maria Graciov, lector/redactor-editor, a trei dintre scrierile lui Ion D. Sîrbu: *Arca Bunei Speranțe*. Teatru comentat (1982), *Dansul Ursului* (1988), *Lupul și Catedrala* (1995).

⁵ Trimitere la așa-zisul „discurs secret”, *Cutul personalității și consecințele sale*, rostit de Nichita S. Hrușciiov la 25 februarie 1956, într-o sesiune închisă a Congresului al XX-lea al PCUS, în care îl caracteriza drept „tiran” pe I. V. Stalin. Discursul va sta la baza destalinizării Uniunii Sovietice și a schimbărilor care vor afecta blocul socialist începând chiar din acel an.

⁶ *Adio, Europa! (la condition roumaine)*.

⁷ Pentru amănunte, vezi „O capodoperă neavenită” - *Lupul și Catedrala*, în Clara Mares, *Zidul de sticlă*. Ion D. Sîrbu în *Arhivele Securității*, București, Curtea Veche, 2011, pp. 331-335.

⁸ MELE (*International Poetry Letter* - „Scriitoare Internațională de Poezie”), revistă înființată (1965) de Ștefan Baci.

⁹ Nicolae Haralambie Carandino (1905-1996), *ziarist, cronicar plastic și dramatic, traducător și memorialist*.

¹⁰ După ce am dat peste cap totul (fr.).

¹¹ Trimitere la volumul *Praful de pe tobă*. Memorii 1918-1946, Honolulu, Editura Mele, 1980; în România, Eminescu, 1995.

¹² Mircea Șepilici (1912-1989), actor, pictor, poet; deținut politic. În anii '70, a emigrat în Canada, stabilindu-se la Montreal.

¹³ Este vorba de *Fișe pentru „bețivul” Iafet*, „Viața Românească”, anul XXXIV, iulie 1981, pp. 33-51.

¹⁴ *Arca Bunei Speranțe*. Teatru comentat.

¹⁵ Iosif Hodoș (1829-1880), istoric și om politic, avocat, publicist, membru fondator (1866) al *Academiei Române*.

¹⁶ Trimitere la *Istoria Creșterii și Descrășterii Imperiului Otoman*, redactată în latină: *Historia Incrementorum atque Decrementorum Aulæ Othomanicæ*, între 1714 și 1716.

¹⁷ Este vorba de *Arca Bunei Speranțe*. „Acțiunea se întâmplă în zilele noastre”, precizează autorul.

¹⁸ *Bieții Comedienți*.

În lumea proștilor pământul este plat

Sunt multe momente și fapte care se întâmplă în jurul nostru și care te lasă descumpănit. Pur și simplu trăiești clipe din acelea în care nu mai ai nicio replică. Și mai ales de când a apărut telefonul mobil, avem dese asemenea întâlniri cu absurdul. De exemplu, te oprește într-o zi un prieten în mijlocul străzii și te întreabă brusc, după ce ați vorbit puțin despre vreme, de ce ai patru picioare. Tu, om normal la cap, capeți paloarea unui chip pierdut și taci. Asta în prima clipă. Apoi te uiți la tine cu atenție, te studiezi, verifici și verifici din nou și-ți dai seama că nu ți-au mai crescut încă două picioare în plus. Deci, ai tot două, așa cum ai avut mereu și așa cum te-a făcut mama ta. Te liniștești că ești un om întreg, așa cum sunt toți oamenii și, zâmbind, îți privești interlocutorul. Dar să-i răspunzi, numai că atunci când îi studiezi chipul, realizezi că omul este foarte hotărât. Ai patru picioare în viziunea sa și gata. Nimic nu l-ar îndupleca, orice i-ai spune. Totuși, îi spui că nu ai decât două picioare și că nu ești decât un biet amărât de om normal, ca toți ceilalți oameni. Numai că el te contrazice. O ține morțiș pe a lui, anume că ai patru picioare. Și ca să-ți demonstreze că are dreptate oprește pe primul sos. Acesta nu știe pentru ce a fost oprit și are o privire năucă. Omul nostru se răstește la el și îl întreabă dacă tu nu ai patru picioare. Noul sos în conversație se sperie rău de privirea interlocutorului meu și-i răspunde că da, eu am patru picioare. Apoi pleacă grăbit, ca și cum ar fi scăpat dintr-o țevă de pușcă. Prietenul meu, aprobat fiind de către un al doilea, răsuflă ușurat și mi se adresează din nou. Este vesel și-mi spune că am înnebunit. Altfel, cum nu aș observa că am patru picioare. Disperat, îmi număr din nou picioarele și plec agale. Mă gândesc că lumea din jurul meu începe să nu mai fie normală. Prin normal înțelegând aplicarea bunului simț și matematicii atunci când numeri picioarele unui om. Numai că totuși, nu înțeleg cum un om care se pretinde normal la cap nu știe să numere două picioare și-i ies patru.

Aceasta este o situație clasică în care normalul este învins de anormal, pe fondul alienării umane. Kafka a vorbit în opera sa despre tragedia omului normal, întreg la minte și întreg la trup.

Omul care se lovește de semenii săi și de sistem și care nu mai înțelege nimic din ținuta și comportamentul oamenilor. Am început rândurile de față cu povestea absurdă cu picioarele pentru că una realmente asemănătoare am trăit în vara trecută. Și trebuie să o detaliez. Altfel, nu am putea înțelege dimensiunile reale ale nebuniei care a cuprins oamenii în ultimele decenii. Așa cum spuneam, în vara trecută mă plimbam agale pe centrul orașului în momentul în care un prieten mă invită la o cafea. Ne știam de mult timp. Adică, mai băusem cafele împreună numai că eu, mai rezervat fiind, nu mă băgasem în seamă prea mult. Este un fel de conduită obligatorie în fața străinilor, ceva care mă apără de invadarea spațiului intim, de jigniri și de discuții inutile. Nu-mi place să fiu familiar cu oamenii pe care nu-i cunosc bine. Și de data asta m-am felicitat. Pentru că în momentul în care a trecut la dezbateri mai apropiate mi-am dat seama că omul este un conspiraționist. Am rămas țeapăn pe scaun în timp ce îmi fumam țigara. Și omul meu, care tocmai se întorsese din străinătate unde muncă, într-un concediu acasă, a început să-mi înșire toată pleiada de teme ale conspiraționismului. Era ceva ce nu vă puteți imagina. Punea atâta pasiune încât ai fi crezut că este sfârșitul lumii. Și tot a vorbit, iar eu tot am tăcut până când a ajuns la afirmația sublimă conform căreia pământul este plat. Atunci nu am mai putut suporta. Mi-am dat cu alte cuvinte examenul răbdării. Am intrat brusc în conversație. L-am întrebat dacă știe că rotunjimea pământului este unul dintre adevărurile științifice pentru care s-a murit. Și nu mi-a răspuns nimic. Dimpotrivă, a continuat cu bolboroseala. Atunci l-am întrebat cum se face că pământul totuși nu are margini. Pentru că dacă ar fi plat ar trebui să aibă margini. Și mai ales cum se face că nimeni nu cade în neant atunci când ajunge la aceste margini. Nici nu mai știu ce mi-a răspuns. Cert este că odată ce am intrat în discuție l-am supărat și mai tare. A vorbit în continuare într-un mod ciudat de tare și încercând parcă să convingă de spusele sale un public din apropiere. Numai că noi nu aveam spectatori. Și atunci am folosit ultimul cartuș. M-am gândit îndelung cum să-l contrazic, cum să-i zdruncin convingerile atât de solide. Deci, l-am întrebat ce a învățat la școală. Ce i-a spus școala despre forma pământului. A avut un răspuns la această interpelare. Mi-a răspuns zâmbind că școala l-a mințit că pământul este rotund. Atunci am realizat dintr-o dată că am patru picioare. Deci nimic nu mai avea sens. Scurta noastră dezbatere dintr-o zi de vară, la umbra unui pom, pe o terasă în centrul orașului, eșuase. Nu mai era nimic de făcut. M-am ridicat și i-am dat mâna îngândurat. Mă întrebam ce se întâmplă cu acești oameni și tot asta mă întreb și acum. Explicațiile însă nu sunt greu de găsit. Tot căutând le-am descoperit.

Atunci mi-am dat seama că acest om trăiește un fel de psihoză a minciunii. Și că asta se datorează mediului de unde vine. Occidentul european trăiește un fel de degradare iremediabilă de care acești oameni s-au contaminat cu miile și cu sutele de mii, poate chiar cu milioanele. Este ceva ce se întâmplă cu acești oameni. Ei nu mai cred în niciun adevăr. Nici în adevărul științific și nici în adevărul religios, revelat. Practic, acești oameni nu mai au repere. Nu mai au niciun reper. Sunt frunze în vânt, la dispoziția rețelelor de socializare și a tuturor minciunilor care circula în jurul lor. Pentru că nu sunt educați nici măcar nu acceptă dezbaterile și dialogul. Ei dețin adevărul și ei spun doar adevărul. Numai că adevărul lor nu are nicio treabă cu bunul simț și cu realitatea. Lumea este cu totul altceva decât ceea ce văd acești oameni. Și totuși, cum au ajuns în această stare?

Au ajuns prin contaminare, într-un Occident progresist care nu mai crede în nimic. Acolo este virusul confuziei. Acolo au înțeles că totul este relativ, că Isus și Einstein sunt doar doi anonimi și că nimic nu este de crezut. Acolo li s-au stins luminile acestor oameni. Dacă ar fi rămas acasă ar fi fost mai săraci și mai treji la minte. Altfel, au mers în căutarea banilor și au găsit teamă și confuzie. Cei doi bănuți pe care îi au în buzunar le-au dat un fals sentiment de superioritate. Și dacă ei au ajuns să ia masa la Arcul de Triumf, în centrul Parisului, atunci de ce pământul nu ar fi plat? Altădată un român de bun simț nici nu s-ar fi gândit să-și contrazică învățătorul din primele clase care l-a învățat că pământul este rotund. Acum, acești oameni contrazic pe oricine și oricând. Bani fac din proști niște monștri. Și asta se întâmplă în cazul nostru, al românilor, în proporție de masă. Această turmă de analfabeți are sentimentul că a descoperit adevărul final, ăla pe care îl caută filozofii de mii de ani. Problema este că sunt confuzi, dezarticulați și agresivi. Adică exact așa cum este lumea în care trăiesc. Acolo s-au contaminat de răul suficienței.

Și totuși, eu nu am patru picioare. După orice referențial aș fi judecat și oricum s-ar număra, ar trebui să iasă două. Și totuși, cineva crede că am patru picioare și încearcă să-i convingă și pe alții. Un lucru este cert. Trăim o epocă a nebunilor. În mintea lor eu am patru picioare și pământul este plat. Nimic nu bate cu nimic și totul pare fără sens. Pentru că despre asta este vorba. Acești oameni și-au pierdut sensul. Adevărul științific și cel religios nu mai au nicio însemnătate pentru ei. Creierul lor nu mai este alcătuit din neuroni. Este un fel de pastă care emană necunoaștere și non-conformare. Ființa viitorului așa va arăta? Mai putem face ceva? Mai este ceva de recuperat? Și mai ales, se naște marea întrebare: unde am greșit? Eu nu cred că am greșit undeva anume. Impactul tehnologiilor noi a creat monstrul. Altădată acest monstru nu avea acces la nimic, la nicio informație. Acum are acces la un univers informațional. Asta îl pune în situația confuziei. Pentru că el ia de acolo ce-i este mai simplu și mai la îndemână. Și mai ales sunt fanatici. Ei chiar cred că pământul este plat. Sunt vehemenți în susținerile lor și nu acceptă niciun fel de replică sau dialog. Și este firesc să aibă un asemenea comportament. Universul lor este alcătuit din informații răzlețe pe care ei sunt cei care le pun cap la cap. Incapabili să înțeleagă ceva la modul rațional, ei trăiesc într-o lume a conspirațiilor, în care orice se explică prin orice.

Ne vom confrunta cu ei pe viitor. Pentru că vor fi din ce în ce mai mulți. Mai ales în condițiile în care nu-i vom opri în școli. Școala nu mai trebuie să fie obligatorie. Cel puțin dincolo de cele opt clase de altădată. Pentru că un număr de clase absolvite, uneori chiar liceul sau chiar o facultate, le dă un sentiment al egalității cu cei deștepți. Acești primitivi trebuie opriți la un nivel de cunoaștere și recunoaștere ce ținută acolo. Cucerirea lumii noastre de către cei care cred că pământul este plat, iată cel mai mare pericol de azi și de mâine. Imposibilitatea de a mai face o distincție clară între prost și deștept este una dintre erorile lumii în care trăim. Trebuie s-o reparăm rapid cât mai avem timp. Nu putem înlocui meritocrația cu idiocrația. Inculstul trebuie pus la locul său.

Dumitru Dorel CHIRÎTESCU

Esul este parte a unui volum - Lumea de dincolo de istorie. Despre fragilitatea construcției sociale românești - ce urmează să apară la Editura Prouniversitaria.

Câteva explicații pentru ceea ce ni se întâmplă

Într-un timp în care omenirea pare să fi intrat în tiparul de evenimente care o duc la o parțială distrugere, indiferent de natura acesteia, cea spirituală fiind deja evidentă, și în care două războaie au dus la pierderi uriașe, cu mult mai mari decât i s-a permis opiniei publice să afle, cu un al treilea iminent și cu alte două în așteptare, este cel puțin un disconfort să scrii despre distrugerea propriei țări și a poporului din care faci parte.

Vom asista cel puțin și la o schimbare în organizarea teritorială a lumii și, implicit, o schimbare a zonelor de influență, așa cum le cunoaștem noi astăzi.

În cazul nostru, comportamentul pe care îl au politicienii față de poporul român este cauzat și de adevărul că acest popor, de fapt, nu mai există, în exercițiul său de responsabilitate. De-a lungul timpului, i s-au creat realități improprii vieții, la care el a trebuit să răspundă, conform instinctului de supraviețuire, supus unui continuu exercițiu. Astfel, fiecare individ în parte a fost nevoit să urmărească strict un interes personal. De foarte mult timp, nu am mai fost un neam, ci o sumă de indivizi covârșiți de interesul personal, pentru care se consumă mai toate energiile individuale. În consecință, nu mai suntem o prezență unitară în parcursul istoric, ci doar o mulțime cu deplasare haotică pe planetă, răsfirați și abătuți de la drum. De departe, se mai văd doar grupuri mici care se ceartă sau care se luptă între ele pentru resursele de pe marginea ulițelor și a potecilor încă ale noastre, pe care încă mai umblăm. Strict pentru mâncare.

Politicienii români vor doar să facă și ei parte din această fatalitate, dar, la fel precum cei pe care îi reprezintă, au în vedere strict binele personal, ci nu pentru ce s-ar cuveni a mai fi făcut pentru salvarea unei Români în derivă. Ei știu foarte bine că masa amorfă este doar un element de statistică, cifre oscilatorii, ca indicator de traseu, către o dispariție, care, iată, a început să fie evidentă din punct de vedere matematic și care poate fi astăzi inclusiv calculată ca moment aproximativ. Oricum, majoritatea lucrurilor pe care oamenii le trăiesc sau pe care le întreprind pentru semenii lor sunt situate în marginile vieții, uneori nici măcar nu se ating de aceasta. Astfel, și unii, și alții rămân niște îndepărtați de propria viață, o îndepărtare din care le va fi foarte greu să se regăsească pe sine.

Un popor viu ar trebui să aibă reacție, tocmai în asta constă acest atribut, de a fi viu. Factorul agresor ar trebui să se confrunte măcar cu o împotrivire, dar nu, poporul îi legitimează orice tratament letal și îi creditează cioclii din partidele/firmele politice. Există și un cimitir abstract, căruia i se spune acum „interesul național.”

Poporul român poate recepționa semne numai de la un agresor de tip extern, pentru cel intern nu are organ receptor, nici măcar nu îl poate identi-

ca. Și toată lumea a înțeles în mod corespunzător această particularitate a sa. Din acest motiv, politicienii și statul pe care ei îl alimentează cu indivizi fac totul pentru „democrația” de acest tip, cuvântul cel mai invocat de cei care se bat numai pentru dictatura lor, semnul responsabilității depline... Nimic nu mai contează, nici libertatea și nici măcar aparența ei. Pentru a păstra „democrația” pe care o reprezintă, sunt dispuși la încălcarea oricăror legi pentru a rămâne în „legea” lor. Uneori, cer încurajări de la stăpâni, alteleori nu. Și toți se întrec în a le arăta stăpânilor că sunt și pot să fie slugi chiar și mai bune decât ceilalți, predecesori și/sau concurenți. De fapt, de cel puțin 20 de ani, în exact asta constă elementul cel mai consistent al oricărei campanii electorale din România. Și tot aceasta este explicația devalizării continue a României, de la resurse naturale și până la transferul continuu de populație, mascat și, în același timp, determinat de mobilitatea europeană a pieței muncii. Alegătorul nu înțelege nici o consecință, votează hipnotic, creditând pe cel cu care i se pare că seamănă întrucâtva - mecanismul psihologic dominant al opțiunii politice din România. Nici măcar nu este un mecanism politic sau unul rezultat din vreo dezbatere. În realitate, românul vrea să fie sedus, mințit, folosit și abandonat. Așa are el nevoie de acțiune, care să îi alimenteze o altă nevoie, cea de așteptare, în lipsa propriei acțiuni. Este o așteptare cu totul antinomică celei firești, o așteptare care va fi întotdeauna falsă și păguboasă. Pentru un popor parazitat de umori și de eronate orizonturi, este o așteptare preferabilă oricărei acțiuni. În această ecuație, se manifestă inclusiv nevoia de ajutor și chiar îndemnul. În tot acest parcurs, își dorește să fie înșelat, își dorește confortul și starea de bine... Din acest motiv și a lipsei de criterii se și întâmplă că tolerează atât de ușor vidul realității din viața pe care o trăiește. De când lumea, această predispoziție este și va fi speculată de prădătorii din toate domeniile. Politicienii sunt unii dintre acești prădători. Sunt puțini cei care se agită în virtutea slavei deșarte. Pe majoritatea îi dinamizează/agită dobândirile materiale. Sunt ca niște fiare, de obicei cu instincte gregare, adică de haită, fiare care simt acel miros al banilor, care par a fi tipăriți cu sângele organismului social. Se adaptează inclusiv la interesul (altora) strategic, pot merge o vreme pe același drum cu oameni de care nu i-ar fi legat, până atunci, niciodată, nimic. Chiar și o posibilitate doar imaginată le modifică agitația verbală și motrică. Și încearcă tot ce cred ei că este posibil, etalând calități, capacități și, deopotrivă, handicapuri curente sau care au fost vădite cu această ocazie. Se atacă unii pe alții și se autopropun ca soluție pentru situația creată chiar de ei înșiși sau de unii care sunt întocmai ca ei. Spectacolul este comic și tragic în același timp. Prețul său este chiar viața oamenilor, a celor care îl alimentează sau doar îl

privesc. În rigoarea acestui evident adevăr, nu mai contează, în mod real, nici măcar funcția politică de reprezentare. Bineînțeles, spectacolul este aproape planetar, dovadă că omul, în general, nu este capabil să se organizeze singur pentru o viață socială tihnită, nu are înțelepciunea necesară acestei simple întreprinderi și din acest motiv societatea trebuie reglementată cu reguli și legi, în sisteme politice și cutume. Și nici nu mai este posibil, nivelul dezvoltării omenirii este deja mult prea avansat din punct de vedere formal, pentru a mai fi posibilă o revenire în ceea ce privește preocuparea pentru dezvoltarea de fond. Omul acestui mileniu, deși a avut posibilitatea să învețe aceste deprinderi cel puțin de la mamifere și/sau de la insecte, trăiește în sine moartea mileniului. Doar că dezastrele noastre, românești, sunt ceva mai accentuate ca dezastrele altora. Și este atâtta nemernicie în această țară, încât pur și simplu pare că nu mai e nimic de făcut. Chiar și punerea în discuție a unor probleme fundamentale ale societății românești ni se pare că ține de o condiție strict romantică a celui care o face. Drum bun, țară, către cimitirul istoriei! Să ai o moarte cât se poate de ușoară! Românii tăi nu au fost capabili să-ți întrețină existența, viețile cetățenilor tăi nu te-au putut hrăni suficient. Ai ajuns aici din cauza iresponsabilității noastre și a unui mecanism pervers din cedări și mize false... În condițiile în care nouă ne este rușine să ne aducem aminte de cei care ne-au dăruit țara prin jertfă, în condițiile în care „eliberăm” inclusiv programa școlară de aceste figuri istorice, dispariția țării este un lucru cât se poate de firesc și de corect.

Marius Marian ȘOLEA

Oameni, fapte, locuri

Despre întemeierea orașului Rovinari (II)

În ziua următoare (9 decembrie 1981), Consiliul de Stat al R.S.R. emite „Decretul nr. 366 (9 decembrie 1981) pentru organizarea orașului Rovinari, în județul Gorj”¹. Articolul 1 al respectivului decret statuează: „pe data prezentului decret se organizează orașul Rovinari în județul Gorj. Orașul Rovinari are în componență localitățile Rovinari și Vârț”². Este deosebit de important să constatăm că decretul nu stabilește locul în care se organizează orașul. Autorii pe care i-am consultat numesc actul normativ respectiv „decretul de înființare a orașului Rovinari”³, chestiune despre care nu se vorbește în decret. Cele două cuvinte nu sunt sinonime totale. Sunt sinonime parțiale. *Organizarea* nu se suprapune semantic cu *înființarea* (a se vedea dicționarele de specialitate).

Articolul al doilea exclude din componența orașului satul Rovinari: „Satele Rovinari și Moi din componența comunei Bălteni, județul Gorj, se unifică și formează un singur sat, cu denumirea Moi”⁴. Prin urmare, în componența viitorului oraș, care urma să se organizeze - fără să se precizeze unde - urma să intre doar colonia Poiana și cătunul (fost sat) cu același nume, întrucât cele câteva zeci de gospodării rămase din foarte frumosul sat Rovinari erau integrate satului Moi. Probabil, în această inexactitate (sau bălbăială a celor care au scris textul decretului) își are originea și eroarea din *Dicționarul Enciclopedic* (a se vedea supra).

Despre căutarea locului în care urma să se organizeze orașul ne lasă trei ipoteze foarte interesante jurnalistul Dorin Brozbă în lucrarea citată de noi, lucrare scrisă cu talent și cu mult suflet. Autorul precizează că ideea *organizării* orașului s-a născut din panica care îl cuprinsese pe Nicolae Ceaușescu din pricina crizei economice datorate penuriei de resurse energetice. După o consfătuire de lucru, organizată la Neptun în vara anului 1980 - afirmă autorul - N. Ceaușescu le-a cerut celor prezenți - între care Ion Dincă, Virgil Trofin, Ilie Verdeț - „să găsească urgent soluții pentru creșterea producției de cărbune”⁵.

Soluția - afirmă autorul citat - găsită de Verdeț și de Trofin a fost „un plan asemănător Centrului agrar-industrial Ilfov”⁶. În realitate, nu a existat un centru agrar-industrial Ilfov, ci Sectorul Agricol Ilfov.

Proiectata structură urbanistică urma să cuprindă „orașe în care să locuiască și să se stabilească definitiv minierii și familiile lor [...] și localitățile rurale care urmau [...] să fie arondate” orașelor, localități rurale, care să asigure produsele alimentare de strictă necesitate.⁷ Cei doi i-au „prezentat soluția lui Ceaușescu, la sfârșitul anului 1980, atât pentru Motru, cât și pentru viitorul oraș din bazinul carbonifer de

la Rovinari, care a aprobat-o și le-a cerut să fie materializată cât mai repede posibil...”⁸.

Informațiile de mai sus ni se par interesante, dar lasă loc și unor semne de întrebare. Ceaușescu a fost în vizită de lucru în bazinele miniere ale Gorjului în ultimele zile ale lunii august și primele zile ale lunii septembrie, în 1980 (adunarea populară a fost organizată la Motru, în 1 septembrie 1980 - deci îndată după ședința de la Neptun). Următoarea vizită a avut loc la începutul lunii iulie 1981, deci, la aproape un an de la ședința respectivă și la o jumătate de an de la presupusa aprobare a proiectului amintit (adunarea populară a fost organizată în 2 iulie 1981, la Târgu-Jiu).⁹

Ni se pare ciudat că în cuvântările lui nu a spus nimic despre amintitul proiect. Mai ales că la Tg-Jiu a rostit o cuvântare blândă și și-a permis să îi mustră cu prietenie pe cei care produceau energie în Gorj, spunându-le că cei care lucrează în alte locuri din țară și nu au energie se gândesc la cei din Gorj și consideră că aceștia „nu lucrează prea bine și își exprimă speranța că vor acționa cu toată răspunderea pentru îndeplinirea întregului program de energie electrică”¹⁰. Mai cu seamă că el știa că nemulțumirile oamenilor, inclusiv ale celor din minerit erau foarte mari și foarte evidente. De aceea, credem că nici decizia de a înființa centrele industrial-agrar, nici decizia de a organiza orașul Rovinari nu a fost luate în 1980. Afirmarea noastră este susținută și de faptul că între august 1980 (ședința de la Neptun) și 9 decembrie 1981 (data adoptării celor două decrete, de înființare a centrelor industrial-agrar și de organizare a orașului) nu s-a construit nimic în colonia Roșia-Jiu și nici în celelalte două spații pe care autoritățile le aveau în vedere.

Mai mult, dacă decizia ar fi fost luată în 1980 sau înainte de 9 decembrie 1981, decretul 366 din 9 decembrie 1981 ar fi statuat cu exactitate unde se organizează orașul minerilor rovinăreni. Dar nu a făcut-o, iar decretul pare/este o improvizatie: „se organizează orașul Rovinari”. Unde? Oriunde... Decretul nu lămurește nimic. Sau aproape nimic. Ne spune doar că „în componența” sa orașul „are localitățile Rovinari și Vârț”. Dar „satul Rovinari se unifică cu satul Moi” și nu intră în componența orașului Rovinari, ci a comunei Bălteni!

Revenim la ipotezele propuse de trimișii lui Nicolae Ceaușescu cu privire la locul în care urma să se organizeze viitorul oraș al minerilor din bazinul carbonifer Rovinari, oraș care urma să devină *creierul* Centrului industrial agrar. Oficialii de la București i-au convocat pe toți decidenții importanți ai Gorjului „pentru stabilirea locului unde se va înălța orașul minerilor de la Rovinari”¹¹. Așa cum aminteam mai sus, au fost avute în vedere trei locuri/teritorii pentru

edificarea orașului. Din relatările autorului monografiei desprindem concluzia că cele trei variante posibile au fost formulate de Virgil Trofin, ministrul Minerilor, Petrolului și Geologiei, unul dintre înalții demnitari comuniști care intrase în dizgrația lui Nicolae Ceaușescu.

Prima variantă propunea ca orașul să fie ridicat foarte aproape de Târgu-Jiu, începând de la cartierul (de blocuri) 9 mai (unde locuiau foarte mulți dintre cei care lucrau în minerit), continuând cu cartierul Romanesti (unde erau doar case) și cu extindere către satul Drăguțești (unde fuseseră strămutați mai mulți locuitori din satul Rovinari). Propunerea a fost respinsă de prim-secretarul Comitetului județean de partid Nicolae Gavrilăscu și de Gheorghe Ciurez, președintele Consiliului Județean al Sindicatelor¹². Noi credem că această variantă era fără sens, fiind la fel de departe de cărbune ca și Târgu-Jiu. Era suficientă extinderea cartierului 9 mai din Târgu-Jiu către lunca Amaradei, fără a mai fi nevoie de un alt oraș, dar aceasta însemna alte sute de hectare de teren arabil scoase din circuitul agricol. Mai mult decât atât, oamenii care locuiau în satele propuse pentru strămutare (și au fost strămutate zeci de sate sau părți de sate în anii următori) preferau să își reconstruiască gospodăriile (chiar și pe cheltuiala lor) în alte vetre de sat și nu să se mute la bloc.

Următoarea propunere pentru viitoarea organizare a orașului a făcut-o Ilie Răuțescu, secretarul de partid al Combinatului Minier Rovinari¹³ și fost comandant al Șantierului Național al Tineretului din Bazinul Carbonifer Rovinari. De data aceasta orașul ar fi urmat să fie organizat în lunca din dreapta actualului drum național Târgu-Jiu - Craiova, începând din punctul în care drumul respectiv părăsea vechiul amplasament care trecea prin Poiana și prin Rovinari. Centrul orașului ar fi urmat să fie în locul de întâlnire a drumului național vechi cu cel nou, în apropierea coloniei Poiana, iar spațiile locative să fie construite în lunca amintită¹⁴ (fostă proprietate a țăranilor din Șomănești) până la podul de peste Jiu, din satul Vârț. În zona respectivă, existau câteva construcții care fuseseră destinate cazării brigadierilor din acțiunile „3000”, „4000”, „7000” și a militarilor trimiși de partid să lupte pe frontul cărbunelui. Amplasarea orașului în zona respectivă ar fi fost respinsă de Ion Iliescu (președintele Consiliului Național al Apelor) și de Iosif Banc (șeful Gospodăriei Centrale de Partid). Primul a invocat riscul major al inundării zonei în cazul ruperii digului Jiului, iar secundul, fiindcă dorea să mențină acele terenuri fertile care asigurau provizii serioase pentru nomenclatura comunistă¹⁵.

După părerea noastră, acest spațiu/

teritoriu ar fi fost cel mai potrivit pentru ridicarea/construirea unei așezări orașenești, deși susținem că nu era nevoie de un al doilea oraș al minerilor în județul Gorj. Principalul avantaj al acestui loc este acela că era foarte aproape de colonia Poiana, colonie inclusă în componența viitorului oraș. Așezarea avea un caracter semiurban și putea oferi spații decente și pentru structurile administrative ce uramu să fie înființate. După ce a căzut și această variantă, Virgil Trofin s-ar fi înfuriat și a hotărât că „orașul e musai să fie ridicat direct pe vatra de cărbune, iar acel loc nu putea fi decât colonia muncitorească Roșia-Jiu”¹⁶. Toate obiecțiile unora au fost respinse, întrucât se ajunsese „deja într-o evidentă criză de timp”¹⁷ și, astfel, colonia Roșia-Jiu urma să devină viitorul oraș al minerilor. Din păcate, autorul monografiei nu ne furnizează nicio informație (nici măcar aproximativă, ca în cazul aprobării planului Verdeț-Trofin - sfârșitul anului 1980) despre perioada/data în care s-au desfășurat căutările pentru stabilirea locului viitorului oraș.

Prezentându-ne această secvență a bătăliei pentru orașul cărbunelui, Dorin Brozbă, cunosător avizat al realităților, ne lasă trei informații foarte importante: „se ajunsese într-o evidentă criză de timp” și „Ceaușescu, mulțumit că lucrurile merseseră destul de repede, și-a dat girul pentru construirea grabnică a noului oraș minier în județul Gorj”¹⁸. Nici pentru momentul când Ceaușescu „și-a dat girul pentru construirea orașului” nu avem nicio dată. La fel de importantă este și informația următoare. Referindu-se la vizita lui N. Ceaușescu în zona minieră efectuată în vara anului 1981 (amintită de noi - 2 iulie 1981), D. Brozbă scrie că secretarul-general al P.C.R. „a analizat cu atenție și modul cum au evoluat lucrările de construcție ale noii așezări”, că „specialiștii în domeniu [din imaginea reprodusă, Nicolae Gavrilăscu și Virgil Trofin - n.n.] i-au prezentat macheta orașului” (monografia cuprinde și o fotografie care ilustrează acest moment) și i-au spus lui Ceaușescu că „în 1-2 ani zestreă edilitară” va ajunge „la cel puțin 2500 de apartamente”¹⁹. Ceaușescu ar fi fost foarte nemulțumit și le-a cerut să construiască în acel interval „nu mai puțin de 5000 de apartamente”²⁰. Nemulțumirea lui Ceaușescu ar fi fost așa de mare, încât „la prima întâlnire a Guvernului a destituit o seamă de demnitari, printre ei numărându-se și Virgil Trofin [...] care se implicase cel mai mult în punerea în practică a acestui proiect urbanistic”²¹.

Ne punem întrebarea cât timp a putut trece de la entuziasmul lui Ceaușescu, când a dat startul „la construirea grabnică a orașului”, până la supărarea lui de la începutul lunii iulie

1981? La sfârșitul anului 1980, Ceaușescu ar fi aprobat planul Verdeț-Trofin de înființare a Centrelor Industrial-Agrare și pentru stabilirea sediului administrativ al unui dintre ele într-un loc neidentificat. Să presupunem că în primele luni ale anului 1981 - după ce Trofin a născut viitorul oraș - președintele R.S.R. le-a spus subordonaților să se apuce de treabă și să construiască un oraș pentru mineri, iar ei au procedat întocmai.

Nu trebuie să pierdem din vedere că Ceaușescu le ceruse, în august 1980, să „găsească soluții pentru creșterea producției de cărbune” și nu să *construiască orașul*! Între timp, în august 1980 și în iulie 1981, el vizitează iarăși Gorjul, îndeosebi bazinele carbonifere. Între cele două vizite, la București se desfășoară o frenetică activitate politico-propagandistică: consfătuiri de lucru, plenare ale C.C. al P.C.R., ședințe ale unor organisme ale *democrației muncitorești*. Toate încearcă să oprească deingrolada economiei românești. În 14-15 octombrie 1980 (la puțin timp după Neptun și după vizita la Rovinari și la Motru), are loc Plenara C.C. al P.C.R. Ceaușescu critică extrem de dur toate nivelele de conducere: Comitetul Central al P.C.R., guvernul, ministerele, întreprinderile. El spune că economia se află la dispoziția „birocraților și a iresponsabililor”, iar nerealizarea planului la petrol și la cărbune a produs un deficit de 1 miliard de dolari.²²

În decembrie 1980, au loc: o consfătuire de lucru (4 decembrie), o plenară a Comitetului Central (16-17 decembrie) și o plenară a Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste. La începutul anului următor au loc: Ședința de lucru pe probleme de agricultură (9 ianuarie), Plenara Consiliului Național al Oamenilor Muncii (19-20 ianuarie), Congresul al III-lea al țărănimii (19 februarie). În 24 iunie, a fost organizat Congresul al III-lea al oamenilor muncii din industrie, construcții, transporturi, circulația mărfurilor și finanțe. În 29 iunie 1981, o altă plenară a stat sub imperativul: mărirea nelimitată a producției de cărbune și a producției Agricole.²³

Imediat după plenara din 29 iunie, N. Ceaușescu vine în Gorj, pentru cărbune. Cărbunele devenise obsesia lui. După un periplu prin carierele miniere își face timp să privească o machetă a viitorului oraș. Avea în mână un as important spre a și-i apropia pe lucrătorii din minerit, dar, surprinzător, nu îl valorifică. Așa cum spuneam la marea adunare populară de la Târgu-Jiu nu a zis nimic despre importantul proiect edilitar din această zonă. Având în vedere tactul politic al lui Ceaușescu nu ne putem explica tăcerea lui cu privire la *organizarea orașului*, mai ales că el le cere minerilor gorjeni ca în cincinalul 1981-1985 să se realizeze 50% din producția de cărbune a țării, iar energeticienilor le solicită să furnizeze 20% din necesarul de energie²⁴. Așa cum îl știm pe fostul secretar general al P.C.R. nu putea să rateze ocazia de a le vorbi minerilor și energeticienilor despre grija pe care partidul și el personal le-o poartă. Ceaușescu se folosea de orice prilej pentru a vorbi despre grija lui și a partidului pentru oameni (îndeosebi pentru muncitori), despre creșterea nivelului de trai, despre construirea a sute de mii de apartamente. De exemplu, la amintitul

Congres al oamenilor muncii din industrie, construcții, transporturi, circulația mărfurilor și finanțelor a fost planificată construirea a 900.000 de apartamente și garsoniere până în anul 1985.²⁵

Imaginea cu N. Ceaușescu în fața machetei prezentate de D. Brozbă nu poate fi contestată. Ea se referă, cu siguranță, la un proiect edilitar (construirea de locuințe și elementare utilități) pentru zona minieră de care ne ocupăm, dar nu este o dovadă că edificarea orașului fără nume fusese decisă. Nu negăm nicidecum faptul că ideea ridicării unei așezări cu caracter semiorășenesc (de tipul coloniilor Poiana și Valea Sadului) era preocupantă pentru comuniștii din Gorj și de la București. Era vorba de un proiect de viitor, integrat preocupărilor nomenclaturii din minerit și din partid!

Nedispunând de date exacte despre pertractările cu privire la locul în care urma să se *întemeieze* orașul și la numele lui, ne este foarte greu să punem în ordine derularea evenimentelor. Acceptând că Ceaușescu și-a dat girul pentru construirea apartamentelor în primele luni ale anului 1981, nu putem accepta că supușii săi i-au prezentat în 2 iulie

afara județului, slab pregătiți profesional „prea îngâmfați, chiar cu vicii”. În context se vorbește și despre mari cantități de cărbune raportate fictiv (1.800 mii tone în 1981) și de numeroase litigii cu termocentralele pentru foarte proasta calitate a cărbunelui,²⁷ iar raportările fictive erau puse în seama miniștrilor de atunci (Patilineț și Trofin)²⁸. Noi nu împărtășim această imputație la adresa lui Virgil Trofin. Este absurd să punem raportările mincinoase în seama ministrului. În epocă era de domeniul evidenței că Trofin era în dezacord total cu Nicolae Ceaușescu. Ministrul îi raporta lui Ceaușescu ce îi raporta lui cei din conducerea mineritului și - repetăm - a susținut permanent că nu se poate asigura cantitatea de lignit dorită de Ceaușescu. Totodată, la bursa zvonurilor se spunea că Trofin a fost numit ministru al Minelor pentru „a-și rupe gâtul” pentru ca Ceaușescu să se descotorosească de el.

Trofin pierde și funcțiile de deputat, membru C.C. și membru al C.P.Ex. în data de 26 noiembrie 1981, fiind și sancționat cu vot de blam cu avertisment²⁹, ultima sancțiune înainte de excluderea din

1981 (vara anului 1981) doar o machetă și angajamentul de a construi în „următorii 1-2 ani 2500 de apartamente”. Mai mult, nici până la sfârșitul anului 1981 nu s-a construit nimic în colonia Roșia-Jiu (repetăm obsesiv acest lucru!).

Supărarea lui Ceaușescu „în vara anului 1981” nu a fost generată de nesăbuița amfitrionilor care se angajau să construiască în 1-2 ani 2500 de apartamente, ci de *nerealizările pe frontul cărbunelui*. Destituirea lui Virgil Trofin din funcția de ministru al Minelor s-a produs la 7 septembrie 1981. Până în acel moment, Trofin era deputat de Gorj în Marea Adunare Națională, membru al C.C. al P.C.R., membru în Comitetul Politic Executiv al P.C.R., viceprim-ministru al guvernului și ministru al Minelor Petrolului și Geologiei²⁶. În 7 septembrie a fost demis din ultimele două funcții și a rămas în continuare deputat, membru al C.C. al P.C.R. și membru al C.P.Ex. Trofin și-a pierdut funcțiile executive, fiindcă nu a putut redresa situația gravă din minerit (era ministru din 12 decembrie 1979) și a susținut că mineritul gorjean nu poate asigura cantitatea de cărbune pe care o planifica Ceaușescu. Despre marile nereguli din exploatarea miniere scrie și autorul unei bogate monografii a mineritului din Oltenia. El pune această situație pe seama conducerii din domeniu: rezultatele foarte slabe obținute pe toate planurile de conducători aduși din

partid. Explicația oficială a sancțiunilor, sancțiuni care au însemnat sfârșitul carierei politice de aproape patru decenii a comunistului Trofin, a fost aceea că era „vinovat de nereguli constatate la Combinatul Minier Oltenia”³⁰. Neoficial, s-a răspândit și ideea că motivul „decapitării” politice a lui Trofin a fost acela că Ceaușescu vedea în el un potențial adversar politic, fiind foarte apropiat de Ion Iliescu, și el aflat în dizgrația lui Ceaușescu (Iliescu a fost singurul fost înalt demnitar comunist care la moartea lui Trofin - 4 iunie 1984, la 59 de ani - a inserat în ziarul *România liberă* un mesaj de condoleanțe. Din 1982, Trofin era director la un I.A.S. din județul Călărași). Este cât se poate de sigur că V. Trofin nu a fost lichidat politic fiindcă propusese doar 2500 de apartamente în viitorul oraș minieresc. Din funcțiile administrative a fost destituit, fiindcă i s-a pus în responsabilitate dezastrul din minerit, fiind sabotat de nomenclatura comunistă din județ și de diriguitorii mineritului, iar din toate funcțiile politice, după revolta minerilor din Motru.

Este simptomatic faptul că N. Gavrilescu - cel cu indicatorul în mână în fața machetei orașului - nu a suportat nicio sancțiune pentru că l-ar fi nemulțumit pe Ceaușescu, fiindcă se obliga să construiască doar... 2500 de apartamente. Abia după revolta minerilor din Motru, când s-a comportat lamentabil a fost

mișcat în acvariu, fiind numit în alte funcții înalte și profitabile între care: ministru al Turismului și Sportului, director la O.N.T. Carpați, ambasador extraordinar și plenipotențiar în S.U.A.³¹

De ce afirmam mai sus că cele trei informații sunt foarte importante? Sunt importante spre a dovedi că decizia de începere a demersurilor pentru ridicarea, fondarea, întemeierea unui nou oraș al minerilor nu a fost luată nici în 1980, nici în prima jumătate a anului 1981, ci câteva luni mai târziu și anume după revolta minerilor din bazinul carbonifer al Motrului (19 octombrie 1981), dar nu imediat după aceea, fiindcă N. Ceaușescu și conducerea partidului au impus o tăcere absolută asupra acestui eveniment. Comuniștii nu puteau admite că muncitorii se puteau revolta împotriva partidului clasei muncitoare și de aceea au ocultat total revolta.

Dacă **decizia** (sublinierea noastră) de edificare/întemeiere a orașului s-ar fi luat în 1980 (după „consfătuirea de la Neptun”) sau în vara anului 1981, diriguitorii comuniști și Ceaușescu însuși nu ar fi intrat „într-o evidentă criză de timp”, iar Consiliul de Stat (în realitate, Ceaușescu) nu ar fi trebuit să decidă intempestiv construirea, „organizarea grabnică a orașului”. Toate realitățile din momentul în care a fost decisă organizarea orașului susțin fără putință de tăgadă teza noastră și anume că decizia a survenit după revolta minerilor de la Motru.

Gheorghe GORUN

¹ Buletinul Oficial al R.S.R., nr. 104, 9 decembrie 1981; M. Pasere, op. cit., pp. 242-243

² Buletinul Oficial al R.S.R., nr. 104, 9 decembrie 1981

³ A se vedea M. Pasere, op. cit., p. 247; Cornelia Gheorghe, Gh. Popescu, op. cit., p. 367

⁴ Ibidem.

⁵ D. Brozbă, op. cit., pp. 15-16

⁶ Ibidem, p. 19.

⁷ Ibidem, pp. 19-20.

⁸ Ibidem, p. 20.

⁹ Gh. Gorun, *Motru '81...*, pp. 16-18

¹⁰ N. Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Articole, cuvântări, expuneri, interviuri*, vol. XXII, Editura Politică București, 1982, p. 255.

¹¹ D. Brozbă, op. cit., p. 24

¹² Ibidem.

¹³ Ibidem, p. 25.

¹⁴ Ibidem

¹⁵ Ibidem, pp. 25-26 (Autorul menționează că deține informațiile despre opoziția lui Banc, neoficial, „din mărturisirile unor înalți demnitari de atunci”).

¹⁶ Ibidem, p. 26

¹⁷ Ibidem,

¹⁸ Ibidem, pp. 26-27

¹⁹ Ibidem, p. 31

²⁰ Ibidem

²¹ Ibidem

²² A se vedea N. Ceaușescu, op. cit. vol. XXI, pp. 13-19.

²³ Apud Gh. Gorun, *Motru '81*, pp. 24-30

²⁴ N. Ceaușescu, op. cit., p. 255

²⁵ N. Ceaușescu, op. cit., vol. XXII, pp. 175-176

²⁶ Gh. Crișan, *Piramida puterii. Dicționar de personalități politice și de stat, generali și lideri religioși (1944-2008)*, București, 2008, p. 1111

²⁷ E. Huidu, *Monografia mineritului din Oltenia*, Editura Fundației „Constantin Brâncuși”, Tg-Jiu, 2000, p. 311

²⁸ Ibidem.

²⁹ Gh. Crișan, op. cit., p. 1111

³⁰ D. Berindei, *Istoria Românilor-cronologie*, Editura Cartex, București, 2008, p. 282

³¹ Gh. Crișan, op. cit., p. 437

Adrian FRĂȚILĂ 75

Balada tinereții

Sunt tânăr și zăpada curată nu mă minte
Când trupuri de fecioare o-mbracă dinadins
Aș rupe șapte albe perechi de oseminte
Cum n-are loc amurgul în sufletu-mi aprins

Vin lebede să-noate în lacrimile noastre
Când bumerangul verii a mai închis un cerc
Cu genele schimbate în fulgerări albastre
Eu adâncimea mării pe-aproape o încerc

Sunt tânăr, lângă umeri salcâmul se deschide
Mă roade întrebarea ca viermele și țip
Câți robi își veșniciră genunchii-n piramide
Cât aur scos la soare recade în nisip?

Și dacă lupt și dacă mă clatin ca o vină
Întins pe roata zării, de floarea ei împuns
Pădurea îmi vestește cu stele de rășină

Că peste toate astea sunt tânăr și-i de-ajuns.

Adrian FRĂȚILĂ

